

**Sermones: Petri Hieremie Panormitani ex Sicilia: F.
co[n]uent[us] ordinis Predicatoru[m] bononiensiu[m]:
tam preclari q[uam] omnigene eruditio[n]is refertissimi.
omnibusq[ue] euangelica documenta ...**

Petrus <de Hieremia>

[Augsburg], 1514

VD16 P 1883

viiij. sermones de dece[m] preceptis vna cu[m] passione Jesu christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70359)

Sequuntur sermones de decem preceptis vna cum passione saluatoris nostri Iesu christi eiusdem Iheremie siculi.

De quadruplici lege. Sermo Primus.

Sic currite

te vt coprehendar. j. Lxx. ix. Et in episto/ la hodierna p'dicatu/ rus dñs concedere, de materia p'cep'oz deca logi. z curritus p' viam eorunde: ad fines coprehēdēdi diuina essentia in cui' v'stōe essentialiter cōsistit diuina b'itudo: iuxta dictū dñi Joan. xv. Hec est autē vita eter na vt cognoscant te solum verū deū z que misisti Iesum christū. Nam vt ait Aug'. Hic est tota merces. Gratia diuina me facit indigere: q' omne datum optimuz z omne donum p'fectum de sursum est de/ scendens a patre lūminum. Iaco. j. Pro hac ergo gratia impetranda recurramus ad virginem gloriosam matrem dei ipsaz humilliter saluādo. Ave Maria zc. Sic currite zc. vbi supra. Istud verbum habz difficultatem in sacra theologia. Nam verbum istud vt coprehendatis/ intelligitur de b'itudo quod est premium curritus: vt dicitur. B'itium autē istud est corona glo/ rie: de qua apostolus. ij. Tim. vlt. Bonū certamen certauit/ curritum cōsumant/ fidez seruauit: in reliquo reposita est mihi coro/ na iustitie zc. Vult ergo apostol' in sum/ ma dicere. Sic currite vt coprehendatis coronam gl'ie eterne: que cōsistit in dei v'stione. Sed contra. Cum vita eterna obiectaliter sit ipse deus: iuxta illud Joā. ij. Ego sum resurrectio et vita. Et, xij. Ego sum via: veritas z vita. Deus autē z creatura comprehendendi nō potest: cū de/ us sit infinitus. creatura vero finita: ergo videtur q' homo non possit coprehendere

deum nec vitam eternam. Et confirmat Gario p' Augu' ad Paulinā de videndo de um: vbi dicit. Attingere mēte vni magna est beatitudo: coprehendere autem est in possibile. Sed dicendū: q' coprehensio du pliciter pot' accipi: vt tangit sanct' Tho. j. q. iij. ar. ij. ad primum argumentum. z pre. j. q. xij. arti. j. ad primū. Vno modo pot' est inclusio coprehens' in coprehendē te: sicut vinū comprehendit in vegere: vel homo in vestimento vel loco: vel sicut pu er in vtero matris: z sic omne quod copre henditur a finito est finitū. Unde hoc mō deus nō potest comprehendī ab aliquo in relectu creato. Alio modo coprehensio nō bil aliud nominat q' tentionē alicuius res tam presentialiter habite: sicut aliquis cōs sequens aliquem dicit' cum coprehendē re: quando tenet eum: z sic potest deus cō prehendi. Et ad hoc hortatur nos aposto lus in verbis positus di. Sic currite zc. In Can. ij. In lectulo meo questui p' no cres que diligit anima mea. z infra. Inue ni que diligit aia mea tenui eū nec dimittam zc. Et sic patet difficultatis solutio. Sed possit aliquis querere: de quo cur lu loquit' apostol' dum dicit. Sic currite. Respondeo. hoc declarat David di. Gl'iaz mandatorū tuorum cucurri. Curritus ergo iste est obedientia mandatorū dei per que si bene currim': cōsequimur vitaz eternā: iuxta illud Marti. xij. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: z idem est qd dicit apostol'. Nam quod dicit apostol'. Sic currite. Domin' dicit. Serua mandata: qd autē dicit apostolus: vt comprehendatis. Domin' dicit. Si vis ad vitam ingre di serua mandata. patz ergo thema. Et si mus in p'posita materia mandatorū: de q' bus predicatur? sum domino concedente per totam quadragesimā: incipēs ab hac dominica septuagesime. Sed añ q' descen dam ad specialē materiam mandatorū: premittenda sunt aliqua de lege diuina q' fuit: z est causa efficiens preceptorum: vt pot' ordinantis ipsa precepta: Sed vt alij tius exordiamur. Notandum q' pro dire ctione humane vite data est nobis a deo q' druplex lex. Nam z lex humana a deo est. Unde Prouer. vij. Per me reges regnāt z legum conditores iusta decernunt. Et

De decem preceptis

Sunt iste quatuor leges videlicet.

Prima est lex nature

Secunda est lex scripture

Tertia est lex gratie

Quarta est lex ecclesie.

Ultima vero dividit in duas scz legem
canonicam et civilem: vel dic q triplex est
lex nobis a deo data: scz lex naturalis: lex
divinalis: et lex humanalis. Lex autem di-
vinalis subdividit in duas: scz in legem ve-
teris testamenti que dicitur lex scripturae
et in legem novi testamenti que dicitur lex
gratie. Item lex humanalis dividit in du-
as: scz generale et particulare. Lex genera-
lis est duplex: scz canonica et civilis. Item
utraque potest subdividi in legem scriptam
et non scriptam: ut infra subdividit. Lex autem par-
ticularis est duplex: scz lex scripta et lex non
scripta: scripta dicitur statutum, non scripta
vero consuetudo: que est ius quoddam mo-
ribus institutum: ut dicit Gratianus di. i.
Consuetudo. Ponit etiam Gratianus multa
alia iura que sunt sub predictis continentur. Na-
tus gentium continetur sub iure naturali: ut
infra dicitur. Ius vero militare continetur
sub iure gentium: et consequenter etiam sub na-
turali. Ius publicum continetur sub eodem vel
sub canonico vel civili. Ius quiritium i. ro-
manorum continetur sub iure civili: et sic patet
multiplex legum distinctio. Ponit etiam
alia lex a theologis: que dicitur lex eterna que
nihil aliud est quam ratio divine sapientie: in
qua est directiva omnium actu et motionum: sic
ratio divine sapientie in quantum per eam cum
creata sunt creaturae habet rationem artis vel ex-
emplaris vel idee. In Th. i. q. xciij. ar.
j. Item ponit a theologis etiam alia lex que
dicitur lex concupiscentie. De qua Aplos Ro.
vij. Video aliam legem in membris meis re-
pugnantem legi mentis mee: et captivum me-
ducentem in lege peccati que est in membris me-
is. Et dicitur lex non tanquam regulans et men-
surans: sed tanquam mensurata et regulata.
Quilibet enim inclinatio proveniens ex aliqua
lege dicitur potest lex: non essentialiter: sed quasi
participative. Et hoc modo ipsa inclinatio
membrorum ad concupiscentiam: lex membrorum vo-
catur in Th. i. q. xc. ar. j. ad primum.
Sic ergo concupiscentia siue fomes dicitur lex:
et habet rationem legis in homine: in quantum est
pena sequens divinam iustitiam punitivam

culpe ipsius Ade. In quantum vero inclinatio
ad peccatum contraria legi dei: nec habet rationem
legis secundum quod notat Th. i. q. xcij. ar. ij.
ad primum. Circa primam legem nature de
qua hodie domino concedente predicatur: sunt
sunt videnda tria puncta principalia: videlicet:
Primo de ipsius legis quidditate.
Secundo de eius effectualitate
Tercio de eius mutabilitate

Circa primum est notandum: quod lex nature
dicitur a natura. Triplex autem natura potest
considerari in homine. Est enim quedam natu-
ra in homine secundum quam communicat cum omnibus
substantiis: et sic est natura generis genera-
lissimi. Et secundum hanc naturam inclinatio
pertinet ad legem naturalem omnino per quam vi-
ta hominis conservatur: et primum impeditur:
in quantum dicit Th. i. q. xcij. ar. ij. Quilibet
enim substantia naturaliter appetit con-
servationem sui esse: secundum modum sue nature.
De exemplum de omni creatura sensitiva
vel vegetativa que habet solum esse. Et
in hunc pertinet ad ius naturale fugere mor-
tem: appetere vitam: diligere seipsum. Et
in hoc potest dici quod comedere bibere: et
dormire. Sic de deo iure: quia pertinent ad
conservationem sui: et multa alia similia. Et
hoc potest dici quod defensio sit de iure natu-
rali in hanc legem naturalem. Secundum
est natura generis subalterna in qua com-
municat homo cum ceteris animalibus. Et
in hac lege naturalis dicuntur ea esse de lege
naturalis: que natura omnia animalia
docuit: ut est coniunctio maris et femine:
qua nos matrimonium appellamus. Item pro
creatio et educatio filiorum: ut dicit Iuriscen-
sultus in l. j. ff. de iustitia et iure. Et Gra-
tianus i. di. ius naturale. Nota hic contra
mulieres nolentes lactare filios suos. De
quo vide Grego. v. di. ad eum. Sed hoc potest
fieri obiecto: quia de ratione matrimonium
est quod sit coniunctio maris et femine individuali
vite consuetudine retinens: ut xxvij. q. ij. S.
j. Et extra. de presump. c. illud. In separa-
bilitate autem ista non est communis omnibus
animalibus. Ergo matrimonium non est de
iure naturali hoc modo. Ad hoc potest
dici quod in diffinitione predicta matrimo-
nium ponit primo coniunctio maris et femi-
ne: et hoc est tanquam materiale. Secundo po-
nitur individualitas etc. Et hoc est tanquam formale

Quantū ergo ad primū qđ est materiale matrimonij est de hoc iure naturali: sed quantū ad scđm nō est de iure naturali: s; tertio mō sumptū. s; fm naturaz spci: de q iure statim dicit. Nec obstat si dicas q s; hoc sequeret q fornicatio est de iure naturali: q pter q sit licita. Rñ. q licz fornicatio sit de iure naturali hoc scđo mō: tñ nō oia q sunt de iure naturali hoc scđo modo sumpto sunt licita: q aut fornicatio sit de iure naturali hoc scđo mō: sentit Tho. j. ij. q. xcij. ar. ij. ad scđm. Et vide glo. j. vi. Jus naturale. sup verbo maris et femine cōiunctio. Tertio est p consideranda in homie natura spci quā forit homo ex differentia: specifica: q est ratio sibi ppria: fm quā hō distinguit ab alijs animalib;: z fm hāc ad legem naturālē prinē ea q spectant ad inclinationē hui; nature: z iur ea ad q inclit natur hō ex instinctu rationis naturalis: sic q veritatē cognoscāt de deo: q in societate vivat: q ignozantia viter: q alios nō offendat cū qđ cōversari debet zc h mōi. vt notat Tho. j. ij. q. xcij. arti. ij. Item q virtuose vivat: q actus virtutū sunt d lege nature: vt notat Tho. ibidem. Itēz ad hanc legē nature spectat erga deuz religio Item vt parentib; honorem prebeamus. Item vt vim arg; iniuriā propulsem;: vt dicit iuriconfule; in. l. j. §. fi. z duab; legib; sequentib; de iusti. z iure. Et fm hoc lex naturalis diffinit: q est quedā ppositō ynterualis fabricata: p actū rationis p rite ad directionem actū humanorum ordinata: z sic diffinit Aug. de ancho. super eplaz ad Ro. vij. Vel dic q lex nature est quoddā lumē intellect; inītū nobis a dō in creatōe p qđ inclinamur ad bonuz. De lumine loquit. ps. Signatū est sup nos lumen vultus tui dñe. Vel dic q lex naturalis nihil aliud est q participatio legis eterne in rationali creatura fm Tho. j. ij. q. xcj. ar. ij. Hic applica. ca. decreti. zc. Et fm hoc lex naturalis hoc mō accepta aut in nullo aut parū differt a iure gentiū. de q vide Tho. j. ij. q. xcv. ar. iij. z. ij. q. lvij. ar. ij. Q; multa grā breuitat; omitto: eo q lationi discussione indigeāt. Circa scđm s; de legis naturalis effectu est notandū q lex naturalis tertio mō sumpta (quia d hac sermo nobis est) habet tres effectus

Primus est circa credenda
Secūds est circa agenda
Tertius est circa speranda
Circā credēda quidē: quia hac lege instruimur ad dei cognitione: de qua lumie naturali cognoscim; tria scz eius potētā: eius sapientia: z eius bonitatē: que sūt ap propria tribo psonis trinitatis: z consēquenter naturaliter cognoscim; deum esse nisi homo sit insipiens: iuxta illud. ps. Dñs sit insipiens in corde suo. non est deus. S; videam; quomodo. Cape exemplum. Si tu videres pulchrū z magnum palatium: nonne cognosceres ex hoc potētā illius qui fecit illud edificari: z sapientia edificatoris z bonitatem illi; qui illud palatium fecit ad finēz hominum scz habitādē: zc. Sic hic mundus est quoddam palatium dei. Auctoritas. Q; israel q magna est domus domini: z ingens locus possessio nis eius; magnus z non habens finem: z cellus z immēsus Baruc. ij. Nota nō habens finem scz quantum ad duracionēz. Considerans ergo homo mundum cognoscit aliquem esse eius conditorem: qui cū magna potētia condidit z sapientia ordinavit: z bonitate gubernat illū. z hic est deus. Et hoc confirmat auctoritate sacre scripture veteris z noui testamēti. De veteri habet Sap. xij. A magnitudine em speciei z creature cognoscibilis poterit horum creator videri. De nouo habet Ro. j. Inuisibilia dei a creatura mundi p ea q facta sunt intellecta cōspiciunt: sempiterna quoq; virtus eius et diuitias. Hoc mō cognouerunt antiqui philosophi natura; les ynum deum. cognouēte etiā appropiata tribo psonis scz potētā / sapientiam / et bonitatem dei. per que reuocet nobis vestigium trinitatis. Non autem cognouerūt propria que sunt generatio / paternitas: et processio: iuxta illud Apostoli. Loqmur dei sapientiam / quā nemo principum huius seculi cognouit. j. Cor. ij. Principuz. s; philosophoz s; glo. z ponit Tho. pte. j. q. xxxij. arti. j. Et pter hoc ratio natural dicitur vultus dei: iuxta illud. ps. Signatum est super nos lumen vultus tui domine: quia sicut per vultū cognoscit hō: sic p rationē naturalē cognoscitur deus: patet q primus effectus naturalis circā credēda

De decem preceptis

Scds effectus est circa agenda. Nam etia si a deo nulla data esset lex scripta sufficienter: nihilominus instruitur ab hoc lumine rōnis circa moralia pcepta. Nam hec lex naturalis habet quedā pncipalia pcepta/que sunt fundamentū omnīū pceptoz moralium: et quibz pncipalibz pceptis elicit quedam pclusiones imediatas/que sunt pcepta decalogi. Verbi gratia. Pncipali pceptuz legis naturalis est: qd bonū est faciendū: et malum vitandū: ex quo pcepto eliciunt imediate oia alia pcepta decalogi. Nam ex pre pceptis: scz qd bonuz sit faciendū: eliciuntur omnia pcepta moralia affirmatiua. Et scda vero parte: scz qd malū sit fugiendū: eliciunt omnia pcepta moralia negatiua/ et fm hoc omia pcepta decalogi possunt dici esse de iure naturali: qz sunt pclusiones quedam imediate elicitæ a pncipalibz pceptis iuris naturalis: et hoc est qd dicitur **Thom. rus:** et habet in decretis. j. dist. in pncipio. vbi dicit. **Ius naturale est qd in lege/ et in euāgelio cōtinetur: qd verbum nō est sic intelligendū: quāsi oia que in lege et euāgelio cōtinentur/ sint de lege nature: cum multa tradant ibi sup naturā. Sed quia ea que sūt de lege nature: plenarie ibi tradunt. Vñ cur dicitur ibi **Gratian?** qd ius naturale est qd in lege et euāgelio continetur: statim exemplificādo subiūxit: quod quisqz iubet alij facere qd sibi vult fieri/ et phibet alij facere/ qd sibi nō vult fieri. Hoc ponit **Tho. j. ij. q. xciij. arti. iij. ad p̄m.** Et p̄cordat **Gratian?** in de cre. vj. dist. 8. his respondet. **Donam?** igitur in practica qd hic sup̄dictū ē: vtz qd ex pre pcepti. f. qd bonū sit faciendū: eliciunt omnia pcepta moralia affirmatiua. Et ex scda parte scz qd malū sit fugiendū: eliciunt omnia pcepta moralia negatiua. Lumen nāqz intellectus naturalis instruit nos/ qd bonū est diligere illū a quo bñficia cōsequimur: et quāto magis bonuz cōsequimur: tanto est magis diligendū. Et qz a deo recepimus bñficia creationis: qd est bñficia infinitū: ideo instruitur et puocatur ad ipsuz deū totis viribz diligendū qd est p̄mum pceptū morale decalogi. **S**cdō instruitur homo hac lege naturali: qd quilibet seruus debet loqui de domino suo reuerent:**

quia hoc est bonū ergo faciendū. Et etiam habem? scdm pceptuz. f. nō assumes nomen dei tui in vanū. **T**ertia ratio naturalis dicitur homini: qd seru? cui puidetur a dño: debet eidem dño aliquod seruituz exhibere: et hoc habet tertiu pceptuz. **M**emento etc. Vñ tempore legis nature hoies ex naturali instinctu reddebant obsequia/ et seruitia deo sacrificando vel alio quid offerendo: vt patz de Abel. Enach. **Hoc. Abraaz. Isaac. Jacob.** et multz alij in p̄statione dñi/ et in reuerentiā diuine maiestatis. Vñ dicitur est supra/ qd religio est de iure naturali. **Q**uarta ratio naturalis dicitur homini/ qd bonuz est qd bñ a quibz beneficia accipiunt/ debeant honorari. **L**um ergo a parentibz accipiunt/ esse nutrimentū et disciplinā. ergo debent honorare parentes: et ex h habet quartū pceptū. **Q**uinta ratio naturalis dicitur homini: qd malū est nocere alteri: et qd sibi nō vis fieri alijs non feceris. **V**nde dicitur **tuus consil?** **L**um inter hoies cognatio nē quandā natura cōstituit: psequens est hominē homini insidiari nequias esse. **H**oc. viij. quecūqz vultis vt faciant vobis hoies: et vos facite illis. **E**t hoc instruitur homo ad omia pcepta scde tabule negatiua: quibz phibet p̄mīs inferre nocumenta. **P**otest autē nocumentū inferri p̄ximo circa quattuor. **P**̄mo in p̄ona p̄pria: et hoc phibet homicidiū: qd est quartū pceptum. **N**on occides. **S**cdō in p̄sona cōiuncta p̄mo. quāntū ad p̄prietates proles: et hoc phibet adulteriū qd est sextū pceptum. **N**on mechaberis. **T**ertio in rebus: et hoc phibet furtuz: et que libet etiaz iniusta viurpatio rei aliene: qd est septimū pceptum. **N**on furtum facies. **N**am et natura equū est neminē locupletari debere cum aliena lactura. **I**nde. l. **N**am et natura. **Q**uarto potest inferri nocumentū in fama: et per hoc phibetur quelibet detractio et infamatio p̄prietatis/ quod est octauū pceptum. **N**on dicemus mi/ quod est octauū pceptum. **N**on dicemus contra p̄mum tuū falsum testimonium. **P**otest etiam circa sextum et septimū pceptum offendī nō solum opere: sed etia cōsilio: ideo phibetur cupiditētia vrozis alieni: et etiam rei aliene qd que habent nō sūt

De decem preceptis

hōiem innocentē ex voluntate dei iustū est
z bonum: pferim ea rōne: qz etiā innocēs
hō est debitor mortis ppter pctm origina-
le: que quidē mors diuina prāte inducit:
fm illud. j. Reg. ij. Dñs mortificat z viui-
ficat z Deut. xxxij. Ego occidā z egoviu-
re faciā. Sic etiā excusat Sālon ab ho-
micidio: z Jacob a mendatio: vt habet in
c. Gaudeamus. extra. de diuorijis z. xxiij.
q. v. Si non licet: et. q. viij. Occidit. Sic
etiā dispensauit deus in furto: qñ filij isra-
el pcepto dei tulerunt egyptioz spolia.
Ego. xxiij. Nam illud pprie nō fuit furtū:
qz illa spolia debebant filijs ex voluntate
dei: cui⁹ est terra z plenitudo ei⁹. Furtuz
autē est pceptio rei aliene inuito dño. et
go nō fuit furtū fm Tho. Sed etiā si di-
cerem⁹ furtū fuisse nō fuit pctm ex eo: qz
voluntate dei fuit factuz qui est legislator.
Eius autē est tollere cui⁹ est cōdere: vt in
ca. Omnis res. de reg. iur. z in. l. Nihil taz
naturale. ff. e. Sic etiā deus dispensauit
in fornicatiōe: Dicit: qui accessit ad vxorē
fornicariā: vt ad mulierē adulterā: nō em̄
fuit mechatus vel fornicatus: qz accessit
ad eam q̄ sua erat fm mandatū diuini: q̄
est auctor institutiōis mrimoniij: fm Tho.
ij. q. cluij. ar. ij. ad scdm. Vel etiā si dice-
mus fuisse fornicatiōē: tamē nō fuit pec-
catū. imo virtutis actus ex q̄ ex volunta-
te dei facta est: p rationē supradictā. Prz
ergo q̄ deus pōt dispensare in pceptis de-
calogi: siue subsit aliqua causa extrinseca:
puta delictum: siue nō: qz voluntas diui-
na est suffi. ientissima/et iustissima causa
dispensandi: qz quod principi placuit legē
habet vigore. l. j. ff. de cōst. pñci. Homo
autē fungens auctoritate dei sicut sunt pla-
ti: potest quidē dispensare vana causa ex-
trinseca: puta delicto vel alia hmoi: iuxta
illud Apli. ij. Coz. ij. Nam z ego q̄ dona-
ui/ siquid donauī ppter vos in psona chri-
sti zc. Et alibi dicit. Cūstī legatiōe fun-
gimur. Et Rom. xij. Non est prās nisi a
deo. z infra. Itaqz qui potestati resistit dei
ordinatiōi resistit. Et habet. xj. q. ij. Qui
resistit. nec sufficit voluntas plati. Qñ nō
posset aliqs pnceps eccliasie⁹ vel tpalis
dispensare/ q̄ hō innocēs occidat. Qñ lex
dī: q̄ sanctius est impunitū relinqui faci-
tus nocētis/ q̄ innocentē condēnare. l. ab

sentē. ff. de penis. Qñ Aug. ad bonifaciu:
z hī in decretis. l. x. di. Quicūqz imperator
legibz/ q̄ p veritate fuerit obteperare nō
vult acqrit grande suppliciu. Quicūqz er-
go imperator legibz/ q̄ ptra dei voluntatē
ferunt obteperare nō vult/ acqrit grande
premiū. Pōt ergo pnceps dispensare vel
statuere/ qd hō occidat dato delicto: nec
tunc pprie dicit mutare statū legis natu-
ralis: qz vt dicit Tho. vbi. s. Occisio hōis
phibet in decalogo/ put habet rōnez inde
biti. Qñ iuder q̄ occidit latronē: vt miles
q̄ occidit hostē rei publice/ nō appellat ho-
micide: vt Aug. dicit in li. d. libero arbitrio
nota. Tho. j. q. lxxvij. ar. vj. ad tertiu.
Sic q̄ in dispensatiōe pncipis/ requir causā
si legitima: alio nō dicit dispensatio/ s̄ dis-
pensatio: vt notat canoniste in. c. De mul-
tra. de preb. z. j. q. vij. Requiritis. s. Hī
rigor. iuriske d̄ hac materia vtrū. s. pnceps
possit tollere vt referbere ptra legē nāz
tractat in. l. refcpra. C. de pceptis impera-
offe. z in. l. fi. L. si ptra ius. vt vtili. pu. Ca-
noniste vero. vj. di. s. his tra.

De lege scripture. Ser. ij.

Sic currite vt

Cōprehendatis. j. Coz. ij. Scđ
cur predicare d̄ lege scripture q̄
incipit a Moyse: z currens in eū pma lei-
ge. s. nature. De hac ergo lege scripture: vbi
currūt videnda tria hodie.

Primo de eius excellentia z nēitate.
Secdo de pceptoz eius differentia et
pluralitate.

Tertio de ei⁹ excellentia z nobilitate.
De mutabilitate autē eoz. i. vtrū possit
dispensari in pceptis moralibz: vide supra
fm. primo pre. ij. Circa pñm q̄ nota
q̄ rō qre lex scripture. i. moysca fuit ne-
cessaria est: qz licz lex nāe fuerit d̄ se suffi-
ciens ad instruendū hōiem/ de credendis
agēdis z sperandis: vt dixi. s. in fuit multū
illa lex nature postea obscurata de pceptis
sa/ z virtata p lege zupsciente q̄ est a me-
bris nris: ppter qd indiguit hō alia lege in-
struente q̄ fuit lex Moyse. Fuit autē lex na-
ture obscurata p lege zupsciente in vno
illis effectibz: de quibz dicitur est supra.

Primo quidē in credēdis. Nā licet hō
 lumine rōnis naturalis: siue legis nature
 manducet ad cognitionē dei: tñ in em in
 ualuit ꝑcupiscentia hūana/ vt obrebebat/
 ret lumē illud in em/ q̄ uenerunt hoies ad
 magnos ꝑ diuersos errores d̄ deo. Quidā
 em dixerūt/ q̄ nō erat deus. ps̄. Dixit insi/
 piens in corde suo nō est deus. Quidā ꝑ
 posuerūt plures deos: ꝑpter qd̄ fere totus
 mūdus/ hoc errore seductus declinauerat
 ad idolatriā: ꝑsertim tempe Abrae. Qui
 daz etiā adorabāt solem/ quidā lunā/ qui
 dā ignem ꝑ aquā/ quidā ligna/ quidā lapi/
 des/ quidā cepas/ ꝑ allā/ vt egypti. ps̄.
 Simulachra gentiū argētū ꝑ aurū. Qui/
 daz etiā adorabāt anseres/ vt romani. De
 quibz Aug. in. ij. de ciu. dei. c. xxiij. Quidā
 uero dixerūt esse deū: sed nullā puidentiā
 habere circa creaturas. Quidā uero dixe/
 runt incorruptibilia/ ꝑ superiora regi diuina
 puidentiā: sed nō inferiora corruptibilia:
 ꝑsertim actus hūanos ex libero arbitrio ꝑ
 cedentes: ex quoꝝ ꝑsona d̄. Job. xxiij. Hu/
 bes latibulū eiꝑ circa cardines celi ꝑam/
 bulat/ nec nostra ꝑsiderat. Irē Boetij lo/
 quis ad diu in ꝑlona istoz dicit. Omnia
 recto sine gubernas. Hoim solos respuit
 actus. Iste error ē maximꝑ: qz tollerēt iū/
 stitiā dei/ ꝑ misericōiam. Irē tollerēt ꝑtu/
 tem ꝑ uitiā. Irē ꝑ paradisiū ꝑ infernū/ cō/
 tra qd̄ dicit Aplus Heb. xij. Oportet ac/
 cidentē ad deū credere qz est: ꝑ inq̄renti/
 bus se remuneratō sit. Quidā uero erra/
 uerūt circa creatōne mundi. Nam multū
 dixerunt mundū ab eterno factū/ ꝑ in eter/
 num duraturū. Quidā uero circa anime
 duratiōne. nā dixerūt animā esse mortale
 cū corpe. In quoꝝ ꝑsona dicit Salomon
 Anus interitꝑ est hois/ ꝑ tumentoz ꝑ eq̄
 uerulqz ꝑditio/ sic mouit hō: sic ꝑ illa mo/
 rium. Illiter spirant omnia: ꝑ nihil habz hō
 rum cō amplē. Eccl. iij. Irē. Sap. ij.
 Dixerūt impij cogitantes apud se nō recte.
 Et ignū ꝑ cū redio est rēpus vite nostre:
 ꝑ nō est refrigeriū in sine hois: ꝑ nō est q̄
 agniꝑ sit reuersus ab inferis ꝑ. Et ps̄. iij
 ꝑ quantū obscuratū fuit lumē rōnis natu/
 ralis: ꝑ depressoꝝ ꝑ rebebras ꝑcupiscentie.
 Oportuit q̄ hō illuminaret alio lumine
 diuino ad tollēdos errores ꝑdictos. Irē

diuina. ꝑsidētia et misericōdia sua/ ne homi/
 deus errore laberet. ꝑmulgavit legē scri/
 pturē: ꝑ quā manifeste declarauit eē unū
 deū creatore ꝑ ꝑuisorem totꝑ uniuersi di.
 In ꝑncipio creauit deus celū ꝑ terras ꝑ.
 Que uerba licet nō sint de lege moysi: tam/
 men a Moysi ꝑphice ꝑlata fuerūt. Irē
 Deut. xxxij. Videte q̄ ego sim solꝑ/ ꝑ nō
 sit altus deus ꝑter me. Irē eiusdē. vj. Do/
 minū deū tuū adorabis/ ꝑ illi soli seruias.
 Dando etiā legē scripture: ostēdit deus q̄
 ipse habeat puidentiā nō solū superiorꝑ cre/
 aturaz ꝑ celestiuꝑ/ sed etiā inferiorꝑ: decla/
 rauit etiā animā esse imortalē. patet ergo
 q̄re fuit necaria lex scripture circa credēda.
 Irē Secdo obscuratū erat lumē legꝑ natu/
 ralis circa agenda. In tantū em ꝑualebat
 lex ꝑcupiscentie in membris hoim/ q̄ nō ꝑ
 mirtebat hoim d̄irigi/ ꝑm legem nature.
 Irē ad omē genꝑ uitiuz ꝑlapsus erat hō:
 ita q̄ homo ꝑtrariū legꝑ naturalis/ vt ꝑu/
 rimū faciebat. Et iō vt nequā seruus con/
 tumaciꝑ rebellabat: licet lumē legis natu/
 ralis ꝑtrariū suaderet. Irē apls. Conde/
 lectoꝝ em legi dei: ꝑm interiorē hoim: uia/
 deo aut alterā legē in membris meis repug/
 nantē legi mentis mee/ ꝑ captiuantē me/
 in lege ꝑcti: que est in membris meis. Ro.
 vij. Plus dico: qz intantū etiā obscuratus
 fuerat lumē legꝑ naturalis/ siue rōnis natu/
 ralis: q̄ apud germanos olim latrocinū
 non reputabat iniquum: cum tamē sit ex/
 pressē contra legem nature: vt dicit supra:
 vt refert Julius Cesar in libro de bello
 gallico. Et refert Thom. j. q. xxiij. art.
 iij. Sic etiam nec ꝑcupiscentia mala cre/
 debatur esse peccatū. Unde Ro. vij. Pec/
 catum non cognoui/ nisi ꝑ legem. Nam
 concupiscentiā nesciebam: scilicet esse pec/
 catū/ nisi lex diceret/ nō cōcupisces. Fuit
 igitur necessaria lex scripture ad illumina/
 dum hoimem circa cognitionem peccat/
 roz/ et ad coercendum ipsum a peccatis:
 quod ipsa lex facit dupliciter. Irē Primo
 penam adijcēdo. Unde deus dedit ou/
 as tabulas lapideas Moysi/ in quibus
 erant scripta decē ꝑcepta: et statim post
 ꝑcepta subiunxit penam transgressio/
 nis: quia tempore legis nature nō erat
 pena imposita transgressori legis. Unde
 Rom. v. Irē ad legem enim peccatum

De decem preceptis

erat in mundo: peccatū autē nō imputabatur cū lex nō esset. vbi dicit Glo. q. quidam peccata esse nesciebāt: oia vero apud deum impunita esse putabāt. Et tō post legem scriptam de decem pceptis statim subiungit penaz transgressorū dicens Exo. xxiij. Qui imolat dñs occidet. z supra. maleficos nō patieris viuere zc. Item Exo. xxiij. Qui percusserit hominē volens occidere: morte moriatur: sic in ceteris culpis. Nā p transgressiōe cuiuslibet pcepti apponitur est pena in lege scripture: qz seruus contrumax metu pene a culpa est coercēdus. Quā Gal. iij. Lex ppter transgressores posita ē: ppter ea lex illa Moyse vocat lex seruoz. In cuius signū quando lex illa data fuit audita sunt tonitrua: et visa sunt fulgura z totus mons fumū gabat: ppter quod filiū israel timuerūt valde. Et steterūt paul dñs cenas Moyse. non loquet nobis dominus ne forte moriamur. z ait Moyse ad populum: vt probaret vos venit dñs: z vt timor illius esset in vobis z nō peccetis. Exo. xxiij. Sed coheruit lex hominē a peccatis bona spalia pmittendo: vt patz Eia. i. Si volueritis z audieritis me: bona terre comedetis. z expressit habet Deut. xxvij. Patet q̄ quō fuit necessaria lex scripture circa agēda. Tertio obscurata erat lex nature circa sperāda: que obscuritas conseruitur ex prima: qz si nō cognoscebāt nec credebant deū vel pudentiā diuinā credebant nullā esse cōsequenter nullaz beatam vitam sperabāt: Oportuit ergo dare legem q̄ instrueret eos. de alia vita: z licet hoc expresse nō habeat in lege Moyse: sed sub velamine figure: tñ expresse habet in prophetis veteris testamenti pserim Danielis. xij. Dulci de his q̄ dormiūt in terre puluere vigilabūt: alij in vitaz eternā: alij in obprobriū: vt videat semp zc. Patet q̄ quare fuit necessaria lex scripture: sed resq̄ sua dubitatio: quare nō ante Moysem fuit data lex: vel statim post peccatū cū iam homines corrupti z damnati erant per cōcupiscentiā: ois quippe caro corrupta erat vitam suam: vt dicit Gen. vj. Rñ. Sicut in naturalibz nlla forma imprimi in materia: nisi prius materia sit disposita: z sic in moralibz nullum bonū/ nulla gratia diuina datur hominē: nisi cōuenienter

disposito. Ad dispositionē autē dñi dñi/ ni/ vel gratie recipiēde: precipue requiritur humilitas: tura illud Jac. iij. Deus supbis resistit: humilibz autē dat gratiam. ps. Bonus mihi dñs: quia humiliasti me: vt discam iustificatiōes tuas. Et alibi. Qui stodiens paruulos dñs humiliat: sum et liberauit me. Oportuit q̄ ad hoc vt hō aptus esset/ z dispositus ad legem diuinā recipiēda: q̄ cognosceret defectū suum: z ex hoc humiliaret: homo autē supbius scientia quare ratio naturalis posset ei sufficere ad salutē. Et ideo vt de eius supbia cōtineret pmissus est homo regimini iue ratiōis: abiqz adminiculo legis scripseret experimento videlicet tandē q̄ patiebatur rationis defectus: p hoc q̄ homines vsqz ad idolatriā z turpissimā vitia circa tempora Abrae sunt lapsi. Et ideo post hoc rega fuit necessariū legem dari in remediū hōi mane ignozantē: qz per leges est cognitio peccati: vt dicit Ro. v. Et hoc ratio p̄tinet ad malos homines et supbos. Ex pte hō bonozum lex scripture data est in auxilium quod quidē: tunc primo maxime necessarium fuit qñ lex naturalis obscurari incipiebat ppter abundantiam z exuberantiā peccatoz circa tpa Abrae: vt dicit. Et hāc ratioz scit Tho. i. q. xxiij. ar. vi. Et circa scdm. s. de pceptoz differentia z pluralitate norandū: q̄ in lege scripture. s. moralitate triplex pceptozū distinctio inuenit fm q̄ tangit Tho. i. q. xcij. ar. iij. Et Statim nus in decre. vj. dist. 6. bis tra. Quaedam em pcepta sūt moralia: quedā certimonia alia: z quedā iudicialia. de q̄b dicit Moyse populo. Deut. vj. Hec sūt pcepta z certimonia atqz iudicia q̄ mandauit dñs vester zc. Pcepta anonomalice dicuntur moralia. Pro istoz q̄ pceptozū irreligiosa declaratiōe est norandū fm Tho. q. vbi supra. ar. iij. q̄ ad legem diuinā pertinet vt ordinet homines ad inuicē z ad deū: vtrūqz autē horū in cōmuni quidē p̄tinet ad dicta legis nature: ad qd referunt moralia pcepta. S; oportet qd dēterminent p legem diuinā vel humanā: z hoc dēterminatio p̄tinet ad pceptū certimoniale. Et etiā honozare parentes z nō occidere hōi hōi sūt indita hominē et dēterminata legē

naturalis vt supra dictum est. Item in di-
 tum est homini ex eadem lege naturali: q
 transgressio pdictorū preceptorum debeat
 puniri: sed determinare qualis pena et quā
 sit inferenda transgressor: nō statim oc-
 currit homini ex dicamine legis nature
 sue rationis naturalis: sed oportet qd de-
 terminet a legislatoe deo vel homine: et h
 pertinet ad preceptū iudicialē: puta si quis
 furat vnā ouem reddat quatuor: si quis ma-
 ledixerit patri vel matri morte moriatur.
 Determinatio ḡ cōmunis precepti d cul-
 tu diuino fit p precepta ceremonialia. De-
 terminatio vero cōmunis precepti de iusti-
 tia seruanda inter hoies fit p precepta iu-
 dicialia. Et fm hoc oportet predicta tria
 legis precepta ponere: scz moralia: q sunt
 de dicamine legis nature. Cerimonialia
 que sūt determinatōes cultus diuini: et iu-
 dicialia q sunt determinatōes iustitie in-
 homines obseruande. In cum Apostolus
 dixisset Ro. vii. q lex est ita: subiunxit qd
 mandati est iustum et sanctū et bonū. iu-
 stum quidē quantū ad iudicialia. sanctum
 ad ceremonialia. Nam sanctus dicit q est
 deo dicarum: bonū vero honestū quantū
 ad moralia fm Tho. vii supra. Dicitur
 autem ceremonialia quasi munta: id ē do-
 na Laceris que dicebatur dea frugum vt
 quidam dicunt: eo q primo ex frugibz ob-
 lationes deo offerebant: siue vt Valerius
 maximus refert nomen Cerimonie intro-
 ductum est ad significandū cultum diuini-
 tum apud latinos: a quodam oppido ius-
 tra romanū quod cerete vocabatur: eo q
 roma capra a gallis illuc sacra romanorū
 allata sunt et reuerentissime habita fm q
 refert Tho. j. ij. q. xci. arti. iij. Est autem
 notandū: q quia quādruplicē differentiā
 inuenio inter moralia precepta ex vna pre-
 ceptis ceremonialia et iudicialia ex altera. Pri-
 ma differentiā est quia moralia habēt vim
 obligandi ex ipso dicamine rationis. Vni
 pertinet ad legem nature vt dixi supra ser-
 mone proximo. parte. ij. Et dicunt mora-
 lia eo q a ratione dicunt mores humani.
 Cerimonialia autem et iudicialia habent
 vim obligandi ex sola institutione diuina
 vel humana: quia in se cōsiderata non ha-
 bent absolute rationem debiti vel indebiti:
 sed habent vim obligandi ex sola insti-

tutione diuina vel humana vt dixi: et satis
 dabitur ex supradictis. Et hanc differen-
 tiam ponit Tho. j. ij. q. c. arti. j. Se-
 cunda differentiā ē: quia precepta cerimo-
 nialia ordinant homines ad deum tantū:
 iudicialia vero ad hominem tantū: et mo-
 ralia ad vtrūq. Et hac ergo scda differen-
 tia et prima. Nota q in duobus consistit ra-
 tio ceremonialium preceptorum et etiā iu-
 dicialium. Nam ratio ceremonialiū con-
 sistit. Primo vt pertineat ad ordinatio-
 nem hominis ad deum. Secundo vt non
 habeant vim obligandi ex sola ratione: sed
 ex sola institutione. Sic etiam ratio iudi-
 cialium consistit. Primo vt pertineat ad or-
 dinationē hominū ad inuicem. Secundo
 vt habeant vim obligandi nō ex sola rati-
 one: sed ex institutione fm Tho. vii supra.
 Tertia differentiā est. quia precepta mor-
 ralia: scz decalogi. deus per seipsum dixit
 populo proposuisse. Exo. xx. Alia vero prece-
 pta proposuit populo p Moysen. Hanc
 differentiā ponit Tho. j. ij. q. c. arti. iij.
 Quarta differentiā est: quia precepta
 moralia. s. decalogi fuerunt data a deo in
 tabulis lapideis scriptis digito dei. In
 quarum prima continebant tria precepta
 pertinentia ad cultum dei. In secūda do-
 continebant septem precepta pertinentia
 ad proximum. Sed nō sic fuerunt data ce-
 rimonialia et iudicialia: et hoc in signū q
 nō erant tantū duratura quantū moralia:
 vt infra clarius apparebit. Quinta dif-
 ferentiā potest addi: quia precepta mora-
 lia nō erant figuratiua: sed erant tm intel-
 ligenda fm litteralē sensum. Sed cerimo-
 nialia et iudicialia erāt figuratiua et ym-
 bratica veritatis in nouo testamēto man-
 festande: sed aliter et aliter: qz ceremonialia
 principaliter figurabāt: nō sic iudicialia
 lia. vide infra sermone. v. parte. ij. Uteri-
 us notandū: qz cerimonie veteris legis dis-
 uidebant in quattuor. s. sacrificia/sacra/sa-
 cramenta/ et oblationes. Pro cul^o decla-
 ratione est notandū fm Tho. j. ij. q. c. j. ar-
 tic. qz ceremonialia precepta ordinant ad
 cultū dei. in quo quidem cultu cōsiderari
 potest et ipse cultus et coleres: et instrumē-
 ta colendi. ipse autē cultus specialiter consi-
 stit in sacrificijs que in dei reuerentiā offe-
 ferunt: d quibz Leuiti. xv. Offerat vitulū

De decem preceptis

et sacrificia et ad libamenta ut ceremonie eius possulent. Instrumenta autem colendi pertinent ad sacra: sicut est tabernaculum et vasa: et alia huiusmodi de quibus Exo. xxxv. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonium et ceremonie leuitarum. Et parte autem colentium duo possunt considerari: scilicet eorum institutio ad cultum diuinum: quod fit per quandam consecrationem vel populi vel ministrorum: et ad hoc pertinent sacramenta. Puta sacramentum ordinis. De quo Leuit. viij. Hec est unctio Aaron et filiorum eius in ceremonijs etc. Et iterum potest considerari eorum singularis conuersatio per quam distinguuntur ab his qui deum non colunt. Et ad hoc pertinent obseruantie: puta in cibis et vestimentis: et alijs huiusmodi: de quibus dicitur. iij. Reg. ix. Si auerit fueritis non sequentes me: nec seruantes ceremonias quas proposui vobis etc. Item Tho. Ultra etiam alia circa ceremonialia. vnde per Tho. i. q. c. per totam. Et de iudicialibus et multa per eundem ibidem. q. c. iij. et q. cv. Que gratia benedictio mittit. Predicta etiam omnia si referenda sunt dimittit arbitrio predicantis qui debet considerare qualitates audientium et temporis comoditatem. Circa tertia partem notandum: quod accipiendo legem scripture per lege veteri et noua scripta. Nam et lex non in testamento quantum ad litteram dicitur lex scripture. Unde super illud. iij. Cor. iij. Littera occidit: spiritus autem viuificat. Augu. exponens dicit. per litteram intelligitur quelibet scriptura extra hominem existens etiam mortalium preceptorum qualia in euangelio continentur. Accipiendo ergo legem scripture hoc modo. Nota quod lex scripture siue scientia legis diuine excidit omnem aliam scientiam in septem. Primo in causa efficiente. Secundo in causa materiali. Tertio in causa formali. Quarto in causa finali. Quinto in profunditate. Sexto in sensuum multiplicitate. Septimo in dignitate. De quibus omnibus ad presens omitto. Sed vide in sermone quodam: qui incipit. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes etc. Ad predicta etiam facit quod notat Nicolaus de Iera in prologo super biblia: qui incipit. Hec omnia liber vite. Deo gratias. Amen.

Quid christus seruauerit legem scripture. Sermo. iii.

Sic currite ut

comprehendatis. j. Cor. ix. Super sermone proximo visum est de lege scripture in generali. Nunc videndum est de eadem lege vniuersaliter. Nunquid scilicet christus seruauerit legem scripture? Hic in quo dubio duo videnda sunt. Primo: utrum christus seruauerit legem scripture quantum ad precepta moralia. Secundo: utrum seruauerit eandem legem quantum ad ceremonialia. De primo hodie videndum est. De secundo in sequenti sermone. Circa primum ergo premitendum est pro introductione materie predicande quod christus venit in hunc mundum non solum ut redimeret sanguine suo preciosum: sed et nos de veritate instrueret: sicut ipse dixit coram Pilato positus. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. omnis qui est ex veritate: audit vocem meam. Ioan. xvij. Instruit autem nos de veritate non solum verbo loquendo et docendo: sed etiam facto exemplo operando et virtuosissime querendo. Ioan. xij. Exemplum enim dedi vobis: ut quemadmodum ego feci vobis: ita et vos faciat. fecit enim christus: sicut magister et doctor: nam non sufficeret si magister solus verbo instrueret discipulum nisi exemplo etc. Exemplum de pietate etc. vel de carpentario/bambino fore etc. Volens igitur christus nos docere virtutes voluit ipse non solum verbo: sed etiam exemplo monstrare: patet de penitentia. Ieiunio etc. Sic de humilitate etc. sic de patientia in passione etc. nullus ergo potest se excusare etc. Sicut si rex iter humiliter ad ecclesiam etc. Nota de Lesare qui nunquam cebar: eatis ad bellum: sed eamus etc. Nota hic contra predicatores qui docent populum verbo non exemplo: cum (ut ait Gregorius) magis moueant exempla quam verba etc. Voluit ergo christus docere nos et verbo et exemplo esse obediētes. Nihil enim docuit nisi populo exemplo instrueret: nam ut dicit Petrus j. Cepit Iesus facere et docere. Voluit ergo christus nos instruere verbo et puocare exemplo ad implendum diuina precepta in decem

Sermo. III. Fo. CLXXXVI.

logo scripta. verbo quidez cū dixit. Si vis ad vitam ingredi serua mādata. **Matth. 19.** Exemplo autē ipsa precepta p seipsum implendo. nam vt ipse ait. Nolite putare: quoniam veni soluere legem aut pphetas. non veni soluere: sed adimplere. **Mat. v. Et** eadem igitur quomodo ipse moralia precepta seruauit. **Primū** ergo preceptū est. Ego sum dominus deus tuus: non habebis deos alienos coram me. **Exo. xx.** Et quo mandato habemus q debemus solum vnum deū adorare. Item q nō est exhibēdus honor aliquis demonib. Istud preceptum seruauit christus bis sicut habemus in euang. lio. **Primū** quādo tentat a diabolo dicente tibi. **Hec** oia tibi dabo si cadas adoraueris me. **Respondit.** Gade sabana: scriptū est em. dominū deum tuum adorabis: et illi soli serues. **Matth. 4. 10.** **Secundū** histōriā totam si videtur. **Sed** seruauit hoc preceptū. nam cum christus p diceret per iudeam dicens se esse messiam: et saluatorem pmissum in lege Iudei noluerunt credere sibi. **Ratio** quia ipse putabant: et adhuc expectāt q messias esset vltimus cū magna potentia: et diuinitis: cū tñ contrariū habeatur in pphetis presertim **Isa. 42.** **Et** ultra satis filia sion: tubula filia hierosolē. **Ece** rex tuus venit tibi iustus: et saluator ipse pauper et. **Uidentes** ergo christum esse pauperem noluerūt ei credere: **imo** postq Joan. baptista dixit. **Ece** agnus dei. **Joan. 1.** **Dixerunt** iudei. nolimus hunc regnare super nos. **Lu. 19.** **In** diebus ergo illis: demones in corporibus humanis clamantes dicebant et affirmabant christū esse filium dei et messiam: et saluatorem mundi. **audientes** autem iudei dicebant. **Q** messias debet esse iste: credentes magis demonibus quam christo: s; christus non sinebat ea loqui. **Unde** dicitur **Lu. 11.** **Et** abant autem demonia a multis clamantia et dicentia: quia tu es filius dei et increpans non sinebat ea loqui. **Uñ** dicitur **Lu. 11.** **Quia** sciebāt ipsum esse christum nō quidem certitudinaliter. **Uñ** de. **1. Cor. 13.** **Quem** nemo principū huius seculi cognouit. **Si** em cognouissent nūq; sciebant. **per** suspiciones. **i.** suspicabatur: sicut dicit glo. **sup** **Mat. 1. c.** **Sed** diceret

grām aliquis quare christus nō permittebat hoc: et quo dicebat veritatē et forsitan omnes iudei fuissent conuersi: **Rū.** vt seruaret legem: nec volebat p saluatione hominū vt ministerio demonum: tum quia idigni sūt h ministerio: tum q; quāritūq; dicat demones veritatē: tamē oia factiunt ad finem mēdaciū. **Item** vt falsa admittētes veris incautos corrumperent: vt dicit glo. quia mendax est: et pater eius. **Joan. 8. 44.** **Et** quo moraliter instruitur q; etia pzo veritate inquirenda: puta pzo repetēda fortuna vel p scientiā acquirenda vel p sanitate recuperāda: vel pzo alta re obrinēda: nō debemus auxilio demonū vt. alioquin transgredimur istud preceptū. **Contra** hoc faciūt illi qui recurrūt ad magos pro scietis vel alijs hmōi et. **Dic** vt expe dit. **Parer** ergo quō christus seruauit primū preceptum. **Ideo** dicit: nō veni soluere legem: sed adimplere. **Mat. v. 17.** **Secundū** preceptū est. **Non** assumes nomen dei tui in vanum. **Hec** em habebit infortem dñs cum qui assumpit nomen dñi dei sui frustra. **Exo. 20.** **Per** hoc preceptum reuerentia nominis dei. h suauit chīs dupliciter **Primū**: quia quando volebat aliquid dicere non iurabat nisi per aduerbium amen. **Et** quādo volebat illa affirmare dupliciter: **bar** dicendo bis amen amen et. **Uñ** dicit **Joā. 10. 41.** **Et** sic etiā verbo instruitur dicens. **Audistis** q; dictum est antiquis nō periturbabis. **Reddes** autē domino iuramentum tuum. **Ego** autem dico vobis non iurare omnino et. **sic** ar fmo vester est est: nō nō q autē his abūdāt est a malo est. **Mat. v. 34.** **Nota** contra illos qui pro minima re iurant et. **Sic** ergo debetis instruere filios vestros et. **Sed** q; quando interrogatus a **Caypha** dicente. **Adiuro** te p deum iurā. vt dicas nobis si tu es chīs fili dei. **Mat. 26. 63.** **Tūc** chīs q ante tacuerat: s; sciret et responde sua se mortē incursum: tamē ad reuerentiā nois dei respondit d. **Tu** dixisti: verūm dico vobis amodo vobis debitis filii hominis sedentē a dextris virtutis dei et veniēte in nubibus celi et. **Abide.** **Exemplū** habem? **hic** q delato iuramentum d; hō a iudice interrogat dicere pitatez etiā si mortē sit incursum? **exemplo** christi. alioq; grauius peccat: vt dicit **Tho. 2. 2. q. 4.**

De decem preceptis

lex. ar. j. multo magis debet dicere verita-
tem in causa alteri. alioquin peccat mor-
taliter / et debet tribus quodragemis pentere
ut dicitur. xij. q. v. c. Sicut coactus. ¶ Tertium
preceptum est. Memoro ut die sabbati scri-
pseris. Exo. xx. Istud preceptum servavit
christus a pueritia sua. Nam cum pater
et cum Joseph ibat ad templum de nazareth
usque in hierusalem. Auctoritas. Cum esset
Jesus annorum duodecim ascenditibus pa-
rentibus eius hierosolymam secundum consuetudinem
dicitur festi etc. Lu. ij. De hoc autem precepto: quod
partim est morale partim ceremoniale: quo
christus servavit latius dicitur. j. sermone pro-
pheta. Nota hic contemplationes: ac si loquere-
mur cum virgine itinerante ad templum cum
frigore et pluvia. O virgo gloriosa et tu non
habe es templum dei excellentius illo et domus
spiritus sancti domus pudici pectoris templum
repente sit dei excellentius illo. ps. Sancti-
ficavit tabernaculum suum altissimum: et christus etiam
filius yester nomine est templum. Jo. xij. Hoc
autem dicebat de templo corporis sui. Respondit
ser virgo Maria cum filio verum est: sed hoc
facimus ad exemplum christianorum etc. Dic-
it expedit. ¶ Quartum preceptum est. Hono-
ra patrem tuum et matrem tuam / ut sis longeuus
super terram. Exo. xx. Istud preceptum adimplere
plevit christus. Dic practice: quod cum virgo et Jo-
seph habitaret in nazareth non legitur quod ha-
beret aliquam ancillam nec famulum etc. Et ra-
men certum est quod indigebat seruitutis modo
quis creditur serviebat eis? Interrogemus
Lucam. O Luca quis serviebat? Respon-
dit descendit cum illis: scilicet de hierusalem et ve-
nit in nazareth: et erat subditus illis. Lu. ij.
Et sic clare habet quod ipse christus serviebat:
imo etiam ipse hoc dicit. Filius hominis non ve-
nit ministrari sed ministrare. Matth. xx.
Cum ergo christus esset decem vel duodecim an-
norum serviebat in domo. Et singulariter dicitur
eum vobis unum quod refert magister historia-
rum scholasticarum. scilicet quod christus de fore nazareth
portabat aquam. Si contemplando interro-
gemus christum. O domine et vos portatis etc. Et
quare non precipit angelo Michaeli vel
Gabriel etc. vel alii angelo? Respondisset.
Et decem exemplum alijs precipue christianis
obedire parentibus. ¶ Sed restat modo una
questio. Nam videtur quod christus contrarium dixe-
rit. Dic practice: quod christus predicante mul-
ti veniebant post eum quibus dixit. Quid
vultis? Domine volumus sequi te ut audiamus
verba tua et sermones tuos etc. Quibus vi-
dit. Siquis venit ad me et non odit patrem
suum / et matrem / et fratrem / et fratres
et sorores. Adhuc autem et animam suam non potest
me esse discipulum. Lu. xij. Respondet
quod auctoritas ista loquitur de parentibus mat-
ris: qui debent haberi odio / hoc modo: ut
non obediat eis. Ubi nota. quod tria sunt de
stinguenda: quedam sunt iusta et honesta que
pater precipit: et in his debet filius obedire
parentibus: quedam iniusta et in honesta: et in
his debet non obedire: imo habere odio est
sectu: et non affectu. ps. Perfecto odio ode-
ram illos. Et hoc vult Glo. ibi. Unde super
verbo. Non odit. dicitur glo. in quantum in dei
itinerare obstitit: et infra super verbo. Et his
Glo. simul odisse possumus: et amare non
cognatione vincit. diligere ex dei precepto.
odire illos qui in via dei adversant. Et ut
odiam non de affectione: sed de charitate
videatur. pcedere subdit. Adhuc autem et animam
suam. i. animalitatem. qua odit: qui eius
desiderijs non acquiescit sequitur relictam etc.
Verbi gratia. Si pater preciperet filio: ut
vaderet ad magos etc. Vel faceret falsum iu-
ramentum etc. Vel laboraret die festo etc. vel
occideret hominem etc. vel quod iniret in religio-
nem etc. In talibus debet habere odio pre-
ceptum patris / et etiam animam. i. voluntatem
vel sensualitatem suam. Quedam vero sunt qui
sunt in differentia: et in his debet obedire
parentibus: nisi in matrimonio contrahendo
in quo non tenet obedire eis: nec etiam tenet
tur eis obedire contra dicentibus de religionis
ingressu. l. deo nobis. l. de episcopo et clerico.
et. xij. q. iij. non liceat. Ista clarius et late
infra dicentur: pater ergo etc. Non venit sol-
vere: sed adimplere. ¶ Quintum preceptum
est. Non occides. Exo. xx. Istud preceptum
christus adimplevit: quia non solum alius
non occidit: imo etiam prohibuit occisionem
et vindictam. Et de hoc dicam vobis tria
exempla. Primum dicitur de muliere adultera
de qua Jo. viij. Dicitur historia. Secundo quod
tuit ad quoddam castrum in civitate Sa-
maritanorum etc. qui noluerunt eum recipere
re: nec victualia sibi vendere etc. Dixerunt
ergo Jaco. et Jo. Domine vis quod dicat
mus ignis descendat de celo et comburat

Sermo. III. Fo. CLXXXVII

ros: sicut Helias fecit. **Dicit** rexus q' chris-
 tus increpauit eos di. **Nescitis** cuius spi-
 ritus estis. **Filius** em' dominus non venit
 perdere animas hominum: sed saluare: et abie-
 runt in aliud castellum. **Luc. i.** Sed nun-
 quid peccauerunt apostoli prefati: **Respon-**
 dit glo. non: quia zelo legi' ducebant: sicut
 Phinees. **Nu. xxx.** Et Helias. **iiij. Regu'**
iiiiij. Sed in lege veteri permittentur
 vindicari iniurie: quia seruiebant ex timo-
 re: no' vindicari ho' christianoz est: qui nisi
 bil' timent nec eos qui occidunt corpus.
Matth. x. Quia seruus est ex amore. **hec idē**
vult Ambro. ut habet in decre. **xxij. q. iij.**
 q' dicitur. **vbi dicit.** **hec discipuli peccant**
 quia lege sequuntur. **Sciebant** em' et Phine-
 es reputatus ē ad iustitiam q' sacrilegos
 interemerat: et ad preces Helie ignem de
 scandisse de celo. **hec Ambro.** **Hoc autē**
 intelligit glo. tibi q' apostoli non peccauerunt
 in hoc: quantum ad rem quam vole-
 bant. **Iustum** enim erat q' ille gentes hoc
 paterent: qd' apostoli postulabant: sed hū
 peccabat apostoli in modo volendi: quia
 non amore correptionis: sed odio: deside-
 rabant vindicta: ut dicit **Augu. xxiij. q. iij.**
c. **Ex vindicta.** Tertium exemplum cum
 esset crucifixus et pateretur dolores et pes-
 nas etc. **Et videret** patrem suum paratus
 de crucifixoribus vindictam recipere iu-
 stum: si ipse christus voluisset. **Dicit. Pa-**
 ter ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.
Luc. xxij. **Et quo multi** habuerunt con-
 tritiones: quia dicit **Lucas: q' reuerteban-**
 tur percutientes pectora sua: et non solum
 facto et exemplo: sed etiā verbo hoc docu-
 itur. **Audistis:** quia dictum est antiquis.
Quicum pro oculo: dentem pro dente.
Ego autem dico vobis non resistere ma-
 lo etc. **Mat. v.** **Patet** ergo quomodo chri-
 stus non venit soluere legem: sed adimple-
 re. **practice.** **Dicit** ut expedit. sed clarius et
 larius infra. **¶ Sextum** preceptum est.
 Non mechaberis. **Exo. xx.** **In quo** probi-
 betur omnis illicitus concubitus vel act'
 carnalis etc. **Et quid** expedit istud in chri-
 sto prosequi quandoquidē multi serui ei'
 virgines fuerunt: et ipse matrem virginem
 elegerit ut virginitatem verbo et opere cō-
 probaret. **Potuisse** siquidem ex matre vi-
 dua carnem assumere: sed maluit ex virgi-

ne: cui tantam puritatem contulit qua
 sub deo nequit excellentior reperiri: ut ait
 Ansel. **Unde ipsa** sola virgo digna dicitur
 ecclesia dicente. **Que stella** maritima pec-
 catorum medicina: sola virgo digna dicitur
 contra tela inimici: clypeus pone salutis:
 tue ritulum virtutis etc. **Ideo** dicit ap'lo.
Talis enim decebatur nobis es: pot'ifer:
 sanctus: innocens: impollutus: segregat' a
 peccatoribus et excelsior celis fact'. **Heb.**
vij. **Nota** sanctus. i. omni gratia plenus et
 confirmatus. innocens a peccato actuali:
 impollutus a macula originali. segregat'
 a peccatoribus: quia caro eius de massa pec-
 catrice assumpta est et mundata et excelsi-
 or celis. i. angelis factus: quia verbo vni-
 tus: no' solum autē matrem virginem vo-
 luit esse: sed etiam discipulū quem dilige-
 bat. i. **Joan.** **Dicit** practice historiaz que ha-
 betur. **Joan. ij.** **Nuptie** facte sunt in cana
 galilee etc. et quomodo ipsum volentes nu-
 bere. i. matrimonium cōsummare euocauit
 de nuptijs. **¶ Septimum** preceptū est. **No**
furtum facies. **Exo. xx.** **Istud** preceptum
 pfectissime sicut etc. seruauit christ'. **Per**
 fecte em' seruatur h' preceptus ab illis qui
 nunq' rem alienā furati sunt: vel alio inu-
 sto modo acquisuerūt: sed pfectissime qū
 aliquis non solum non furatus est alienus:
 sed etiam quando raptum ab alio ipse suis
 sumptibus restituit zelo charitatis et iusti-
 tie. **Sic** fecit christus: quia furtus subtra-
 ctum ab Adam de arbore scientie boni et
 mali: christus sumptibus suis restituit in
 arbore crucis: quando ipse semetipsum in
 ipsa obrulit: qui em' fruct' fuit vteri viri
 ginalis nascendo. **Luc. j.** **Benedictus** fru-
 ctus ventris tui. factus est fructus arboris
 crucis moriendo: que dicitur arbor scientie
 boni et mali. **Nunc** em' cognoscebatur expi-
 mento malum pene inferni: no' autē bonus
 vite eterne. sed postq' fructus iste appen-
 dit in arbore: cognitum fuit bonus vite a
 credentibus: et malū pene eterne ab incre-
 dulis. **de hac** restitutione dicit. ps. in pso-
 na christi. **Que** non rapui tunc exolvebas.
 dicunt greci q' de eodē ligno fuit crux chri-
 sti: de quo fuit pomum quod furata fuit
 Eva etc. **¶ Octauum** preceptū est. **Non**
 dices contra proximum tuum falsum tes-
 timonium. **Exo. xx.** **Hoc** etiam preceptū

Sic currite ut

scribendatis. Superiori sermone yr dictum est: qd christus seruauerit legem Moyfi quantum ad precepta moralia. Sequit hodie predicare: nūquid christus seruauerit legē Moyfi quantum ad precepta ceremonialia: vbi dicēdū est qd sic. Barth. v. Nolite putare qm veni soluere legem aut pphē, nō veni soluere sed adimplere. Super qd textu dicitur: Legem impleuit. Prmo quidē nihil trāsgrediendo legalium. Secundo iustificādo quod lex litteram facere nō valebat. Seruauit autē legalia legis veteris chris quicupliciter. De primis tribus dicamus hodie. De alijs pō duobus sequenti fmo. Prmo mandata legis obseruādo Secdo finē legis adimplēdo Tertio intellectu legis exprīmēdo Quarto pcepta legis ordinādo Quinto perfectionis consilia superad dēdo.

re. nam yr dicit lex. Digna vox est maiestate regnantis legibus alligatum se principem profiteri. Digna vox. De legibus: iuxta illud. Patere legem quam tu ipse tuleris: et quod quisq; iuris in alium statuit ipse eodem iure utatur. c. Luz oē. de consti. Licet ergo christus solutus esset ab obligatione legalium: voluit tamen legalia obseruare quadruplici ratioe: vr potuit Thom. parte. ij. q. xl. articu. vlti. Prima vr legem veterem comprobaret. Fuerunt enim quidā heretici dicentes legem veterem non esse datam a deo: vr rāgit magister historiari. Eto. xx. Et Thom. i. ij. q. xviij. articu. ij. Secunda ratio est vr obseruando in seipso cōsummaret et terminaret ostendens qd ad ipsum erat ordinata: iuxta qd Apostolus dicit. Finis em legis christus est ad iustitiaz omni crediti. Roma. x. Quia omnes leges et prophete tendunt ad christū sicut sagittantes ad signū: pphēdo vl figurādo d chris. Tertia ratio est vr iudeis calūniā di occasio nem subtraheret: qui potuissent allegare istam occasionem ipsum non recipiendi si legalia non obseruasset. Quarta vr homines de seruitute legis liberaret. Et hoc est contra multos qui dicunt cum christus seruauerit legalia. Ergo et vos christiani seruare debetis: qz omnis chris actio vā est instructio. Sed si ista rō esset bona: sequeretur qd sicut chris mortuus est: ita et nos in cruce mori debemus: qd est falsum: qz chris ideo mortuus est: vr nos a morte liberaret: iuxta illud Apli. Nos redemit de maledicto legis factus p nobis maledictus: scz maledictioe pene: qz scriptū est. Maledictus ois qd pēdit in ligno. Gal. ij. z dñs. Joā. ij. Sic de dilexit mundū vr filiū suū vnigenitū daret: vr ois qd cre. in ipm nō pereat: sed habeat vitam eternā. Et id sic chris mortuus voluit vr nos a morte redimeret: sic z voluit legalia obseruare: vr nos a seruitute legis absolueret. Et hoc est qd dicitur aplos. At vbi venit ple. tēpo. misit de filiū suū fac. ex mu. factū sub lege yr. o. qd sub lege. redimeret. Gal. liij. Quinta rō p additō vr virtutē obediētie quā sepe pbo p dicanerat etiā suo cōmēdaret exēplo. Exēplū em dedi vob vr quēadmodū ego feci vob. ita z vos faciat. Jo. xij. Prz qd chris sero

De decem preceptis

stante legalia. Sed restat mo vna dubita-
tio. **¶** Diceret aliq̄s videt q̄ ch̄s legalia
si fuauerit. nā primo lex mādauerat: vt in
sabbato nihil opis fieret: sicut deus die se-
prima requirit ab om̄i ope q̄d patrarat: s̄
ch̄s? in sabbato q̄nq̄ aliq̄d opus fecit.
Nam sabbato curauit hoīem: et ei māda-
uit: vt tolleretur lectū suum. Sic vt curauit
manū aridam cuiusdā sabbato: sicut legit̄
Mat. xij. et Luc. vi. Sic etiā tāgendo les-
prosum mūdauit p̄tra legē. **Mat. viij. Sic**
etiā curauit hydropicu sabbato. **Luc. xij.**
P̄terea et sc̄do ex p̄cepto legis mosayce
quidā cibi erāt imūdi: sic carnes porcine et
qd̄am alie: vt p̄z **Leui. xj.** Ch̄s? autē sel-
p̄dicans p̄uocatis ad se turbis dixit. **Lu.**
dite et intelligite: nō q̄d intrat in os coīnq̄-
nat hoīem: sed q̄d p̄cedit ex ore hoc coīnq̄-
nat hoīem. **Mat. xv.** Q̄d videt cōtra p̄ce-
ptū legis. P̄terea et tertio semel dum di-
scipuli transirēt p̄ sara sabbato et euellerēt
spicas: ch̄s excusauit eos: vt p̄z **Mat. xij**
et **Luc. vi.** Per q̄d videt q̄ ch̄s q̄nq̄ lega-
lia nō fuauerit. Sed dicendū: s̄m q̄ vult
Tho. pre. iij. q. l. ar. vlti. q. d̄s se excusat
a transgressione legis tripliciter. Vno q̄d̄ez
modo: q̄ p̄ceptū de s̄cificatiōe sabbat̄
et nō interdicit opus vsuū: sed opus hu-
manū. Quāuis em̄ deus die septima cessa-
uerit a nouis creatur̄ cōdendis: semp̄ t̄m̄
opatus est in rerū p̄seruatiōe et guberna-
tione et etiā creatiōe: q̄ semp̄ de^o de nouo
creat aīas hoīm. Q̄d s̄ d̄r **Tho. s. q̄d de^o**
cessauit a nouis creatur̄ cōdendis v̄ez est:
intelligēdo t̄m̄ q̄ nihil postea fecit cui^o t̄m̄
nō fecisset materiā vt corp̄oz: vel similitudi-
nē vt aīaz s̄m maḡm̄ historiaz. **Gen. ij.**
Q̄d autē ch̄s miracula faciebat: erat opis
diuini. **Un̄ ipse dicit. Jo. v. Pater me^o v̄ez**
q̄ modo operat. et ego operor. Sc̄do ex-
cusat se p̄ hoc q̄ illo p̄cepto nō p̄hibentur
opa q̄ sunt de necessitate salutis corp̄alis
v̄n̄ ipse dicit. **Lu. xij.** Unusq̄q̄ vestrū nō
soluit sabbato bouē suū: aut asinū a p̄se-
pio et ducit ad aquē. **Et eiusdē. xij. dicit**
Lu. xij. vestrū asinus: aut bos in puteū ca-
dit: et nō p̄tinuo extrahit illū in die sabbat̄
et. Manifestū est autē: q̄ opera miraculoz
que ch̄s faciebat ad salutē corp̄is et aīe
p̄tinebant: s̄m **Tho.** Et hac rōne excusa-
uit discipulos euellentes spicas sabbato: p̄-
pter necessitate famis: sicut etiam David
nō fuit transgressor legis: q̄n̄ p̄pter necessi-
tate famis comedit panes quos et comē-
dere nō licebat: vt habet. **j. Reg. xij.** Et
ritio excusat se: q̄ illo p̄cepto nō p̄hibentur
opa que p̄tinebant ad dei cultum. Unde
Mat. xij. dixit. An nō legitis in lege: q̄a
sabbat̄ sacerdotēs in templū sabbatū v̄o-
lant: et sine crimine sunt. **Gr̄e. Joā. viij. Di-**
citur q̄ circūcisiōez accipit hō in sabbato
Quod autē ch̄s? paralytico mandauit
vt lectū suū sabbato portaret ad cultū dei
p̄tinebat. i. ad laudem fructus diuine. Et
quo p̄z q̄ ch̄s sabbatū nō soluebat. **Gr̄e.**
utis ei iudei hoc falso obijerent dicentes.
Non est hic hō a deo: qui sabbatū nō cu-
stodit. Ad aliud autē q̄d dicit de tactu lei-
prosi. **Mat. xij.** Respondit **Gratian^o** in
decretis. **xxv. q. j. s. Dis. ita.** R̄ndetur v̄bi
dicit. licet ch̄s solutus esset a lege: vt pote
legislator: t̄m̄ ipsam legē carnalis impleuit
octaua die circūcisiōis: q̄dragesimo die euz
hostijs in templo est p̄sentat^o: vt ipse in sel-
ipso eā sauctificaret. Postea s̄o vt in dom̄
legis ostenderet p̄tra litterā legis leprosu
rangēdo mūdauit. Sed melior responsio
est illa q̄ supra habet p̄ **Tho.** in s̄mo meo
do se excusandi. **Et. Ad aliud autē q̄d ch̄s**
stus ait. Non q̄d intrat in os coīnq̄nat ho-
mīez. **Et. Dicendū s̄m **Tho.** v̄bi supra q̄**
ch̄s? voluit ostendere p̄ illa verba q̄ hō
nō reddidit imundus s̄m animā ex elu cibo
rum q̄rūcung^o: s̄m suam naturā. sed solus
s̄m quandā significatiōe. q̄ autē in lege
quidā cibi dicit imundi: hoc est p̄pter quō-
dam significatiōe. **Un̄ Aug. dicit p̄tra**
faustu. Si de porco et agno requiratur v̄n̄
q̄ natura mundi est: q̄ om̄is creatura di-
bona est. Quādā vero significatiōe agno
mūdus: porcus vero imund^o est s̄m **Tho.**
v̄bi supra. et sic pater quō et quare ch̄s
seruauerit legalia. **¶ Sc̄do t̄m̄. s̄m legi-**
gis adimplendo: erat em̄ legis finis iusti-
ficatio hominū: sicut et cuiuslibet legis fi-
nis est: vt hoīes efficiant iusti et virtuosū
vt dicit. **ij. Ethicorū. et nor. Tho. j. q. xij.**
p̄mittēbat quidē et figurabat. nō autē p̄-
terat illam efficere. non em̄ p̄tinebat gra-
tiaz: et p̄sequens nec remittebat peccā. **Un̄**
Heb. x. Impossibile est sanguine cauroz

Berrio. III. Fo. CLXXXIX

rum z hircorū auferrī peccata. Solū autē
ex fide fiebat iustificatio: nō autē ex operi-
bus legis. Unde Gal. iij. Quomā autē in
lege nemo iustificat apud deum. Dani-
feliū est q̄ iustus ex fide vltit. Abacuc. ij.
z Rom. ij. Arbitramur em̄ iustificari ho-
mine p̄ fidem sine operibz legis. Unde et
Gen. xv. Credidit Abraam deo z reputa-
tū est illi ad iustitiā. z habet Ro. iij. Gal.
iij. Lex scripta nō iustificabat: sed ostē-
debat z mandabat bene viuere z punte-
bat transgressores: sed nō conferebat gra-
tiā adiutricē ad bñ viuendū: z sic erat po-
tius occasio ad peccandū. Unde. ij. Col.
iij. Littera occidit spūs autēz viuificat. z
Rom. viij. Occasione autē accepta peccatū
p̄ mandatu operatū est in me oēm ꝑcupi-
scentiā z c. Diceret aliquis. Cum lex ver-
dara fuerit ad finē iustificandi hoies: fru-
stra ergo dara est lex: si iustificare nō pote-
rat. Rñ. Iustificatio pot̄ fieri dupliciter.
vno mō formalit̄/ alio modo dispositiue.
¶ Primo quidem modo iustificatio fit p̄
gratiā gratū facientē: quā qz lex non cont-
ferebat vt dixi: sō nec iustificabat h̄ mō.
¶ Secūdo autē modo dispositiue pot̄ dici:
qz iustificabat: inquantū ꝑcipiebat bñ
viuere: z coerebat timore pene a vitijz.
lex em̄ ppter transgressores posita est: vt dicitur.
Gal. iij. Bene autē viuendo acquirit
homo virtutē acq̄sita p̄ quā disponitur
ad virtutē infusam. p̄ quā homo vere z ꝑ
fecte iustificat. Et ideo lex vetus iustifi-
cabat quide dispositiue: non autē formalit̄
z effectiue. Et hoc mō potest dici qz etiā
lex humana iustificat. s. dispositiue: in qua
tū intentio legislatoris est: vt faciat ho-
mines bonos: vt dicitur in sc̄do ethicorū. Effi-
ciunt autē homines boni p̄ virtutē: ergo z c.
vt notat. Tho. j. ij. q. xciij. ar. j. Et hoc etiā
vult idem Tho. in. ij. sentē. dist. xl. ar. ij.
Christus autē veniens ꝑtute z merito pas-
sionis contulit gratiā p̄ quāz iustificatio
cōfert: qz lex ꝑ Moylen gratia autē z vir-
tus ꝑ Iesum christū facta est. Jo. j. Et h̄
est qd̄ p̄missio de Abrae. Gen. xij. In se-
mine tuo. s. in christo: vt dicitur. Gal. iij.
Per quod innuebat qz benedictio. i. gra-
tie z glorie collatio: siue iustificatio erat
confutanda a deo oīmbz gentibus/ nō so-

lum iudeis: nō ꝑ legem: sed ꝑ semē Abrae
i. christū. Si em̄ ꝑ legem dara esset iustifi-
catio: sequeretur triplex incoueniens. Pri-
mo qz p̄missio dei facta Abrae: de qua su-
pra dictū est: fuerit irritata ꝑ legem. ꝑtra
quod dicit Ap̄tus. Gal. iij. Lex ergo addo-
uerius p̄missa dei. abir. Promiserat au-
tē deus qz ꝑ semē Abrae benedictio gē-
tibus ꝑferretur: nō autē ꝑ legem. Secū-
do sequeretur qz solum iudeis benedictio/ s.
iue sanctificatio daretur: non autē genti-
bus: qz solum iudeis dara est lex: qd̄ est cō-
tra ꝑdicatam auctoritatē. Item ꝑtra illud
Esa. xliij. Parum est vt sis mihi seruus ad
susct̄andas tribz Jacob z feces israel cō-
uer. vedit te in lucem gentiū: vt sis salus
mea vsqz ad extremū terre. Tertio sequeretur
qz ch̄s frustra venisset: hec oīa sentē-
tū Ap̄tis Gal. iij. Terra qd̄ Pau. Gal. ij.
z in fi. Si em̄ ꝑ legē iustitia: ergo christus
gratis mortuus est. Glide latius infra ser-
mone. vi. Christus ergo veniens in hunc
mundū contulit ꝑtute/ z merito sue passi-
onis gratiā p̄ quē facta est iustificatio. z h̄
lex vetus figurabat. Unde Col. ij. de certi-
monialibz dicit: qz erant vmbra futurorū.
Corpus autē ch̄i. i. veritas ꝑtinet ad ch̄i-
stū. In z lex noua dicit lex veritatis z di-
es. Lex autē vetus dicit lex vmbre vlt̄ signi-
re z nox. iuxta illud. Heb. x. Umbraz has
bens lex futurorū bonorū z c. Et Ro. xij.
Nox precessit: dies autē appropinquat: z h̄
sentit Tho. j. ij. q. cvij. ar. ij. Et sic ꝑtꝑ quōd
christus seruauit legem Moyli/ sine eius
adimplendo. Tertio. s. intellectū verū lei-
gis explicando. Vbi notandū: qz sicut dixi
cit Tho. j. ij. q. cvij. ar. ij. Dominus nihil
ordinauit de nouo circa precepta cerimo-
nialia legis veteris: sed solū circa moralia
z iudicialia. Cuius ratio est: qz precepta
moralia oīno in noua lege remanere debe-
bant: quia fm̄ se ꝑtinent ad rationē virtutis.
Precepta autē iudicialia non remane-
bant ex necessitate: fm̄ modū quem lex de-
terminauerat: sed reliquebat arbitrio ho-
minū: vt rum sic vel aliter esset determinā-
dum. Et ideo cōuenienter dominus circa
hect duo genera preceptorū ordinauit. Pre-
ceptorū autem ceremonialiū observatio co-
taliter per rei implementationem tollebat: et
ideo circa h̄mōi precepta in illa cōmuni

De decem preceptis

Doctrina que habet **Dat. v.** nihil ordi-
navit. **O**stendit tñ alibi q̄ totus corpora-
lis cultus q̄ erat determinat⁹ in lege/erat
in sp̄ialem cōmmand⁹: vt **ptz. Joan. iij.**
Ubi dixit. venit hora quādo neq; in mon-
te hoc/ neq; hierosolymis adorabit⁹ pa-
trē: sed veri adoratores adorabūt patrē in
sp̄itu z veritate. **E**rgo circa p̄cepta mo-
ralia dñs ordinavit aliq; nō tñ q̄rū ad oia
sed tñ q̄rū ad illa in q̄b; scribe z pharisei
nō recrū intellectū habebāt: z h̄ p̄ungebat
p̄cipue circa tria p̄cepta decalogi. **P**rimo
circa adulteriū. **S**ecdo circa homicidium.
Tertio circa piurtum. **N**am circa phibiti-
onē adulteri⁹: z homicidij existimabant
solum exteroze actū phiberi: nō autē inre-
riorē appetitū: qd̄ magis credebāt circa
homicidij z adulteriū/ q̄ circa furtū vel
falsum testimoniū: qz motus ire in homi-
cidij tendens: z cupiditate motus ten-
dens ad adulteriū: videt nobis altqualit̄
a natura esse: nō autē appetit⁹ iurandi vel
falsum testimoniū dicendi. **E**t ideo dñs
legē adimplevit ostendendo/ etiā interio-
res actus peccōz cadere sub phibitiōe duz
dixit. **A**udistis: qz dicitur est antiq; **N**on
occides: qui autēz oc. re. erit in. **E**go autē
dico vobis: q̄a om̄is qui ira. fratri suo re-
erit iudicio zc. **I**tem de adulterio dicit.
Qui videt mulierē ad cōcu. eā iam me.
est eā in cor. suo. **C**ircū piuri p̄o habebāt
falsum intellectū: credēs quidē piuriz
esse peccm̄. **J**uramentū autē p̄ se esse appetē-
dum z frequētandū: qz videt ad dei reue-
rentiaz p̄tinere: z ideo dñs ostendit iura-
mentū nō esse appetendū. tanq; bonū sed
melius esse absq; iuramento loqui: nisi ne-
cessitas cogat. **S**ecdo circa precepta iudi-
cialia dupliciter scribe z pharisei errabant
Primo quidem: qz quedā in lege **M**oysi
erāt tradita: tanq; p̄missiones q̄ exstima-
bant p̄ se esse iusta. s. repudiū vxoris. z vi-
ras accipere ab extraneis. **E**t ideo dñs p̄-
hibuit vxoris repudiū. **D**at. v. dicēs. **D**i-
ctum est autē/ q̄cuq; dimiserit vxorē suaz
det ei libellū repudiij. **E**go autē dico vobis
quicunq; dimiserit vxorē suam: excepta
fornicationis causa facit eam mechari zc.
Item phibuit vxoraz acceptionē **L**u. vj.
Durum date nihil inde sperātes. **A**lio
modo errabant credendo quedā q̄ lex ve-

rus instituerat faciēda/ p̄pter iustitiā esse
erequēda ex appetitū vindicte: vt ex cupi-
ditate temporalium rez vel ex odio inimico-
rū: z hoc in trib; preceptis. **A**p̄petitū em̄
vindicte credebant esse licitū: p̄pter p̄ce-
ptū datum de pena talionis qd̄ quidē fuit
it datum vt iustitiā seruare: nō vt homo
vindicā q̄reret. **E**t ideo dñs ad hoc remo-
uendū: docet animū hois sic debere para-
tum esse: vt si necesse sit parat⁹ sit etiā plu-
ra sustinere. **D**orū autē cupiditatis exi-
stimabant esse licitū: p̄pter p̄cepta iudicialia
in quib; mandabat restitutio rei ablati-
te fieri/ etiā cum aliqua additiōe. **E**t hoc
quidē lex mandauit p̄pter iustitiā obierā-
dam: nō vt daret cupiditati locū. **E**t ideo
dñs docet/ vt ex cupiditate nostra non cre-
petam⁹: sed simus parati si necesse fuerit/ et
etiā ampliora dare. **D**orū vero odij cre-
debant esse licitū p̄pter p̄cepta legis data
de hostiū interfectione: qd̄ quidē lex statu-
it p̄pter iustitiā implendā: non p̄pter odia
exaturāda: z ideo dñs docet vt ad inimi-
cos dilectionez habeam⁹: z parati sim⁹
opus fuerit etiā bñfacere eis. **H**ec em̄ p̄ce-
pta s̄m p̄parationem sunt accipiēda. vt
Aug. exponit in smone de puero **L**etitia
ontis. z habet in decre. xxiij. q. i. par. **U**bi
dicit sic. **D**eniq; ista p̄cepta magis s̄m ad
p̄parationē cordis q̄ ad opus qd̄ in agri-
ro fit: vt teneat in secreto animi patientia
cā benignolentia: in manifesto autē id facit
q̄ eis videt p̄desse: quib; bene velle debet
mus zc. **U**n̄ si nō p̄desit iniuriāri nō debet
q̄s parare alterā cū alapā recepit. **J**o. xvij.
parauit alterā cū alapā recepit. **J**o. xvij.
Hec **Paul. Act. xxiij.** **E**t conco. **D**o. q.
ij. q. lxxij. ar. ij. **U**n̄ z p̄lectendo z ignoscē-
do/ h̄ solū bene agit: vt vita hoim corrigat⁹
tur: vt ait **Aug. xxiij. q. v. p̄desit.** **E**t sic
ca tria tñ p̄cepta iudicialia dñs aliquā
ordinavit. s. circa repudiū vxoris: z circa
penā talionis: z circa p̄secutionē inimico-
rum: quia circa ista tria errabant scribe z
pharisei: vt dictū est. **E**t ponit **Thomas**
q. ij. arti. vbi supra.

Duobus alijs modis serua-
uit christus ceremonialia.
Sermo. V.

Sic currite vt

Et prosequendo materia suppo-
ris hmonis. vitz vrru chrs pua-
uerit legez Hoyi quantu ad cerimonia-
lia. Sequit videre de quarto articulo: vitz
q chris? seruauit cerimonia lia veteris le-
gis. Vel vt melius dicam? seruauit legez
veterem: vltra modos iam dictos duob?
alijs modis: videlicet.

Primo pcepta legis ordinando.

Seco pfectiois pilla supaddendo.

Quantu ad primu rē. Nam adimplet
uit pcepta legis ordinando/moduz quo
tutus conseruaret: qd lex vetus statuerat
Terbi gratia. Vetus lex statuerat. Non
occides. Hoc autē vt tutius pseruaret: or-
dinauit dñs dicens. Audistis/ quia dictuz
est antiquis. Non occides: qui aut occide-
rit reus erit iudicio. Ego aut dico vobis:
q omis qui irascit fratri suo reus erit tu/
dicio rē. Vbi dicit. Bēda. qui docet vt nō
irascamur: nō soluit legē vt nō occidam?
sed implet potius: vt rē foris dum nō occi-
damus: rē in corde dum nō irascimur inno-
centi custodiam? rē. Item vetus lex sta-
tuerat: qd hō non pcuraret. Exo. xx. Deut
v. Et hoc tutius cōseruaf: si oino a iura-
mento abstineat: nisi in casu necessitatis.
Et ideo ordinauit dñs di. Audistis/ quia
dictū est antiqis nō pcurabis: reddes autē
dño iuramenta tua. Ego aut dico vobis
nō iurare oino: neq; p celū: q; thron? dei
est: neq; p ter. q; sca. pe. et? est. rē infra. Sic
autē sermo noster est. est. nō. non. q; aut his
abundant? est/ a malo est. Dat. v. vide.
Do. ii. q. lxxxix. art. vj. Quantu ad
tcom notandū/ q dñs vltra pcepta veteris
legis adiunxit duodecim pilla/ q ad pfe-
ctionē spūalis vire pntinent/ que rē pbo et
facio adimplet: iuxta illud Act. j. Ce-
pit Iesus facere rē docere. Primū est cōsi-
litium paupertatis voluntarie/ q pstitit in ab-
tentione ppteratis oim rerū temporalium.
Vnō dicit. Vbi paupes spū: qm ipsoz est
regnū celoz. Dat. v. Nota spū. i. volūta-
te: q; multi sunt paupes ex necessitate: sed
paupras volūtarīa est felicitas. Paupras
si lera venit ditissima res ē. Est ditissima
ppter bonū pacis: qd in hac vita cōsequit:

z bonū futurū in furura. Vn dñs. Dat.
ix. Omis qui reliquit domū: vel fratres
aut sorores: aut patrē: aut matrē: aut fili-
os: aut vroz: aut agros/ ppter nomē meū:
centupliū accipiet. s. in hac vita. rē vitā eter-
nam possidebit. Nota hystoria que habet
ibi de illo Interrogate chm di. Magister
bone quid boni faciā: vt habeā vitā eter-
nam: rē chris ad eum. Si vis inquit ad vi-
tā ingredi serua mandata. rē infra. Si vis
pfect? esse: vende omnia q habes rē da pau-
peribz/ rē habebis thesauruz in celo: rē veni
sequere me. Et postea Interrogate Petro
Ecce nos relinqimus omnia: rē sequuti su-
mus te: qd ergo erit nobis? Rēdit Iesus
rē. Nota quōd hodie nō est fides in hoibz:
q; si quis diceret tibi. da. r. rē accipies mil-
le rē ecce instrumentū: statim promp? da
res: sed ppter vitaz eternā nō das: q; chris
nō credis. p; ergo primū consiliuz. Istud
adimplet chris etiā factoz: q; de paupere
cōceptus p; gine: fuit pauper: rē in paupere
loco natus: rē paup cōuersat?. Dat. viij.
Vulpes foueas hnt rē vo. ce. nidos fi. au.
ho. nō ha. vbi. caput suū reclinet. Pauper
mortu? q; nud?. nō in lecto: sed in cruce.
paup sepult? in nō suo/ sed Ioseph ab art
martha sepulchro. Paup etiā in veste: q;
unica veste. s. inconutili quā sibi fecit brā
pgo mat sua a pueritia ei?. Jē quōd post?
q; pdicauerat/ q; q; circūspectis oibus re-
cedebar. vt dicit. Dat. xj. Hec autē facie-
bat/ vt videret si aliq; eum inuitasset ad
prandiu. Ideo dicit. Zacha. ij. Exulta sū
lia sion iudila filia Hierusalē: ecce rex tu-
us venit tibi iust? / rē saluator: rē ipse paup
rē. ps. Pauper sum ego/ rē in laboribz a iu-
uentute mea. Patet ergo primū consiliuz.
Secm piliuz fuit de castitate. Dat.
xij. Sūt eunuchi qui seipos castrauerūt
ppter regnū celoz. q; pōt capere capiat. Et
hoc nō debet intelligi ad sensūz quā litte-
ra sonat. sicut fecerūt illi duo de q; legit
in vitis patrū. Sed spūalif eunuchū se fa-
cere intelligit/ q; caste intēdit vtuere. i. sū-
ne vroz vel viro: h aut nō est pceptū/ sed
piliū. j. Coz. vij. De p; gimbz aut pceptuz
dñi nō habeo: piliū aut do rē. Et ita q;
matrimonio iungit virginē suā hnt facit:
rē qui nō iungit mel? facit. Istud piliuz
quomodo seruauerit chistus: h; superflu

De decem preceptis

am prosequi videat. tamē vide supra feri-
mone. iij. vbi agitur. vtrū chris suauerit le-
gē scripturę quantum ad pcepta moralia
parte. vj. **Tertium** consiliū fuit d' obedie-
tia vniuersali: vñ dicit Bar. xxij. Sup
cathedra Moysi sederūt scribe et pharisei:
omnia ergo quęcūq; dixerint vobis facite
et seruate: s'm vero opera eor. nolite face-
re etc. Vbi datur intelligi q' obedientia de-
betur n' solū bonis plaris: s; etiam malis:
vñ modo iusta pceptis. et concordat Pe-
trus vi. Subiecti estote omī hūane crea-
ture ppter deū sive regi quasi excellenti: si-
ue dicitur: tūq; ab eo nullis: et infra. Ser-
uati subditi estote: in omni timore dñis. nō
tantū bonis et modicis: sed etiā discolis.
j. Pe. ij. Et hoc verū est: vt dixi qñ iusta
pceptis: alias obediendū est magis deo
q' hoib. Act. v. et habet. xj. q. iij. Si dñs.
et c. Qui resistit potestati dei ordinariōi re-
sistit. et c. Julianus. vbi dicit: Julianus im-
perator quāuis esset apostata: habuit tñ
christianos sub se milites: quibus cuq; dis-
cebat: producite actem p defensionē respū-
blice obedite ei. Cum autem diceret eis:
producite arma in christianos: tūc co gnoscē-
bant imperatorē celi. Itud autem pceptis
vniuersali vel cōsiliū debet fieri diuersis re-
spectibus s'm intentionē ipsius prelati pre-
cipientis expresse vel cōsulis. Sic per
Tho. ij. q. c. art. v. Quomodo autē
hoc cōsiliū facto christus impleuit: patz
ex eo: q' erat subditus deo patri a deo q' po-
tius voluit perdere vitam q' obedientiā.
Joan. viij. Que placita sunt ei facio sem-
per. Item Lu. ij. Erat subditus illis. No-
ta quando erat: puer ibat ad fontem pro
aqua hauriēda. Vide. s. fmōe. iij. pre. iij.
Quartū consiliū est de mansuetudine
Bar. v. Si quis te perussit in vna ma-
illa prebe ei et alterā: quod intelligit quā-
tum ad preparatiōem animi: vt exponit
Aug. xxij. q. j. Paratus. et Tho. sup Joā.
Super eo quod dicitur tempore passiois
christi: q' christum existentē ante Annam
vnius de seruis eum alapa percussit. Vñ
de sermōe proximo in fine: et hoc respectu
lesionis corporalis. S; et idē est respectu
oblationis rerum: cum dicit: qui vult re-
cum in iudicio cōtenderet: tunicā tollere
dimittet ei et palliū. Hoc consiliū christus et
facto adimpleuit quando se a diabolo ren-
tari permisit. Barth. iij. Jte quādo mō-
suetudinem habuit in tot conuulsiōe et
et obprobrijs: s; bi a iudicis illatis. Unde et
ligari se permisit. et flagellari/alapis cedē-
et colaphizari/ et tandem crucifigi. Unde
ipse p os Esa. dicit. Corpus meum dedi
percussentibus: et genas meas vellentibus
faciē meā nō auerti increpāti. i me. Esa. l.
Quintū cōsiliū est amoris et dilectio-
nis. Barth. v. et Lu. vj. Diligite inimicos
vestros: benefacite his qui psequunt
vos. quod quomodo intelligat. declarat
Tho. ij. q. q. xxv. ar. viij. et. x. Vbi conclusū
sive dicit q' quandoq; diligere inimicū est
contra charitatē: quandoq; est de necessi-
tate charitatis: quōq; et tertio est de perfec-
tione charitatis. Salum est et cōtra cha-
ritatē diligere inimicū in quantum est in-
micus. Unde. ij. Reg. xij. exprobato dicit
tur ad Dauid. Diligis odientes te. Ad necessitatem vero
charitatis est diligere inimicos quantum
ad naturam et in vniuersali. Nam aliquis
diligens deum et proximum ab illa gene-
ralitate dilectionis inimicos suos non de-
bet excludere. De perfectione vero chari-
tatis est moueri ad dilectionem inimico-
rum spiritali motu dilectiois. hoc enim
non est de necessitate charitatis. nisi s'm p-
paratiōem animi: vt scz homo habeat ani-
mum paratū ad hoc q' in singulari velit
inimicū diligere: si necessitas occurreret.
Sed q' absq; articulo necessitatis homo
etiā hoc actu impleat vt diligat inimicū
propter deum: hoc pertinet ad perfectiōem
charitatis. Et sicut dictum est de effectu
charitatis: ita etiā est dicendū de effectu.
Unde sicut dilectio interior: ad inimicū
in cōmuni quidē est de necessitate pceptis
absolute. In spiritali vero nō absolute
sed s'm pparatiōem animi: vt de actu dile-
ctionis exterioris exhibendo. Vñ signa vel
beneficia que exhibent primis in cōmuni
de necessitate pceptis charitatis: exhiben-
da sunt etiam inimicis: puta cū quis orat
pro omnib; fidelibus: vel pro toto populo:
aut cum aliquis beneficium impendit totū
cōstituti et hmoi. alias primeret ad suū
vindicare qd est illud qd legit Leuit. xij.

Non querat vltionē / z nō eris memor in
 iurie cuius tuor: sicut fecit Dauid inimicū
 suo Sauli. qm̄ ipso Saule purgante vē
 rē p̄didit oras chlamydis zc. Et nō occi
 dit eum. j. Reg. xiiij. De historia. Signa
 vero dilectiōis vel bñficiā q̄ quis exhibet
 p̄cularit̄ aliquibz p̄sonis nō est de neces
 sitate charitat̄. exhibere inimicis: nisi fm̄
 p̄parationē animi: vt. s. subueniat̄ eis in
 articulo necessitat̄: fm̄ illud Prover. xxv.
 Si cūruerit inimicū tuū? ciba illū / z si sitit
 potū da illi. vel qm̄ inimicū ventā perit. vñ
 ex hoc videt̄ q̄ qm̄ inimicū salutat te / te
 neris eū refalutare: vel loq̄ si tibi loquar̄:
 q̄ hoc z ceteris oibz facis. Sed q̄ p̄ter ar
 ticulū necessitat̄ bñdōi bñficiā aliq̄s in
 micis exhibeat: p̄tinet ad p̄fectionē chari
 tatis: fm̄ Tho. vbi. s. Hoc autē p̄siliū chri
 stus suauit. Vñ zorauit p̄ crucifigentibz
 eū. vi. Pater igno. il. zc. Luc. xxiij. ps. Lū
 his q̄ oderūt pacē eras pacificū zc. Ser
 rum p̄siliū ē misericōdie z superogationis: vt
 est illud om̄i p̄terit̄ te tribue. Lu. vj. Jte
 Luc. xij. Qd̄ superest date elemosynā: z ecce
 oia munda sunt vobis. h̄ autē est de necessitate
 salut̄ de sup̄fluo dare indigētī: sed de nō
 sup̄fluo est p̄siliū: vide qd̄ scripsi i materia
 de elemosyna. Hoc autē p̄siliū dñs etiam
 adimpleuit: qz dedit quicqd̄ habuit nobis
 indigentibz. s. animā in meritū n̄m. corp̄
 z sanguinē in eucharistia: vitā in cruce: et
 vniuersitatē in obiectū bñtudinis. se nascēs
 vedit sociū: conuēscens in edulū: se moriēs
 in p̄siliū: se regnās dat in premiū. de Tho. i
 offi. corp̄is chri. Septimū p̄siliū dedit
 de simplicitate locutiōis cū dixit. Ego autē
 dico vobz. nolite iurare oino: z. j. Sit autē
 sermo vester est est: nō non: qd̄ autē ampli
 us est a malo est. Prohibuit autē dñs iura
 menti nō tanq̄ malū: sed vt facili⁹ a p̄u
 rio cauerem⁹. Hoc autē p̄siliū chri
 stus adimpleuit: qz nūq̄ iurabat: sed sem
 per dicebat. Amē dico vobz. vñ bis amen.
 vide supra sermo. iij. pre. ij. Decimū cō
 siliū est de fraterna correctione. Hath.
 xvij. Si peccauerit in te frater tuus va
 de z corripe eum inter te z ipsuz solū. hoc
 autē quādoq̄ est p̄ceptū: scz p̄ mortalibz
 Sed quia est affirmatiū obligat quidez
 semp: sed nō ad semp sed p̄ loco z tempe.
 quādo. s. vacat et licet z credit q̄ vtilis sit

correctio. quādoq̄ est consiliū quando. s.
 quis corripit p̄ venialibz. Cum autē quis
 ex odio accusaret aliquē ad infamandū / z
 nō ad corrigēdū / mortalit̄ peccaret. Hoc
 p̄siliū chris seruauit: qm̄ corripiebat p̄ba
 riteos z scribas di. Te vobis scribe z p̄ba
 ritei zc. Hath. xxiij. Item quādo rep̄hendit
 dicit Petrum dicentēz sibi q̄ non morerēz.
 Hath. xxj. Jte. Hath. xv. rep̄hendit Apo
 stolos di. Adhuc vos sine intellectu estis
 Unde in quadaz epla de figura corporis
 chri dicit̄ q̄ erat increpatione terribilis.
 Nonum consiliū est de vitanda occasi
 one peccandi. Hath. xvij. Si ocul⁹ tuus
 scandalizat te erue eum zc. qd̄ non est in
 telligēdū ad litterā: s. Aug. Sed de oc
 casione peccandi declara: vt scripsi dñica
 sedā post festū trinitat̄ sermone. vj. q̄ inel
 pit. Diligam⁹ ope z veritate. pre. ij. Hoc
 p̄siliū chris nō indigebat implere: qz pecc
 care nō poterat. euitabat tñ quādoq̄ oc
 casione peccandi in alijs: puta qm̄ voluerūt
 conuēscere sui eū p̄cipitare. Iesus autē tran
 siliens p̄ mediū illoz ibat. Luc. iij. Jte qm̄
 abscondit se / vt non lapidaret. Ioan. viij.
 Item quādo abiit in ciuitatem effren zc.
 Jo. xj. Jte qm̄ nō credebat se oibz. Jo. ij.
 Decimū consiliū est de p̄formitate op̄
 peris ac doctrine. Hath. xxiij. Alligat̄ au
 tē onera grauiā z impozabilia: digito au
 tē suo nolunt ea mouere: dicunt em̄ z non
 faciūt. Item hypocrita: eijce primū trabē
 de oculo tuo. Vbi nota q̄ malus hō p̄di
 cado peccat mortalit̄: si sit in pctō notorio
 siue hoc faciat ex necessitate officij: siue volū
 tate hoc est p̄ceptū loquēdo de mortā
 libz / q̄ p̄dicatoz z iudex debet cauere / vt
 rectus p̄dicet: sed p̄siliū est: loquendo
 de venialibz. Si hō in occulto / adhuc pec
 cat si nō studet ex suo dicto cōpungi: quia
 videtur contēnere. Tho. aut̄ in. iij. di. xij
 q. ij. art. ij. q. ij. ad quartū dicit: q̄ homo in
 peccato mortali si p̄dicat: peccat mortā
 taliter siue sit notoriū siue occultū. p̄ hoc
 facit text⁹. Rom. ij. In quo em̄ alium tuū
 dicas reipsum condēnas. Hoc consiliū
 chris adimpleuit: qz nihil p̄dicauit q̄ nō
 prius in seipso compleuerit. Actū. j. Le
 pit Iesus facere z docere. Unde predica
 bat humilitatē quā in se prius habuit / p̄re
 dīcabat paciētā charitatē z ceteras vñ

De decem preceptis

tutes quibz repletus erat. Joā. j. Plenus gratie et veritatis. ¶ Undecimū consiliū est de vitanda sollicitudine spaliū. Mat. vj. Nolite sol. esse. ut. qd mā. aut qd bibe. zc. Item nolite cogitare de crastino. Nota q triplex est sollicitudo: vna est laudabilis / z est prudentia spaliū. j. Cor. vij. Qui sine yroze est sollicit? est: que sūt dei z quomō placeat deo. Rom. xij. Qui pest in sollicitudine. Scda est tollerabil? q ad corpus. Luc. x. Martha martha sollicita es zc. Tertia est vituperabilis: z supflua thesaurizando quo ad auaritiāz. Eccl. ij. Peccatori dedit de? afflictionē z curā supflua: vt addat z cōgreget: z hec ē vanitas z cassa sollicitudo mentis. Prima p̄cipitur Scda p̄mittit. Tertia p̄hibet. Hoc etiāz p̄siluz christus impleuit: qz nihil terrenū q̄rebat. Mat. vij. Vulpes foueas hñt zc. ¶ Duodecimū p̄silium est de rectitudine intentionis z simplicitate finis. Mat. v. Attendite ne iustitiā vram faciāt coram ho. vt vi. ab eis. Itē nesciat sinistra tua zc. Nota q̄ra illos qui faciūt pingl arma in paramētis ecclīasticis vel ornamentis zc. Canunt em̄ tuba ante se: h est p̄ceptū q̄ glia mūdana principalit nō querat: tāq̄ finis al' est consiliū: hoc p̄siluz ch̄s impleuit Joā. iij. Deus cibus est: vt faciā voluntatē eius qui misit me.

Utrum nos seruare debem?
precepta legalia. Ser. vi.

Sic currite vt

zc. Vno supra f̄monibz p̄oibz mis duobz quomō christus seruauit legalia veteris legis. Nunc videndū est: vtrū nos eadem seruare debeam. Et videt prima facie q̄ sic. Om̄s em̄ christi actio nostra est instructio. Exempluz em̄ dedit vobis zc. Sed ch̄s illa seruauit. Un̄ ait. Mat. v. Non veni soluere legē sed ad implere: ergo z nos zc. Preterea etiā ipsi apli legalia seruauerūt post christi ascensio nē sicut patz de p̄ncipibz aploz Petro et Paulo. de Petro: patz Gal. ij. de Paulo etiā Actū. xvj. q̄ Paul? existens iude? z iustus circumcidit Lūm. In p̄trariuz est

veritas. Nam apli p̄gregato concilio hie rosolymsis super circūcisionis obseruatiōne z legalibz. de quibz quidā ex iudeis cōuersi ad fides christi: dogmatizabāt opoztere circumcidi: z seruare legem Moysi: de terminauerūt cōtrariū. Unde z miserunt antiochiam Paulum / z barnabā / iudam z silam scribētes in hęc yba. Siluz est spl̄ritus sancto: z nobis nihil vlt̄ra imponere vobis oneris q̄ hec necessaria: vt abstinētis vos ab imolatis simulachroz / z sanguine z iuffocato. z fornicatiōe z ea que vobis fieri nō vultis alij non feceritis zc. Actū. xv. Item Ap̄ostolus. Gal. v. Ecce ego Paulus dico vobis: quonā si circumdamini christus nihil p̄derit vobis. Hęc etiā patet in v̄sione z reuelatione facta Petro. Actū. x. vbi dicitū est sibi. Quod deus purificauit: tu ne cōe dixeris. Item Rom. xij. Scio z confido in dño. Scio: qz nihil cōe per ip̄uz nisi ei qui existimat quid cōmune est: illi cōmune est. Itē dicit minus hoc innuit cum dixit. Jo. iij. Venit hora in q̄ neq̄ in monte hoc: neq̄ in rosolymsis adorabit: patre zc. Multe etiā alie auctoritates ad h̄ adduci possent: q̄ gratia breuitat? omitto. Ut ergo ista materia clarius elucescat. norandū q̄ legalia veteris legis supueniente lege euāgelica: cessare debuerūt quadruplici rōne: que ex veteri z nouo testamēto colligunt.

Prima est: qz erāt inefficacia ad hominis iustificationem.

Scda est: qz erant ymbatica ad veritatis manifestationē.

Tertia est: qz sunt reuocata per nouam dispositionem.

Quarta est: quia sunt terminata p̄ adimplētionem.

Alia ratio: qz erāt impossibilia siue insufficientia ad eternā saluationē. de hęc rōne. v. vide infra sermone primo p̄t. sed hec p̄c̄ reduci ad primā. ¶ Prima ergo ratio zc. Sacrificia em̄ veteris legis siue holocausta / siue pacifica / siue alte certimonie: nō conferebāt gratiā gratum factentem: z p̄lequēter nec iustificabant mōdando a pctis. Rom. ij. Iustificati gratiā per gratiā ipsius. nec vitam eternā conferebant: nō em̄ p̄ legem erat gratia / sed per fidem vnus mediatoris. Iesu christi. Et

hoc pbatur auctoritate veteris et noui te-
 stamenti. Sed anteq̄ has rōnes videam⁹
 possit aliquis querere: quō tunc fides: qm̄
 christi? nondum uenerat: et effectus nō est
 prior causa sua: Ideo p̄ repositione notan-
 dum: q̄ fm̄ illud tempus nullus saluaba-
 tur: nisi p̄ christū. Act. iij. Nec em̄ aliud
 nomen sub celo datū est hoibus: in q̄ opor-
 teat nos saluos fieri. Ita autē salus pōt
 dupliciter hoibus applicari. Uno mō p̄ fi-
 dem: et sic p̄ christū saluabant patres yere-
 ris testamenti. s. p̄ fidem christi uenturi: alii
 quid em̄ anteq̄ sit in effectu bene mouer:
 fm̄ actum ante: sicut finis mouet agentē.
 credere pōt est actus anime. Alio mō appli-
 catur salus p̄ sacramēta hoibus adhibita
 que sunt nostre sanctificationis instrumēta
 separata: tamē sicut em̄ edificationis ma-
 terialis: artifer est causa efficiens p̄ncipa-
 lis: manus uero eius instrumētalis cōiun-
 cta: securus uero separata. sic in sanctificatiōe
 p̄ gratiā uitas est causa efficiens p̄ncipi-
 palis: humanitas ch̄i sicut instrumentū
 coniuuctū. Sacramēto uero noue legis:
 sicut instrumēta separata: recipiētia ad h̄
 uirtutē a deo: m̄ edifiare d̄nitate ch̄i: sic
 securus agit in edificationē: p̄ mōtionē ar-
 tificis mediante manu: q̄ est instrumētū
 coniuuctū: talis autē uirt⁹ dei seu actio nō
 fuit in factis ueteris legis: que nō poterāt
 habere uirtutē tale ab hūanitate ch̄i su-
 turā: quia causa effectiua nō est posterior
 suo effectu. Et ideo d̄r ap̄ls. Ro. viij. Nā
 qd̄ impossibile erat legi in q̄ infirmabat p̄
 carnē: deus filiū suū m̄tēs in similitudinē
 carnis pecc̄i. de pecc̄o d̄nauit pecc̄m̄ in car-
 ne: ut iustificatio leḡ impleret in nob̄ et.
 predicta ponit Aico. de lra. sup̄ eplam.
 Ro. iij. Ad idē uide p̄ eundē Nicolāū in
 penio sup̄ epla ad Heb. ij. ca. i. Eiusdem
 eplē. Uideam⁹ q̄ nūc auctoritate et p̄mo
 ueteris testamenti: ut p̄fundant indei. P̄ uo-
 mo em̄ d̄r. Gen. xij. In semine tuo b̄ndi-
 cent oēs gentes. Nota in semine tuo. i. in
 ch̄o b̄ndicent. i. eternā b̄ntudinē p̄sequēt
 oēs gentes: nō ergo tantū iudei. Et hac ḡ
 auctoritate pbat q̄ b̄ndictio. i. gratie colla-
 tio que p̄ferenda erat gentib⁹: et totū mōdo
 erat conferenda p̄ semen Abrae. i. ch̄m nō
 s. p̄ legem nō em̄ d̄r in lege: sed in semine
 tuo. alioq̄n sequeret̄ tripliciter inueniētis.

Primum q̄ p̄missio dei facta Abrae. de
 qua sup̄ fuisse irritata p̄ legem. nā si p̄ le-
 gem fuisse b̄ndictio dei collata: iam nō p̄
 semen Abrae: sed p̄ legem fuisse b̄ndictio.
 et sic sequeret̄ q̄ lex frustrasset p̄missionem
 dei factā Abrae qd̄ est incōueniens. Unde
 Ap̄lus. Gal. iij. Lex ergo aduersus p̄missi-
 ſa dei ab̄it. Hanc rationē iam dictam po-
 nit ibi Ap̄lus. Secūm̄ incōueniens sic
 retur: qd̄ solus iudeis b̄ndictio. i. gratie
 collatio daret. nō autē gentib⁹: q̄ lex solū
 iudeis data est. ps. Qui annunciant uerū
 bum suū Jacob iusti. et tu. sua israel non fe-
 cit taliter oſm̄ nationi. Si ergo p̄ legē da-
 ta fuisse b̄ndictio: sicut lex solus iudeis
 data est sic et b̄ndictio: et hoc est p̄ra aucto-
 ritatē allegaraz ubi dicit: q̄ in semine tuo
 b̄ndicent oēs gentes. ergo nō solū iu-
 dei. et concor. Esa. xliij. Ubi introduxit pa-
 trē loquentē ad filiū. di. Parum est: ut sis
 mihi seru⁹ ad suscitandas trib⁹ Jacob et
 feces israel cōuertendas. dedi te in lucem
 gentiū: ut sis salus mea: usq̄ ad extremū
 terre. Item. ps. Uiderūt oēs fines ter-
 re salutare dei nostri. Item alibi oēs gē-
 tes quascūq̄ fecisti: uenient et adorabunt
 coram te d̄ne: et gloriabūt nomē tuum: et
 concor. Esa. ij. Ecce dies ueniunt d̄r d̄ns
 Et infra. erit mons domus domini uertē
 ce montium et eleuabitur sup̄ colles: et flu-
 ent ad eum oēs gentes. Tertiu⁹ incō-
 ueniens sequeret̄: q̄ si per legē gratia da-
 ta fuisse: frustra christus mortu⁹ fuisse.
 iuxta illud Apostoli. Gal. ij. Si em̄ per le-
 gem iustitia: ergo christus gratis mortu⁹
 est. Nota gratis id est frustra et sine causa.
 Pater ergo: q̄ non per legem data est gra-
 tia iustificans: sed per fidem christi. Ideo
 Genes. xij. Dixit deus Abrae in te bene-
 dicent oēs gentes. Nota in te. i. in imi-
 tatione fidei tue. Item Gen. xv. Credidit
 Abraam deo et reputat⁹ est illi ad iustitiam.
 Nota credidit. Fuit ergo iustificatus
 Abraam per fidem anteq̄ reciperete
 circūcisionem: per quod pbatur etiam q̄
 nō per legem esset iustificatio: sed per fidē
 dei Jesu christi. Unde Abacuc. ij. Ius-
 tus autē in fide sua uiuet: et concor. Apo-
 stolus. Rom. iij. Secūda auctoritas
 ad idē. Leuit. iij. et. v. ubi dicitur. in ob-
 latione hostiarū p̄ peccato orabit p̄ eos: itē

De decem preceptis

offerente sacerdos: et dimitteretur ei: ex quo
innuit: quod peccatum non dimittebat: ex vi sacrifici-
orum: sed ex fide et deuotione offerentium. Hanc
rationem ponit **Leu. j. q. ciij. ar. ij.** **Ter-**
tia auctoritas ad idem. **ps. l.** Postquam enim
Dauid peccauit uersus ad penitentiam
dixit. **Qm si uoluisses sacrificium dedissem:**
utique holocaustis non delectaberis deo spiritus
contribulatur: cor contritum et humiliter non despi-
cies. **Nota** holocaustis non delectaberis. **Si enim**
holocausta fuisset gratia collata: et sequens
iustificatio facta non utique dixisset Dauid
Holocaustis non delectaberis. **Item. ps.**
lxxxv. **Sacrificium et oblationem non uoluisti/au-**
res autem perfecisti mihi, holocaustum et pro-
peccato non postulasti: tunc dixi ecce uenio. Et
sunt uerba filij ad patrem. **Nota.** tunc dixi
id est deliberaui. **Ecce uenio.** id est uenio mihi
humanitate. **Quis** dicat: ex quo homines pec-
catores non expiant a peccatis per sacrificia
et holocausta: necesse est ut ego christus uer-
itatem per gratia iustificationis conferenda. et
concordat **Jo. j.** **Lex per Moysen data est.**
gratia et ueritas per Iesum christum facta
est. **Ad idem. ps. lxxxv.** **Audi populum meum:**
non in sacrificijs tuis argua te. **Glo. lvi.** si non
offers sacrificia carnalia non offendat. **hol-**
ocausta autem tua non vitulorum sed tua: id est
quod in te ipso sunt. spiritus contribulatur: in spe-
ctu meo sunt semper. **dico non arguam:** quod non ac-
cipiam de domo tua vitulos. id est non habeo
gratos vitulos. nec de gregibus tuis hircos
et cetera. **utique.** sanguinem hircorum potabo.
ostendens ergo deus quod sacrificia non sibi pla-
cebant. ita quod per ea gratia offerret: uult mo-
do ostendere quid sibi placeret: ideo subdit.
Immola deo sacrificium laudis et redde-
altissimo uota tua: et inuoca me in die tri-
bulationis. eruam te et honorificabis me.
Nota immola deo sacrificium laudis: id est
lauda deum ita quod laus tua sit ei sacrifi-
cium: scilicet immolando te ipsum sine libidine:
luxuriam: superbiam: auaritiam: **Pater** **g**
quod per legalia non iustificabatur quis a pec-
catis. **Quarta** auctoritas **Ezechiel. xx.**
ubi dixit deus. **Dedi eis precepta non bo-**
na et iudicia in quibus non uiuunt: quare autem
dixi precepta si bona. uide infra ad ide-
mate. j. **Holocausta arietum: adipem pin-**
guum et sanguinem vitulorum et hircorum
et agnorum nolui. **Ad idem** **Deuter. xij. ubi**
dicit. **Quid dignum afferam domino: curabo**
genua deo excelso: nam quid offeram hol-
ocausta et vitulos anniculos: nam quod
placari potest deus in milibus arietum aut
multis milibus hircorum pinguium. **Quis**
quid primogenitum dabo meum pro sceles
re meo: fructum ventris mei pro peccato
anime mee. **Iudicabo tibi homo quod sit bo-**
nus: et quid dominus querat a te. utique facere iu-
dicium: et diligere misericordiam et sollicitus
ambulare cum deo tuo: et sic patet multe au-
ctoritates veteris testamenti. **Uero** **uenia-**
mus ad auctoritates noui testamenti. **Et**
primo apostolus **expresse dixit** **h** **preferam**
Deuter. x. **Impossibile est inquit sanguine**
hircorum et taurorum auferri peccata. **Et**
Gal. ij. **Quis autem in lege nemo iustificat**
apud deum manifestum est: quod iustus ex fide
de uiuit. **Item** **ibidem.** **Si data esset lex que**
posset iustificare: Christus gratis mortuus
est. **Item** **Ro. ij.** **Arbitramur enim iustitia**
cari hominem per fidem sine operibus legis:
patet ergo quod legalia erant inefficacia ad
iustificationem. **Propter hoc ergo christus**
ueniens tulit legem euangelicam per quam in-
fundit gratia iustificationis a peccatis. **Per**
sacramenta noue legis a christo instituta
habent efficaciam conferendi gratia instrum-
ta liter ex ipso opere operato: quod non pote-
rant legalia. **Et** **hanc primam rationem affe-**
rit **precedentis mandati.** **propter infirmitatem**
etiam et inutilitatem: nihil enim ad perfectum
adduxit lex. **Dixeret aliquis.** **Si legalia non**
iustificabant: nec gratia conferabatur. **Ad**
quid ergo fuerant instituta: Res. **ad multa.**
Primo **loquendo de mortalibus: ad hoc quod**
peccata cognoscerent: que prius non cognosce-
bant: offuscato lumine rationis naturalis
per concupiscentiam: ut dixi supra. sermone. ij.
pre. j. **Item** **precepta iudicialia puni-**
bant transgressores: ut patet **Leu. xx.** **Et**
sequentibus capitulis. **Unde** **Gal. ij.** **Lex**
propter transgressores posita est. **Et** **ex hoc**
lex erat magna occasio peccandi. **Et** **ex hoc**
precepta bene uiuere et non committere gra-
uissimam adiutricem: erat occasio peccandi: sem-
per cupimusque negata: et ideo multi erant

transgressores legis. Et hoc pmissit deus
 ut hoies nō supbrent: de ppria virtute: s;
 humilitatē se nō posse seruare iustitiam
 sine adiutorio diuino. ppter h̄ dicit Ezech.
 xi. Dedit eis pcepta nō bona z iudicia in
 quib; nō uiuēt. Itē Ro. vii. Occasione at
 accepta petm̄ p mādātū operatū est in me
 oēm; cupiscentiā: z infra z inuentū est mi
 hi mandatū quod erat ad vitā. hoc esse ad
 mortē. Itē loquēdo de ceremonialib; fue
 runt instituta multiplici de causa. Primo
 ad cultū diuini exercendū. Secdo ad fugi
 endā idolatriā: ad quā iudei erāt valde p
 nit: h̄ vult Hiero. sup; Dar. z h̄ i decre
 tis. xxi. q. j. Considera. Tñ ne illa sacrifi
 cia idolis offerent: pcepit de; vt sibi offe
 rent. Pa sititudine de aliquo q̄ est; p̄nus
 ad cantandū aliqd̄ vanū: cui prudens hō
 inueneret: vt canter aliquā laudē ch̄i v̄
 virginis. Tertio qz ceremoniātia q̄ veterē
 legis erant p̄fatiōes fidei: vt p̄z d̄ cir
 cūcisōe q̄ fuit data in signū fidei Ab̄rae
 vt patet Ro. iij. Figurabat statū noue le
 gis: vt infra dicit. Itē quarto tollebant
 z purgabāt maculas irregularitatis: p̄tas
 et statuto veteris legis. Tñ dicit Ap̄osto
 lus Heb. ix. q̄ sanguis hircorū z tauroz
 z sanguis vitule asperit̄ inq̄natos sanctifi
 car ad emundationē carnis: nō dicit anie
 sed carnis. Et ideo etiā ceremonie veterē
 legis vocant̄ ab Ap̄to ibidem: iustitie car
 nis. Iustitijs inquit carnis vsq; ad temp
 cor̄rectionis ip̄ositi. Et sic d̄z intelligi dicit̄
 Hiero. q̄ h̄ i decretis. xi. q. ij. gloria. vbi
 dicit: q̄ sanguis pecudū erat remissio pecc
 atorū. i. figura remissōis peccōz. sic ibidē
 Hiero. subdit d̄. Quāquā hec oia p̄fesse
 rint in figura zc. p̄z p̄ma ratio. Sed in
 fine ist̄? p̄me ratiōis mouet̄ dubiū: qz v̄
 det q̄ lex moysayca iustificaret: salte quātū
 ad moralia. Dar. xij. Si vis ad vitā in
 gredi: serua mādātā. Et loquit̄ de mādā
 tis decalogi. Rādeo s̄m̄ Tho. in. iij. sentē.
 dist. l. art. iij. Obseruātia mādatorū ad vi
 tā ad vitā eternā requirebat: qz sine
 ea ad vitā eternā intrare nō pōt: q̄ tem
 pus habet operandi: non tamē obseruan
 tia mādatorū ad vitā eternā cōsequen
 dam sufficiebat: nisi modus charitatis ad
 iungeret: quā lex nullo modo causare pō
 terat. Et ideo non p̄fecte iustificabat h̄z

Tho. Item contra Leuit. xvij. Custodi
 te leges meas atq; iudicia: q̄ faciens hō vi
 uet in eis. Sed Rñ. Loquit̄ d̄ vitā corpō
 rali quā perdere d̄bebat per iudiciū legē:
 sicut patet ibidē. Itē contra de circūcisōe
 per quā conferebat̄ gratia iustificas: z tol
 lebat̄ originale. Sed Rñ. Circūcisō non
 erat introducta nec instituta p̄ legem mo
 saycaz: sed ante: qz fuit data Ab̄rae. Gen.
 xviij. Tñ Ioan. vii. Moyses dedit vobis
 Circūcisōnē non qz ex Moysē est: sed ex
 patribus: vel dicit̄ qd̄ circūcisō iustificabat
 non p̄ se: sed per fidē ch̄isti. Secda rō est
 quā erat ymbriatica. Nam legalia erant
 ymbra: siue figura eoz que p̄tinent̄ i vno
 testamēto: sic agnus paschalis: de q̄ Ezo.
 xij. figurabat ch̄istū occidendū. Tñ Io.
 Allegauit h̄ d̄. Os non cōminuet: ex co
 Joā. xij. Itē circūcisō figurabat bap̄tismū.
 Col. ij. Circūcisō estis circūcisōne
 nō manufacta: sed in circūcisōne ch̄isti
 cōsepulti ei in bap̄tismo. Itē sabbatum fi
 gurabat requiē ch̄isti in sepulchro q̄ntūz
 ad diei det̄erminatiōnē: s̄m̄ quā p̄ceptūz
 de sabbato erat ceremoniale: p̄ter hoc dicit̄
 ap̄ls. j. Col. x. q̄ oia in figura p̄tingebant
 illis: hoc aut̄ p̄batur auctoritatib; veterē
 testamēti. Na in signum hui? q̄ ea q̄ erāt
 in veteri testamēto: erant velata z obscū
 ra reuelāda p̄ veritatē noui testamēti. dz
 Ezo. xxxiij. q̄ Moyses velabat̄ faciē: inā
 qn̄ loquebat̄ filijs israel: velamen autem
 istud fuit sublatum p̄ ch̄istū: per quē veri
 tas z gratia data z facta est. Ioan. j. Lex
 per Moysē data est: gratia z veritas per
 J̄sum ch̄istū facta est. Sed velamē istd̄
 adhuc manet in cordibus iudeoz: z mane
 bit vsq; ad finem mundi vsq; quo. s. veni
 et Helias qui docebit iudeos: tunc existi
 tes legem Moysi intelligendā esse spiritū
 tualiter: quā nunc carnaliter intēlligunt:
 p̄ter ergo hanc obscūritatē iudeoz d̄r. p̄s;
 d̄b̄icurent oculi eozum ne videant z dozi
 sum eoz semp incurua. z Ap̄ls. ij. Col. iij
 Sicut Moyses ponebat velamen sup; fa
 ciem suam: vt nō intenderent filij israel in
 faciem eius q̄ euacuaf: sed obtuli sunt sen
 sus eoz vsq; in hodiernū diem idipsuz ve
 lamē in lectione veterē testamēti manet
 nō reuelatū: qm̄ in ch̄isto euacuaf: sed vs
 qz in hodiernū diem cum legit Moyses

De decem preceptis

velamē est positū sup' cor eorum: fuit ergo
lex veteris ymbiatrica & figuratiua lucis et
veritatis noui testamenti reuelati p' christū.
In Heb. x. Umbra habens lex futurorū
bonorū nō ipsam imaginē rerū glo. l. veri-
tate hoc etiam nota. Ezech. j. Ubi dicit q'
erat rota in medio rote quod exponit Gre.
l. noui testamentū in veteri in cui' signū
cristo mortuo in cruce velū templi qd' erat
an' sancta scōp' scissus est. Dar. xxvij. Et
idē sic ymbria cessat aduenire luce: sic & le-
galia cessauerūt adueniente cristo q' est lux
vera: p'z scōda ratio. & hāc rōnem assignat
ap'ls dī. Nemo vos iudicet in cibo aut i po-
tū aut in pre dicit festi/aut neomentie/aut
sabbatorū q' sūt ymbria futurorū: corp' autē
christi. Col. ij. Sed q' lex antiq' fuerit: fig-
guratiua & ymbiatrica: p'bat multiplici et-
rōne. Prima videlicet q' antiquit' p'mitte-
bat lex in premiū seruitū dei bona t'palia:
iuxta illd' q' h' Deu. xxvij. & xxvij. & Esa.
j. Si volueritis & audieritis bona terre com-
medetis. tunc arguit sic. nō d' meritū esse
excellētē & nobilius p'mio: sed vit' pro-
cui' mercede p'mittebant bona t'rena erat
excellētior q'buscūq' bonis t'paliū: q' nō
debut in premiū frutis. premiū bonorū
t'paliū p'mitti. Preterea vita hominis est no-
bilis bonū t'pale: q' cetera t'empalia. Si
autē in lege veri p'ceptebat: vt vita deberet
perdi potius q' lex nō obseruari. oportet di-
cere q' aliqd' premiū esset p'missum in reco-
pensationē mortis q' bona t'palia: que du-
rant t'm in vita ista. Illud autē premiū nō
pōt esse aliqd' nisi vita eterna. que t'm exp'sse
p'missa non erat in lege Moysi. oportet q'
dicere q' figuratiue p'mittebat sub repro-
missione bonorū t'paliū. & sic p'z q' lex antiq'
erat figura & ymbiatrica. Preterea & ter-
tio nō pōt esse reprobmissio & p'entiū bono-
rum illud q' est cōmune malis & bonis: s'z
bona t'palia fuerūt & sunt cōia malis & bo-
nis: vt p'z p' experientia. nam & antiquit'
quēcūq' bona t'palia p'mittebant iudeis i
p'miū legalis obfuantie fuerūt eq'it. quā
imo largi' collata paganis q' iudeis: vt
p'z de d'no & multiplicatiōe rex t'pal' uz:
longitudine vite: scientia et ceteris h'mōi:
& multiplicatiōe seminis reprobmissa. A/
brac. Scō. xxij. q' multo plus fuit multi-
plicatū in paganis. Et sic etiā hodie vide-

mus bona t'palia et diuina puidētia cōi-
cedi electis & malis: p'pter qd' d'z Eccl. x.
Inuēria eque eueniūt iusto & ipso bono
& malo/mūdo & imūdo: imolanti vici-
mas & sacrificia p'terenti. Oportet q' vice
re qd' aliud premiū sub ymbria & figura q'
dam p'mittebat iplis iudeis p' obseruātia
legis: quod aliqd' excogitari nō pōt: nisi vi-
ta eterna: quā christ' clare manifestauit.
Et ideo patet qd' illa lex erat ymbiatrica:
sic p' terram p'missiois lacte & melle manā-
tem figuratiue intelligebat terra viuētū
id est vita eterna. alioquin fertilitas terra
erat egyptus quā illa. Sic p' hierusale' ter-
restre intelligit sup'na hierusale': q' est ma-
nōstra. Gal. ij. Sic p' sabbatū & alia ceri-
monialia. & hoc vult Aug. in li. iij. p' Fau-
stum: vt refert scōs Tho. j. ij. q. vlti. art.
vlti. Ubi dicit Aug. q' in illis t'paliū p'mis-
sis figure fuerūt futurorū spūalium: q' im-
plentur in nobis. Adde que notat in. iij.
sentent. dist. xl. q. iij. ar. j. Tertia rōne
sunt remota p' nouam dispositionē: h'c rō
pōt esse dicit legalis. Da similitudinē de testa-
to: qui cōdidit p' mū testamentū: & pōt
stea condit scōm: q' per scōm reuocat ip-
sum fm leges. xij. q. ij. c. vi. volumas. sic
& papa faciens secundā p'stitionē nouā:
reuocat primā: si de prima nō faciat men-
tione. de consti. c. j. lib. vi. Hodo ad p'pō-
situm diuina sapientia cōdidit duplex tes-
tamentū. Primū fuit lex moysaica: cuius
testamenti notarius fuit Moyses testis
Aaron & Maria: in qua lege p'mitteb're
ditare bonorū t'pal' iū populo suo fidelit': nō
autē eternā: q' nullibi legitur in lege mo-
ysaica p'missa vita eterna: sed prosperitas &
abundantia bonorū t'paliū: vt p'z Deut.
xxvij. Esa. j. Si voluerit & audierit bo-
na terre comedetis. non autē p'mittebat vi-
tam eternā. Ratio: q' vita eterna datur
ex amore. Lex autē illa erat lex timoris nō
amoris. Ro. viij. Nō em' accepistis spūm
seruitutis iterum in timore: sed accepistis
spūm adoprionis filiorū: in quo clamamus
abba pater. In cui' signū fuit data cū timo-
re: vt p'z Ero. xx. Et dicit sup' sermone. ij.
p'c. j. Postmodū hō fecit fm test' mentū
qd' est lex noua euangelica: in q' p'missa de-
us vitā eternā suantibus lege. Quid p'mo
cristi p'dicatio incepit. Penitentiam agite

apto. em reg. celoz. **Matth. iij. 2. Dat.**
 Si vis ad vitam ingredi serua mandata:
 quare autem lex versus non promittebat nisi so-
 lum spalia: lex noua euangelica promittit
 eterna. **Donit Tho. in. ij. sen. di. xl. vbi sic**
dic. Dicendum qd fm Diony. in. ij. c. Cele-
stis hierarchie. lex noua media est inter ec-
clesia celestis et statu veteris legis: ideo est
na bona: qd in celesti ecclesia palam et copio-
se exhibent in lege noua manifeste promit-
tunt. in veteri autem lege non promittebant nisi
si sub quibusdam figuris. In Heb. x. dicitur:
ymbrata habens lex futurorum bonorum etc. Et
hoc propter tres causas precise. Primo:
vt ex his qd cognoscebatur assuescerent: etiam
maiora a deo sperare. Secundo vt non solum
cognitio: sed affectus a talibus ad eterna ma-
nu ducerent. Tertio qd bona eterna non sta-
tim poterant eis exhiberi: nondum soluto
peccato. In delatio promissorum inefficace face-
ret apud infirmos promissione. Tho. Per h
q q fecit fm testamentu reuocauit primu:
et qd testamentu sumit robur et efficaciam ex
more testatoris: voluit de humanis mo-
ri: vt testamentu istud confirmaret. Et hec
ratio pbat veteri et nouo testamento. veteris
quidem testamenti auctoritas sumit ex Die
remia. xxx. vbi sic dicit. Ecce dies venient:
dic dñs. Et summano supra domu israel et
supra domu iuda testamentu nouu: non
fm testamentu: qd feci patribus eoz in die
qua apphedi manu eoz: vt adduceret eos
de tra egypti: et infra. hoc erit pactu: qd fe-
ciam cu domo israel. Post dies illos dicit
dñs. Dabo legem meam in visceribus eoz et in
corde eoz: scribam eam: et ero eis in deus: et
ipsi erunt mihi in pplm. Hora fm testamen-
tu qd feci patribus eoz: qd. s. illud promittebat
solu terrena. nouu vero eterna: vt. s. dixi.
Quia in consecratione sanguinis dixit christus.
Hic est calix sanguinis noui et eterni testame-
ti etc. Ite illud i timotheo: vt pote fuis datus
est. Ro. ix. Istud pmo i amore: vt p. **Dat.**
v. Ite illud solu iudicis datur est. Istud ar-
ti creature. **Dat. vi. Ite illud a deo i for-**
ma seu in specie ignis. Istud autem a deo in
forma humana: et in corde eoz scribatur eam.
Ro. v. Charitas dei diffusa est i cordibus
nostris: p spiritum qd datus est nob. Ad idem.
En. ii. De sion erit lex: et verbum dñi: d
hierarchical: d qua loquitur ppheta hic in futu

ro: non quidem de lege Moysi: quia illa data
 fuerat. **Propter qd intelligatur de lege**
 euangelica: que data erat in sion: quia in re-
 plo Salomonis: quod erat situm in sion christus
 predicabar. **Item En. ix. Attendite popu-**
 le meus ad me: et tribus mea audite me:
 quia lex a me erit et iudicium meum in lucez
 populoz regesceat etc. Non potest ista aucto-
 ritas intelligi nisi de lege noua euangelica
 qua etiam expectabar **Dau' d dicit. Legez**
none mihi dñe via iusti. tuaz. Videam
mo auctoritates noui testamenti. Aplos
Heb. vij. Introducez. Hieremie pphiaz
subdit. Dicendo autem nouu veteraui prius
qd aut antiquat et senescit: ppe interitum
est. Quia autem ad testamentu confirmandu
requiritur mors testatoris: ideo voluit testa-
tor mori. **Dori autem non poterat in diuini**
tate. ideo assumpsit humanitatem: in q mor-
riendo confirmauit testamentu nouu. Unde
Aplos. Heb. ix. Nouu testamenti media
tor est. s. christus: vt morte intercedere in re-
demptione earu puaricationu: q erat sub
priori testamento repromissione accipiant:
q vocati sunt eterne hereditatis: vbi enim te-
stamentu est: necesse est vt mors intercedat
testatoris. Testamentu enim in mortuis con-
firmatu est. alioquin nondum valet dum vi-
uit q testatur est. Ad idem habet etiam aucto-
ritates veteris testamenti. s. de irritate sa-
crificionu veteris legis. **Dan. ix. Post qd ei**
ppha posuit tempus aduentus christi et mor-
tem ipsius dixit. Confirmabit autem multu
pactum hebdomada vna: et dimidio heb-
domadis deficiet hostia et sacrificiu etc. hic
extractus est illud. Cum venerit sanctus
sanctoru cessabit vinctio vestra. hoc autem
qd hic dicitur de hebdomada etc. intelligit
dum est fm **Dagilstru historiariu schola-**
sticarum de tribus annis et dimidio: quibus
predicauit christus. et qd patribus promitte-
rat confirmauit. Nam tres anni et dimi-
dus huius hebdomadis nouissime preter-
erant quando baptizatus est dominus: et
in dimidio eiusdem hebdomadis: residuo
circa finem deficiet hostia et sacrificiu id est
veniente veritate cessabunt ymbre: et in
templo erit abominatio desolationis. s. ab-
ominanda et desolata erunt sacrificia oino-
pore morte christi: et vsq ad finem mundi durabit
hec desolatio. Ite **Dice iij. dies multos sede**

De decem preceptis

bunt filij israel sine rege / r sine principe / r sine sacrificio / r sine altari / r sine ephor / r sine seraphin / r post hoc reuertent filij isrl / r queret dnm deū suū / r Dauid rege suū / r Item Malach. j. Non est mihi voluntas in vobis / dicit dñs exercitū / r nō nō suscipiā de manu vestra: ab ortu em solis vsq; ad occasus / magnū est nomē meū in gentib; dicit dñs exercitū. Ad idē lex antiqua r sacerdotū sunt inuicē iuncta sed sacerdotū Aaron a dō institutū / erat mutādū p sacerdotū chri: ergo r lex etiā erat mutanda p leges chri minor: pbat per ps. cix. Furauit dñs r nō penit. eū: tu es sacer. in eter. fm ordi. mel. Nota fm ordinē melchisedech. non dicit fm ordinē Aaron mutādū ē erat sacerdotū Aaron: in sacerdotū chri: qd est fm ordinē melchisedech. q sequent r lex mutanda erat: hac rōne assignat Apłus. Heb. vii. vbi dicit Translato em sacerdotio necesse est: vt r leg; trālatio fiat. vide ibi de Harius. Et sic p r tertia ratio. ¶ Quarta rō: qz sunt terminata p adimplerōne. Pone exemplū in instrumēto in q p r tē pmissio alicui; debet soluedi tali tpe certo v l incerto: certū est q soluto debito adimplet pmissio r cassat instrumentū. Sic in pposito in lege veteri pmittebat messias ventur; p quez lex noua serēda erat: vt habet sup prima pte. r p hac firmādo r credendo instituit de; in veteri testamēto legē pphias / r figurar. Adueniēte ē chri r lege noua: itā implera est pmissio legis veteris: r pphaz. ¶ In Dar. v. Non veni soluere / sed adimplere. Adimplera ē pmissio restat / vt cassetur instrumentū pmissionis qd erat veteri testamēto. Chri; ergo fuit finis legis. Ro. x. Finis em legis chris est: ad iustitiā omi credēti: r ipam legē seruauit: vt ipaz impleret r terminaret: r sequēter p chri stuz liberati sum; a seruitute legis. Unde Gal. iij. Et vbi venit ple. tē. misit de; filiū suū fac. ex mul. factū sub lege: vt eos q sub lege erāt redimeret. Sic r mori voluit / vt a morte nos redimeret: sic notat sup finone primo pte. j. in iij. rōne. Et p hoc respondet ad primā rōnez sup formatā in principio finonis: q arguebat / q nos tenebatur suare legalia et; eo qz chris seruauit illa. Erat ergo p aduentū chri r mortem

etius: lex antiqua mutāda in legē nouā: ee testamētū veteris mutādū in testamētū nouū: r cultus ceremonialis mutādus in cultus spiritualē. Et hoc inuuit ipse chris stus. Jo. iij. Quādo loquēs cum samaritana dixit. Venit hora / qñ neq; in monte hoc / neq; hierosolymis adorabitis patres. Sed veri adoratores adorabunt patē in spū r veritate. In quib; vbi dñs inuuit q cult; ceremonialis qui erat olim veteri minar; / in lege erat in spūalem cōmutandus. Sicut nota. Tho. j. q. cxiij. ar. iij. ad tertiu. Hoc etiā vult apłus / quādo affmilauit legē pedagogo di. Itaq; lex pedagogus noster fuit in chri: vt ex fide iustificaremur. Et vbi venit fides / iam non sumus sub pedagogo. Gal. iij. Et sic p r tertia ratio. Restat modo respondere ad illud qd in p r tarius opponēbat: viz q Petrus r Paulus seruauerūt legalia. De quo dicit Tho. j. q. cxiij. ar. iij. ad pmā r scdm.

De lege grē. viz de lege euangelica. Sermo. vii.

Sic currite vt
rē. ¶ Iste de lege nature / r de lege scripture restat modo videre de lege gratie: que dicit lex noua. seu angelica q incepit a chri. Prima em durauit vsq; ad Moysen. Secda a Moysē vsq; ad chri stū. Tertia a chri vsq; in sempiternū: ideo dicit testamētū nouū r eterū. Pro hui; declaratione est notandū q vera conclusio est in theologia q lex noua siue euangelica est principalit; lex iudicia: sed secda ratio est lex scripta: vt ponit Tho. j. q. cxiij. ar. j. Lex autē in dicitur est lex spūsancti q nō scribit in chartis mēbrianis: nec bombicinis: nec in tabulis lapideis: sicut olim fuerat lex scripture: sed in corde hominis scribitur. non quidem naturalit;: quia hec est lex nature. de qua Rom. ij. Lum em genres que legem non habent naturaliter: ea que legis sunt faciunt ipsi sibi lex: qui o. opus. l. scrip. in cordib; suis. sed scribitur sup naturaliter a spū sancto: que dicitur lex vite quasi regula que daz dirigens hominē ad vitam. de qua lege dicit apłolus

Ro. viij. Lex spiritus vite in christo Iesu li-
beravit me a lege peccati et mortis. Ideo
de hac lege pphetans Hieremias postquam
dicit. Ecce dies veniet dicit dominus. Et con-
firmabo super domum Juda: et super domum israel
testamentum novum etc. Subdit. post dies illi-
los dicit dominus. Dabo legem meam in visceri-
bus eorum: et in corde eorum scribam eam etc.
Hier. xliij. Et hanc legem dedit christus
In Jo. i. Lex per Moysen data est gra-
tia et veritas per Iesum christum facta est.
Jo. i. Influxit et dixit eis. Accipite
spiritum sanctum. Lex ergo evangelica prin-
cipaliter est lex indita. i. gratia spiritus sancti:
non tamen intelligas quod ante christum gratia
spiritus sancti non fuerit data pluribus. Nam
multi in antiqua lege saluabantur: sed non
in tanta abundantia fuit olivum data gratia:
sicut post christum. Item quicumque habet
dat gratiam in veteri lege habebat non aliter
in illa per fidem christi: quia fides iustifi-
cabat: non autem lex Moysi. ut dixi super
sermone primo. parte. i. Ubi agit. Utrum
teneamus observare legalia veteris legis.
Unde quicumque habuit gratiam olivum in h
pertinebat ad legem novam sive ad novum
testamentum: ut dicit Th. i. q. c. ar. i.
ad tertium. et artic. iij. ad secundum. et q. c. ar. i.
in responsione ad secundum et tertium argumentum.
¶ Sed quod ad recipiendam istam gratiam
requiritur quod homo se preparet et disponat
quia actus actionum sunt in patiente dispo-
siti: ideo christus dedit aliqua documenta
verbis et in scriptis que informant intel-
lectum: et voluntatem hominis: et disponunt ad
gratiam huiusmodi recipiendam. Illa autem
que disponunt intellectum sunt documē-
ta fidei. scilicet credere in unum deum patrem omni-
potentem creatorem celi et terre etc. que con-
tinentur in symbolo. scilicet articuli fidei quibus
instruitur homo circa credenda. Illa autem
que disponunt affectum et voluntatem sunt scri-
pta bene vivendi que continentur in lege
evangelica: in quibus quidem preceptis con-
tinentur precepta legis nature: et etiam legis scri-
ptę. scilicet moysi: in quibus instruitur homo cir-
ca agenda. De preceptis legis nature habet
Bar. viij. Quicumque vultis ut faciant vo-
bis homines et vos facite illis de preceptis
legis scriptę habetur Bar. xliij. Si vis ad
vitam ingredi serva mandata. Addidit et

alia precepta ultra precepta legis nature
et scriptę. scilicet de sacramentis recipiendis. Et
scilicet hoc lex nova dicit lex scripta secundario
sed principaliter lex indita: ut dictum est.
Quare autem ista lex nova non fuit data a
deo a principio mundi: ponit Th. tres
rationes quas gratia brevitas omittit: de
quibus vide Th. i. q. c. ar. iij. Si au-
tem vis facere introductionem breviorum
dic sic: videlicet Notandum quod lex gratie dicitur
lex evangelica: et hoc triplici ratione.
Primo ratione dantis: quia lex antiqua veteris
testamenti fuit data a deo mediante
Moysi in forma ignis Exo. xliij. Lex autem
evangelica data est a deo immediate et in forma
humana. i. christo. Secundo ratione modi:
quia lex vetus fuit data cum terrore: ut patet
Exo. xliij. Dic historiam etc. Sed lex nova
cum dulcedine: ut patet Bar. v. Vide ista
in eodem sermone. parte. i. Tertio ratione
effectus: quia per legem veterem non dabatur
gratia etc. ut dixi sermone primo. parte. i.
Sed per legem novam sicut habetur infra
in eodem sermone. parte. iij. Ideo dicit Jo. i.
Lex per Moysen data est gratia et veritas
per Iesum christum etc. Loquendo ergo
hodie de hac lege gratie sive evangelice est
notandum: quod ista lex excedit omnem aliam legem
datam humaniter vel divinitus in ser-
mone: quod potest dici quod lex gratie fuit neces-
saria ultra legem scripturę etc.
Primo in vitio extirpatione.
Secundo in morum ordinatione.
Tertio in felicitatis collatione.
Quarto in vitiorum dilucidatione.
Quinto in facili impletione.
Sexto in generalitatis extentione.
¶ Prima igitur excellentia legis evangelice
quod alias leges excellit est in vitio extir-
patione: ad hoc enim leges sunt date ut vis
extirpentur: et quos privata castigatio co-
hibere non potuit metu penarum que legis
bus insignuntur a malefactoribus retrabant. ut
quod dicit apostolus. i. Tim. i. Iusto lex non est
posita sed iniustus: et non subditis impijs
et peccatoribus: sceleratis et contaminatis:
particidij et matricidij: homicidij: for-
nicarij: masculorum concubitorum: plagia-
rij: mendacibus et perurij: et si quid aliud
ud sane doctrine adversatur etc. In hac autem
extirpatione vitioz lex humana inveniunt
cc lxx

peccatū. **Uñ** meli⁹ intelligit qđ dicitur est qđ lex vetus phibet manu nō animū: quia lex vetus in paucis phibet aim seu concupiscentiā interiorē: videlicet in mechā z avaritia tm: nō aut in homicidio z furto: z pterea lz phibuerit in illis z cupiscentiā. nō tñ tranngressoribz infligit aliquā penā. Et ideo in talibz inuenit impfecta. Quare aut infligit aliquā penā. **Uñ** Tho. j. li. q. xvj. ar. v. ad quintū. Lex vero euāgelica tanqđ pfectissima generalit^r dirigit hoies nō solū: circa act⁹ exteriorē: s; et circa act⁹ interiorē. **Dat. v.** Qui viderit mulie. ad ocu. eā tā mech. est in corde suo zc. vñ phibet etiā act⁹ interiorē malos pura cōcupiscentiā: z cupiscentiā iponit penā. ppter qđ saluato: **Dat. v.** Aud. stis quia dicitur est antiquis. Nō occides: qđ aut occidit reus erit iudicio: qđ aut dixerit fratri suo racha reus erit cōtū. qđ aut dixerit fratri: reus erit gehenne ignis. Et codē mō dicit in alijs pceptis. Sic etiam addit lex euāgelica pñtia pfectionis pceptis veteris legis vt pfecti⁹ ordinat mores hoim. **Uñ** **Dat. xij.** Si vis pfect⁹ esse yade z vede oia qđ habes z da paupibz z seque me. **Uñ** **Dat. v.** Audistz qđ dicitur est antiqis: ocu lum p oculo: dente p dente. Ego aut dico vobis nō resistere malo. S; si qđ te peul⁹ ferit in dexterā marillā prebe ei z aliā zc. z sic in multis qđ tibi ponunt. lex aut mosayca nō instituerat pñtia ista pfectionis: sed pot⁹ puocabat hoies ad obseruanda mā data diuina pmissione bonoz rpalium: vt patz **Deut. xxvij.** **Et** **Eccl. j.** De pñtio aut si quis te peulserit in vnā marillā prebe ei aliā. **Uñ** Tho. s. fmo. liij. in fi. Patz qđ lex euāgelica pfectius ordinat mores hoim quā ocs alie leges hūane z diuine. **Uñ** **Ter tia excellētia zc. s. in felicitat⁹ collatioe: s; ue ad felicitatē inductioe. Nā ad legē pri⁹ ner ad felicitatē hoies inducere. Verūtū lex hūana nō inducit nisi ad politicā: que est tranquill⁹ z pacific⁹ stat⁹ ciuitatis i vita ista morali: hō aut fm intellectū: qđ est pñtia pñtia hoies: imoz: tal⁹ est. z ido oportet aliā felicitatē extra viā istā assignare. Ad hūc aut nō pōt ordinare lex hūana: qđ finis ei⁹ est: pñtia hoies: hō aut fm intellectū: qđ est pñtia hūana excedit limites felicitat⁹ hūana **Uñ** j. **Loz. ij.** Ocul⁹ nō vidit: nec au**

ris audiuit: nec in cor hois ascendit. qđ pre pa. de⁹ vili. se. **Uñ** oportet qđ lex diuina ordinet ad istū finē: z pterea assignat a doctozibz necessitas sacre doctrine: qđ hō ad quāddā bñtudine supnalē ordinat ad quā p legē diuinā dirigit. Ad conferēdaz autē istā felicitatē lex mosayca inuenit defectū: qđ bñtudo supnalis nō hō nisi p gratiā z amorē dei. **Ro. vj.** Gratia dei vita etna. hūc autē grāz lex mosayca nō dabat: s; tm disponebat: vt dixi. s. fmo. primo. pre. j. et fmo. liij. pre. ij. ppter qđ dicit **Heb. vij.** Remine ad pfectus adduxit lex. Sed lex euāgelica tanqđ pfectissima ofert grāz. imo est ipa grā pñtia pñtia: vt dixi. s. **Uñ** **Jo. j.** Lex p **Moysen** data ē: grā et pñtia p **Iesum** chzm facta ē: ppter qđ saluato: in pñtio euāgelice pñtia dicit. **Uñ** **Mat. ij.** agite ap. em reg. celoꝝ. **Dat. iij.** **Uñ** dicitur plex ē finis legē euāgelice. **Uñ** imediat⁹ scz fides formata p grāz. **Uñ** **Uñ** mediat⁹ scz vita eterna: z vtrūqđ finē istū lex euāgelica opat. **Uñ** **Jo. xx.** **Uñ** aut scripta sunt vt credat⁹: qđ **Ies⁹** ē fili⁹ dei: z vt credētēs vitā habeat⁹ in noie ei⁹. **Uñ** aut ver⁹ p mittēbat soluz terrena: vt dixi. s. ser. pñtia pre. liij. nec pmittēbat vitā etnāz i pñtia futuru z obediētie: s; solū bona frena. **Uñ** nec alicubi legit in lege mosayca: qđ **Moyses** faceret mentionē de resurrectioe corpō rā: z hō lex mosayca erat sufficiens ad grātiā z pferēdā fuit significatū in eo qđ **Moyses** scz qđ fuit legis illi⁹ latoz nō potuit intrare in terrā pñtia. **Uñ** licz finis legis mosayce esset idē: cū fine legis euāgelice. s. vt hoies subdant deo qđ est finis pñtia: tm res moti⁹ z impfecti⁹ dirigitur ad hunc finē lex mosayca qđ lex euāgelica: qđ illa ex tñ moze: hec at amore: vt nota **Tho. j. ij. q. c. vij. ar. j.** **Uñ** sic pñtia tertiū. **Uñ** Quarta excellētia in pñtia dilucidatioe. Nā ad legē pri⁹ ner pñtia plane z lucide tradere. **Uñ** inter ceteras pñtia legē quas **Iudor⁹** in lib. etymologiaz enumerat/est ista vna qđ debet esse manifestayne aliqd ppter ob scuritātē in captioe pñtia: vt refert **Stratian⁹**. liij. dicit aut lex. **Uñ** ratio est: quia lex proponitur multitudini intelligēda z seruanda. in multitudine autem plurē res sūt dñciares ingenio: z pauci subdiles z ingeniosi: ppter qđ qđ mltitudini pponit de

ec liij

De decem preceptis

bet veritatez plane & lucide tradere. In h
autē inuenit lex humana defectiua. quā
ibi inueniuntur multe obscuritates: & p
plices: tum ppter legum multitudinē ac
varietatē & mutacionē & aliquaz abrog
tionē: tum etiā ppter compositioz mltipli
citātē: qz multi iurisdōsulti/multi impa
res fuerunt: & multi doctores: quoz q̄ ca
pita tot diuerse sentētie. **U**n̄ pfunda & ob
scura legū abyssus: que olim p Justiniā
nū ch̄riantissimū imperatorem in psonā
etiā luculentā (vt ipse refert in pncipio con
stitutionū) redacta fuerat: hodie obscurio
ri pplexitati intricata est. **S**ilicet in hoc re
perit lex moysayca defectiua: qz in volumi
nibz & figuris tradidit veritatē de agibili
bus & credendis. ppter qd lex illa appella
tur ab Aplo ymbzatica. **H**eb. x. **U**mbzā
habēs lex futuroz bonoz: nō ipam imagi
nē rerū. **G**lo. i. veritatē. fuit ei lex illa ym
bzatica & figuratiua p̄tatis explicande in
novo testamēto. **I**n cui⁹ signuz **M**oyses
velata facie loq̄bat ad pplm sic legit. **E**x
odi. xxiij. **P**ropt̄ qd dicit **A**plius. j. **C**oz.
x. **O**mnia in figurā p̄tingebat illis. & de h
dixi sup sermone p̄tmo p̄e. ij. **S**ed lex
euāgelica in hoc inuenit̄ p̄fecta: qz p̄tatis
q̄ in veteri testamēto in figuris latebat oc
cultā: p̄ euidentiā facti facta ē manifesta.
Verbi gratia. **D**e ministerio trinitatē: qd
in veteri testamēto nō expresse manifesta
tur: sed sub figuris / sicut p̄z quando tres
virī apparuerunt **A**brae: & vnū adorauit.
Gen. xviij. **S**ed in nouo testamēto expres
se manifestū est. j. **J**oa. ij. **T**res sunt q̄ re
stimoniū dant in celo. pater verbū & spūs
scr̄us: & hī tres vnū sunt. **S**ic de incar
natione filiū dei reuelatū est **A**brae dicen
te deo. **I**n semine tuo b̄ndicent oēs geni
tes. **G**en. xxij. **S**ed q̄ vna ex tribz p̄sonis
sc̄z filius dei fuerit incarnat⁹ / etiā cōtinēt
diuina mysteria veteris testamētī. **E**sa. ix.
Paruulus dat⁹ est nobis / & fili⁹ dat⁹ est
nobis. nota fili⁹. qz nō pat̄ neqz spūs scr̄us.
Item. ps. **B**enedicat nos deus: deus
noster: & benedicat nos de⁹. **N**ic nota. tri
nitas dum dicit̄ deus ter: sed in eo q̄ p̄no
men noster ponit̄ in se dō deus: denotat̄ q̄
filius erat̄ fiendus noster frater p̄ incarna
tionē. ps. **N**arrabo nomen tuuz fratribz
meis. **I**n nouo autē testamēto expressius

& manifesti⁹ ista mysteria declarata sunt.
Sic de passione figuratiue cōtinēbat.
Exo. xij. de agno paschali affandoz. **D**s
non confringentis ex eo: qd allegat. **J**o.
euāgelij. p̄ ch̄risto. **J**o. xij. **S**ic & de eucha
ristia: que figurabat̄ p̄ manna datū a deo
in deserto: & sic de ceteris miraculis fidei
&c. **P**aret ergo q̄ veritas q̄ in veteri testa
mēto / & in lege moysayca enigmatice figu
rabat̄: in lege euāgelica manifesti⁹ eluc
datur: & in signuz hui⁹ in passione dñi. q̄
mysteria noue legis fuerunt impleta velū
templi sc̄ssum est in duas p̄tes. **M**at. xx
vij. **E**t **L**uc. xxiij. **P**ropter qd dicit salua
tor. **J**o. x. **V**enit hora cū iam nō in p̄ter
itō b̄is loquar vobis: sed palaz de patre meo
annūciabo vobis: & requir. dicitur ei dñi
puli eius. **E**cce modo palam loqueris: et
puerbiū nullū dicit̄ &c. **J**o. xvj. **E**t sic p̄z
quartū vicz: qz lex euāgelica excedit omne
aliā legē in tradendo plane hac lucide ve
ritatē. de his q̄tuoz loquit̄ psalmus. **R**e
dñi immaculata: quārum ad p̄tīmū. cōuer
tens animas: quāti ad sc̄dū / testimoniū
fidei: quātum ad tertū / sapentiā p̄tatis
parulis: quāti ad quartū. **V**ide **T**ho.
j. ij. q. xxi. ar. iij. **E**t **N**icolai de lra. in p̄
logo sup euangelia. **Q**uinta excellen
tia &c. **I**n facili impletiōne: qz alie leges
ppter mltiplicitatē p̄ceptoz / & prohibi
tionū sunt difficiles ad obseruandū: p̄ter
tū lex moysayca in qua dicunt̄ iudei conu
neri sexcenta & tredecim p̄cepta. **I**nter q̄
erāt quedā valde difficultia ad obseruandū:
ppter quod dicit **P**etrus ap̄tus: & sentent
bus in cōsilio cōgregatis. **Q**uid tentatis
deū imponere iugum sup ceruicē discipul
loz: qd neqz patres nostri: neqz nos pot
tare potuimus. **A**ct. xv. **S**ed in noua le
ge p̄ter p̄cepta legis nature: paucissima
p̄cepta supaddunt̄ in doctrina ch̄ri & apo
stoloz. ppter qd dicit dñs. **M**at. ij. **V**eni
te ad me oēs q̄ laborat̄ & onerati estis: et
ego reficiam vos. **I**ngum em̄ meū suauē
est: & onus meū leuē / quod exponens **M**at.
larius dicit. **L**egis difficultatibz laboran
tes & p̄ctis seculi oneratos ad se aduocat.
Item **J**o. v. **M**andata eius grauiā non
sunt. **V**ide **T**ho. j. ij. q. cvij. art. vlt. **E**t
& alia ratio. qz lex moysayca non erat̄ lex
mōris / sed timoz: qz nō dabat̄ gratiā: sed

punitabat transgressores: ppter qd dicitur. Gal. ij. Et ppter trasgressores posita est. Et ideo mandata ei? cum difficultate ser uabant. et quasi coactus velut a seruis o? debebant dno non amore sed timore. Sed in noua lege datur gratia spūs sancti. Ro. v. Caritas dei diffusa est in cordibus no stris p spiritū sanctū qui datus est nobis. Ppter qd mandata noue legis ex amo? re seruant. Et ideo cū dilectione et dulcedi ne: q? qui operat? cum amore dulciter ope ratur. **S**exta excellētia rē. In genera litatis extēsiōne: q? lex humana ciuili? nō ligat nisi subditos imperio. In multi putant se exemptos a subiectione legis ci uilis pura. Francie et Venecie et simili? licet de iure ciuili? imperator qui est lator legis ciuili? dicat domin? totius mundi ut pbatur in l. De precatio. ff. ad l. rodī. d. iactu. et Glide p canonistas in. c. qd super bis. s. rursus. de voto. Similit? lex moysa ca fuit data tantū illi populo: ex quo cum deberet nasci chīs? voluit de? illuz magis esse ordinatū circa cultū diuini? p pcepta ceremonialia et iudicialia alijs popul. ps. Qui annunciat verbū suū Jacob: iusti? tias et iudicia sua israel. nō fecit talit? omni nationi rē. Idem habet Ro. ij. in princī pio. Unde ali? populi nō obligant? legi? Moy? quāuz ad dicta pcepta. ppreca sine lege Moy? multi saluari sūt olim si cut Job. Ruth. et ali? habētes fidem vni? dei? et viuentes fm legē nature: sicut dicit? Ap?l? Ro. ij. Lum em gentes q? leges nō habent naturalit?: ea q? legis sūt faciunt spūs sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scrip. in cordi. suis. Sed lex euangelica de ore dei incarnati habet vim obligatiuam generalē in toto mundo: sine q? nemo pōt saluari. Unde Joā. ij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spūs sancto. non pōt intro? ire in regnū dei. et Mat. vlti. Euntes in mundū vniuersum. pte. e. omni. cre. q? cre. et bap. fu. sal. erit. qui vero non crediderit condemnabit. Et sic fuerat pphetatū per Esa. xlix. Parum est vt sis mihi seru? ad succitandas trib? Jacob? et feces israel cō? uertendas. dedi te in lucem gentiū: vt sis salus mea vsq? ad extremum terre. Et sic patet sextum.

De passione dñi. Ser. viii.

Ecce morior

Cum nihil horum fecerim / que isti malitiose composuerūt ad? uerlus me. Dan. xij. ca. Saluatio curē. **Q**ue digna de honore. **C**roce sancta et benedicta **I**l dolce Jesu in re se alta **P**ar saluare tote gente **I**n questo tomo de passione **T**e preciamē humilimente **Q**ue ne debes impetrare **D**a Jesu christe gratia et salute **L**ibe ne dia gratia de faire **L**a sua sancta voluntate **E**t alli per dñi? volla pardonare **T**utte le sues iniquitate. **D**ies hec dilectissimi dies luctus et la mentatiōis: dies doloris et afflictionis. di es lachrymar? et cōpunctionis: in qua do? lorissime mortis? et ignominiose passionis christi: ac saluatoris nostri memoria ante oculoꝝ nostroꝝ p?pectum ab ecclia p?sen? ratur: et quis hui? sacratissime passionis memoriā? ac redemptionē nostrā toto rē? pore vite nostre debemns ante p?pectum mentis nostre statuere speciali? tamen: et singulari? in tali die: qualis est hec? debet omis verus christianus tant? bñificij recoꝝ dari: et de eo cū magno seruore do regrari arī. Et hoc est illud? qd ipse chīs existens in cruce p?phetaz. Thēn. j. petere videt? cū dicit. **D** vos oēs qui trāsitis p viā artē dite et videre si est dolor filis? sicut dolor me? **A**udite obsecro et vniuersi ppli artē? dite dolorē meū. In cui? psona Berni. in quit. **D** hō vide qd? p te parior: si est dolor sicut q? crucior. ad te clamo q? p te morior. vide penas quib? affligor? vide clauos q? bus p?odior. cui? sit dolor? tantus exterior? inuis? pena grauior? cum te ingratiū expet? rior. Propterea cū de tanto mystero anti? maduertā debere loqui: tibi? tremūt? vob? deficit? intellect? heberat et obstinat. vi? res debilitant? lingua mutescit: et ois mea fortitudo ac spirit? annihilat. **V**idens q? Jesu vites? qui est mundi sustantamentū defecerūt: sine quo nihil oino boni possu? mus. quā ppter cognosco? q? plures debe? rēt esse la: bryme q? verba. Et miro? cetera

De Passione christi

quō aliq̄s audire vel recitare valeat hanc
dolorissimā z acerbissimā passionē: quin
cor eius pre cōpassionis z doloris ac amo
ris magnitudine liquecat/audientū au
res linguaq̄ predicantiū constipetur. igit̄
zur dicere possum euz Bernardo. Fletus
deducite oculi mei/ z liquece antia mea ig
ne cōpassionis sup contritione vtri istius
quē tanta amaritudine mentis vides af
fictum doloribz. **Q**uō malum z pessimū
signū est illoz: qui dolore dñice passionis
nō sentiunt. Est em signū q̄ mortui sunt
qd similitudinem mēbz non dolentis capite
languente. Unde Bern. in s̄mone de pas
sione ait. Qui nō sentit dolorem tuū dñice
q̄ feridus est/ z quasi mortuus. hic quide
dolor vehementissim⁹ corda nostra tran
sigit si p̄sideremus: simul cū sacris docto
ribus atq̄ theologis sup distinctione. xvj
terrij libri modū patiendi cū oibz mēbz
corporis passus sit: s̄m p̄phiam Esa. j. A
planta pedis vsq̄ ad verticem capitis nō
fuit in eo sanitas. satis ostendit doloris a
cerbitas/ z passionis magnitudo/ eo q̄ tal
li die fuerit in capite corona spinea coro
natus: in facie spiritus iudeoz inq̄natus: in
oculis ad modū latronis velatus. In au
ribus crudelis blasphematus: in ore felle z
aceto potatus: in manibz z pedibz/ claus
ligno p̄fixus: in latere crudeli lancea vul
neratus: in toto corpe acerbissime flagella
tus: de quibz oibus ait deuot⁹ Bernard⁹
Caput angelicū dēfirare sp̄maz pungit.
facies pulchra p̄ filijs boim spiritus iudeoz
rū deturpat. Oculi sole lucidiores velant
z in morte caligant. aures q̄ audiūt cant⁹
angelicos/ audiunt iudeoz insultus. Os
qd docet angelos felle z aceto potat. ma
nus q̄ celos formauerūt/ z pedes q̄ sca
belluz adorant in cruce extendunt z claus
affligunt. lancea lat⁹ p̄forat/ z corpe cru
delit verberat. Quid plura: nihil remāsit
in eo nisi ligua: vt p̄ crucifixoribz erozaret
z matre discipulo cōmendaret. Ut q̄ effi
cant⁹ dolore z passionē ch̄i sentiam⁹. tria
imp̄sentiaz p̄ ordinē sunt videnda: vitz.
Hortis christi processio.
Hortis christi preparatio.
Hortis christi ordinatio.
¶ Quo ad p̄mū mysteriū sciendū in s̄m
q̄m doctoz sententiā: q̄ sacratissima ch̄i
passio a tribz principalit. p̄cessit. s. a peccat
to p̄mi patris Ade. a iudeoz inuidia. a
Iude p̄terua auaritia. Prima igit̄ radice
est ipsum peccatū nostrū: vt elici p̄t. ex q̄
dam glōsa sup illud ad Heb. ix. caplo. vt
morte ipsius intercedente: in redemptionē
eaz p̄uocationū q̄ erant sub priorit̄
stamento. vbi glo. mors erat necessaria: et
subdit. Tantū fuit peccatū nostrū: vt salu
uari nō possem⁹/ nisi vnigenit⁹ dei filius
nobis debitoribz moreret. Hanc p̄cessio
nem pleni⁹ tangit. Esa. liij. caplo. Et ante
det sicut virgultū cotam eo: z sicut radicē
de terra siccanti z nō est species ei neq̄ de
cor: z vidimus hunc z nō erat aspectus: z
desiderauim⁹ eum despectū z nō vultum
viroz virū dolor/ z scientē infirmitatē/ et
quasi abscondit⁹ vult⁹ euz z despectus.
vnde nec reputauim⁹ eum. vere languo
res nostros ipse tulit: z dolores nros ipse
portauit. z nos reputauim⁹ eum/ quasi le
prosum z p̄cissum a do: z humiliatū. Ipe
autē vulnerat⁹ est p̄pter iniquitates nostras
z attritus est p̄pter scelera nostra. discipul
na pacis nostre sup eum: z liuore eius sa
nati sumus. Omnes nos quasi oues erra
uimus: vnusquisq̄ in viam suam declina
uit: z posuit dñs in eo iniquitatē oim no
strā. oblat⁹ est: q̄ ipse voluit: z non ape
ruit os suū: sicut ouis ad occisionē p̄uict⁹
z sicut agn⁹ corā tendente se obmufecit:
z nō aperiet os suū. de angustia z de iudic
cio sublat⁹ est. ḡnitionē ei⁹ q̄s enarrabit.
Quia abscessus est de terra viuentiū: p̄ter
scelus p̄li mei p̄cussit euz z dabit impios
p̄ sepultura z diuites pro morte sua: eo q̄
iniquitatem nō fecerit/ nec dolus inuentus
fuerit in ore ei⁹: z dñs voluit eū cōtere
in infirmitate: si posuerit p̄ pet̄o aiām suā.
Videbit semē longeuū z voluntas vni in
man⁹ ei⁹ diriget: p̄ eo q̄ tradidit in morte
aiām suā/ z cū scelerat⁹ reputat⁹ est/ z ip̄e
pet̄a multoz tulit: z p̄ transgressoribz orauit
vt nō perirent. Et ista em p̄cessione cogit
mur ch̄o partenti sūme cōparti/ vt gladio
dolorz trāuerberatū cū videam⁹ ip̄m non
p̄pria culpa pati. Sed s̄m Pet̄ū. Peccat
tū nō fecit/ nec inuent⁹ est dol⁹ in ore ei⁹:
sed p̄ aliena. nō t̄m p̄ amictis: sed etiā p̄ in
mic⁹. Et insup p̄ his q̄s maxie videbat in
gros. **¶** Ecceitas hūana agnosce dōdie tu

redēptōis dulcedinē q̄ tua peccā tanto la
 bore sup te portat: qz disciplina pacis nre
 zc. Vbi Bern. Q̄ hō cōsidera oculo mētalī
 q̄nto remuneratōis debito astringat: q̄nto
 patiēti: respice sudore sanguine: alaparū
 cōtumeliā / flagelloz instantiā: coronā spi
 ricā / spūta / ludibria / arida pocula caput i
 clinatū gemelatiōes miserā. ¶ Secūda
 quidem mortis cōfessio fuit iudeoz in
 iudā. Vbi est notandū q̄ sic inuidia dia
 boli mors irouit in orbē terraz. Sap. ij.
 Ita sub inuidia extrincta est vita. f. cōfessio
 suoz sequaciū. f. iudeoz: sed ipse diabolus et
 sui sequēs iuenerit gladio inuidie. q̄ morte
 proplāst inuenit conicitata inuidia cōtra
 auctore vite: p scribas z phariseos scipm
 in: emit interimēdo auctore vite: vt im
 pleat qd̄ dicit p phaz. Gladii eoz intret
 in corda ipoz: z arcus eoz pstringat. Et
 licz tota vita cōfessio fuerit plena anxietatibz
 z doloribz fm q̄ dicit Hier. j. Habitauit
 inter gētes nec inuenit requiē. tñ hoc ma
 gime fuit illis tribz annis qbz p̄dicauit: et
 h̄per se itoz z phariseoz bullientē inui
 dia: ito vt maria yir? ei? patient ondere
 tur: qz fm. ps. Lūbis q̄ oderūt pacē eraz
 pacifi. Nam oia opa ei? erāt eis qdā gla
 dii: laceras corda eoz: yenenū rodēs eo: u
 viscera. z ito omī sollicitudine sat agebāt
 ei? ogibz detrahere / occultare / diffamare /
 exprobrare / z insidiari vite ei? z q̄rere cau
 sas mortis. Hec aut inuidia supmaxie cre
 uit in resurrectiōe Lazari. Nā mlti viden
 tes tale ac tantū miraculū z audietes cre
 debant in eū: vt habet Joā. xij. Propt̄ qd̄
 fm Jo. xj. caplo. Collegerūt pontifices z
 pharisei calum aduersum Jesum z dice
 bāt. qd̄ facimus: qz hic hō multa signa fa
 cit: si dimittim? eū sic / oēs credent in euz z
 ueniret Romani z tollent nostrū locū et
 gentē. Unus aut ex ipsis capphas noie cū
 esset pontifex anni illi? dixit eis. Hos ne
 scis: quicq̄ nec cogitars: qz expedit uobis
 vt vnus hō moriāz p p̄lo z nō tota gens
 pereat: tñ a semetipso nō dixit: sed cū eēt
 p̄fiter anni illi? p̄betauit: qz Jesus mo
 riturus erat p gente: z nō tantuz p gente:
 sed vt filios dei q̄ erāt dispersi cōgregaret
 in vnu. Ab illo ergo die cogitauerūt vt in
 tantū eēt eū. p̄per qd̄ sequit q̄ Jesus nō
 ambulabat in palā apud iudeos: sed abijt

in regionē iuxta desertū in ciuitatē q̄ dicit
 effren: z ibi morabat cū discipulis suis. Ab
 illo q̄ die. f. resurrectiōe Lazari / q̄ in p̄ma
 luna p̄imi mēsis: sicut Eto. xij. De agno
 imolando q̄ cōfessio significabat: ordinatuz
 fuerat. Prima nāqz luna p̄imi mēsis a
 gnus q̄ in pascha imolandus erat accipie
 bat: z decima p̄sentabat z mēsis decima
 q̄rta imolabat. Sic verus agn? dñs Jer?
 (cui? ille figura erat) scdm representatiōez
 Decle hodie sunt quindecim dies in p̄ma
 luna p̄imi mēsis: duct? est occidi in p̄ci
 lio: decima autē die. f. dñica p̄teritayent ad
 passionis locū. f. hierusalē: sicut audistis. z
 in decima quarta. f. hodie oblat? est. h̄ autē
 torū factuz est: vt impleret illud. Sap. ij.
 Circūuentiamuz q̄ iustum: qz inuis est
 nobis: z p̄trari? est opibus nostris: z im
 p̄perat nobis peccā legis z diffamat in nos
 peccā discipline nre: p̄mittit ei scientiā dei
 se habere z filiū dei se noiar: fact? est nob
 in traductiōez cogitatiōnū nostraz: q̄ra
 uis est etiā nobis ad videndū: qm̄ dissilis
 est alijs vita illi? z imutare sūt vie ei? / tā
 q̄ nugaces estimati sum? ab illo: z ab illi
 net se a vijs nris tanq̄ ab imūditijs: z p̄
 fert nouissima iustoz: z gloriāz p̄rez se ha
 bere deū. Videam? igit si f̄mones illi? ve
 ri sūt: z tentem? q̄ uerura sūt illi? z scem?
 q̄ erūt nouissima illi? Si em̄ est ver? fili?
 dei suscipiet eū: z libabit illū d̄ māibz f̄ri
 orū. Cōtumelia z tormēto infrogem? eū:
 vt sciam? reuerentiā ei? z pbem? patientiā
 illi? morte turpissima cōdēnem? eū. Erit
 em̄ ei respect? ex f̄mōibz illi?: hec cogitau
 rūt z errauerūt: excecavit em̄ illos malitia
 illoz: z nesciuerūt sacra dei: neqz mercedē
 sepauerūt iustitie. nec iudicauerūt honozēz
 aiaz sc̄rāz altaz suaz: h̄ iterū h̄. ps. xxx.
 In eo dñi cōuenirēt sūt accipere aiaz meā
 p̄illati sunt: z qz iudeoz inuidia ad captē
 dū dñm nō sufficiebat: ito necaria fuit ter
 tia p̄cessio. ¶ Tertia p̄cessio fuit iude az
 uaritia: quō aut iudas cōceperit. Jo. c. xij
 narrat dicens. Qd̄ cū ante sex dies pasche
 uenisset Jesus bethaniā p̄mo sabbato pal
 marū. vbi fuerat Lazar? mortu? quē susci
 tauit Jesus: fecerūt ei cenā ibi et maria
 ministrabat: Lazar? q̄o erat yn? de discip
 betibz. Maria aut accepit librā ynguenti
 nardi pistici preciosi z unxit pedes Jesu.

Jo. p. p. h. v. l.

De decem preceptis

Et extersit capillis suis pedes eius. et do-
mus impleta est ex odore unguenti. Dixit
q̄ vn̄ ex discipulis suis Judas scarioth q̄
eū erat traditurus: dicit̄ auaritia. Quis
re hoc unguentū nō vendidit trecentis de-
narijs? et dicit̄ h̄ autē: nō dixit h̄ autē:
q̄ de egenis p̄tinebat ad eū: s̄ q̄ fur erat
et latro et loculos habes ea q̄ mittebantur
portabat. Et licet alij discipuli h̄ idē dixe-
rant tñ iste vt dicit̄ Aug. li. de cōcordia euā-
gelistaz. dicit̄ fuit auaritia: alij autē ege-
nōz p̄terate. Dixit q̄ Iesus. sinite eaz vt
in die sepulture mee seruet illō. pauperes
em̄ semp̄ habebit̄ vobiscū: me autē nō sp̄
habebitis. Et nota q̄ Judas nō tūc est
p̄mo puerus cū tradidit Iesum s̄m̄ Aug.
vbi. s̄. sed etiā p̄r̄ fur erat: et q̄ unguentū
h̄ in p̄sona ch̄ri exp̄sum trecentis denarijs
a Iuda estimatū ē: vt decimā p̄rem lucri
more solito h̄re possit triginta argenteos p̄
ditioē q̄iuit. hinc Mat. xxij. v̄. Estitu-
erūt ei triginta argenteos. Hinc Aug. ait
q̄ Iuda auare pessime potuisti petere a
m̄re et triginta denarios et ip̄a hostiarum
eundo tibi ip̄az pecuniā inueni: s̄t ante q̄
ita filii suū turpiter vendidisses. Et q̄daz
alī deuot̄: Cur nō vendidisti m̄re cū fi-
lio: vt q̄p̄ erat insepabilis et insolubilis a-
mo: et charitas: s̄formis fieret passio veri-
tatis. Ite si quelibet istorū hic existētū in-
terrogasset se pot̄ v̄dī dissent. S̄ q̄ter
iste auaritia dicit̄: malitiā p̄riā in suū ma-
gistrū explenerit: nota. Nā facta cena i do-
mo marie Magdalene berhan. e: et adue-
niente die dñi co se3 palmarū: vt adpleret
q̄d p̄phetā Zach. ix. c. fuerat p̄phetartuz.
Ecce rex tū veniet tibi iustus: et saluator
t̄p̄e paup̄ et ascendēs sup̄ asinā et pullū assi-
ne: decreuit eo ordie q̄ dictū est die dñico
p̄cederi h̄r̄m venire. Lūq̄ mane diei dñi
ce p̄gere veller m̄ḡr̄ p̄ affectu retrahēbat
dñā eū. Filii mi q̄ vis ire: tu scis p̄spiratōz
adūsz te factam: quō vadis inf̄ eos: rogo
te vt n̄ vadas. S̄m̄ et discipuli et itolerabile
eis videbat: et vt potant retrahēbat eum.
Dicebat Magdalena: si eatis p̄ deo vos
scit̄: quō desiderat̄ mortē v̄raz. V̄ de quō
diligēbat eū: quō erat eis amari q̄cqd̄ le-
deret ipsum. Et r̄ndens eis: volūtas p̄ris
est q̄ ego vadam: sinite me nec teneat̄: q̄
defendet nos p̄r̄: et hoc sero redibim̄ illi

cepti igit̄ ira et illa paruo tēpe secuta est
ip̄m. Et cū venisset berphage p̄e montes
olueti: et inuissit discipulos vt adducerent
asinā et pullū et ascendisset sup̄ eos: veniēs
q̄ ac videns culpā et penā tali pene condī-
gnā fleuit. Qui cū obuiafent pueri: cū r̄m̄
m̄s oliuariū et magno honore cept̄ fuit.
Quia sponsa ch̄ri p̄templare q̄ in illa die
ch̄ris fuit cū maxio honore et reuerētia po-
strus: hodie autē cū multa ignominia i pa-
ribulo crucis colloca: in illa vestimēta sua
p̄strauerūt in via: in ista s̄o die p̄ris sp̄d
liauerūt: in illa ramos oliuari sibi obuiāz
portauerūt: in ista sp̄nas acutissimas ei
capiti affixerūt: in illa regē eū vocauerūt:
in ista s̄r negauerūt eū: in illa b̄ndixerūt:
in ista maledixerūt. Ecce q̄nta diuersitas
Et stetit Ies̄ in tēplo: et eiecit oēs emen-
tes et v̄dētes i illo tē. et publice p̄dicauit
vsq̄ q̄ i sero. Et s̄ sic honora: fuisse nō
ē inuēt̄: aliq̄s q̄ eū ad bibendū inuitaret.
p̄r̄ q̄d i sero in berhanā reuert̄: est: vt d̄
Mat. xxij. dicens: die autē lune: s̄m̄ Mat.
Revertēs i ciuitatē et vidēs sicut arborē
vnā sec̄ v̄raz nihil inueniēs in ea nisi folia
t̄m̄: ait illi. nūq̄ nascat̄ fruct̄: ex te i semp̄
ternū: q̄ maledicta statim aruit: q̄ scabat
synagogā iudeoz foliā h̄m̄ certimō
sine fructu salutis: et veniēs ad tēplū tota
die p̄dicauit: et cū p̄ncipibz et p̄banis d̄m̄
putauit: vt p̄r̄ Mat. xij. et xxij. vt p̄r̄ d̄
baptismo Iō. de m̄liere adultera et de cenā
cesa. et de m̄lis alijs q̄ longū estz narrare:
In sero autē reuert̄ berhanā: die s̄o mart̄
itez veniēs in hierl̄m stetit i tēplo p̄dicās
et illos exprobrās: vt Mat. xxij. et xxij.
et xxij. et tūc voluerūt eū cape s̄z Luc. et xij.
itez s̄z Mat. reuert̄ ē berhanā: et in via
stetit in monre oliueti et p̄ditē de m̄lis inf̄
alia. Scitis q̄ post biduuz pascha fieret
fil̄ h̄os tē. Et crucifigat̄. Et licz m̄to
tēs h̄ p̄ditisset eis nō tñ ita detrimare et
venit berhanā a q̄ die mercurij nō recep̄
sit: q̄ die p̄ncipes sacerdotū et seniores pop̄-
uli disputatiōibz n̄ occupati cōgregant̄
in atrij p̄ncipis sacerdotū q̄ dicebat̄ Car-
phas et p̄siliū fecerūt vt Iesū dolo tenerēt et
occiderēt: s̄ dicebat̄ n̄ i die festo ne forte
tumultus fieret in populo. Timebant em̄
populum videntes q̄ multum diligēbat
Iesum. Sed q̄ bec inuidia nō sufficēbat

Berno. VIII. **Jo. CXCIX**

ad capiendum: propterea fuit auaritia iude
 necessaria. Qui sciens congregatos principis
 pes lacerat doli / machinantes morte christi
 suggestit sathanas: ut ad eos accedat atq
 qd disponat ut tradat sine turbis. Accessit
 qd dicit. Quid vultis mihi dare / ego enim
 vobis tradam: quod videtis gaudium suum et pacti
 sunt ei pecunia dare. Hanc fecit die mer-
 curij / quod approbat ecclesia eo quod illo die legit
 prophetia Esaię. ubi dicit ecce saluator tuus / ve-
 nit / et merces eius / eo: ex illa hora querebat
 oportunitate: ut eum traderet sine turbis.
 Et hoc quo ad primum principale: videlicet ac-
 cessit illi passione: pressio. Hic autem quod
 post se tradidit: scilicet christum: et iudei
 non crucifixi essent eum fuisse genitum hanc non red-
 ptum: Alexia. in .iiij. pre sum. respondet / quod
 sic: quod in tali casu sola voluntas patietis suf-
 ficeret / non ergo excusant / nec iudei / nec iu-
 das. **¶** Quo ad secundum principale: scilicet mortis
 christi preparatione / quod licet anima peccatis cir-
 ca filij sui actus fuerit illustrata omni sapi-
 entia. tamen ministeriose tria ab ea celata
 sunt. Primum quod deberet esse mater dei: ut
 veritatem in humilitate. unde dicitur quod quan-
 do apparuit ei angelus Gabriel legebat il-
 lum passum Esaię. viij. Ecce ego concipiet
 unde dicebat. veritatem esset ista virgo bea-
 tissima meo tempore: ut ei seruiret: et filij sui pe-
 nas lavare possem / quod ex ea nasciturus esset.
 Et tunc mente premeditanti apparuit ei an-
 gelus. Secundum quod est peccati celatum: quando
 amittit filium in templo cum esset annorum duo
 decim. Et per Luc. ij. ubi dicitur quod cum fa-
 ctus esset Jesus annorum duodecim etc. Et
 ista duo non solum nesciunt: sed nec suspiti-
 one habuit ubi esset / nisi quando eum reperit
 Tertium fuit quod filij sui debet mortis: et
 quando. Et hoc mysterium factum est / ne presci-
 endo milites moreret: et ne tam diuturno
 dolore afficeret: sed hoc de hoc pluribus su-
 spectata sunt. Prima est suspitatio: quod de-
 bar et in finem diuino: quod cum sciret eum sal-
 uatorem mundi premeditabat modum quo po-
 terat saluare mundum / et reddere iustitiam
 patri per peccatum hominis. Nam sciebat primum
 hostem meruisse mortem. unde inscribitis dei
 iustitia dicebat: quod si venerat satisfacere
 per humanam naturam debebat eadem portare per
 naturam autem dicitur eum predicantem. Jo. ij. quod sic
 dicitur exaltavit serpentes in ergo in

igno: ita exaltari oportet filium hominis: et ali-
 bi. Jo. xij. Et ego si exaltatus fuero omnia tra-
 ham ad me ipsum / et alibi baptismo habeo
 baptizari: et coartor vsque dum perficitur: unde
 quod recedebat a predicatione ista intra se re-
 uoluebat / i corde suo dicebat. Et quod vis dis-
 cere: quod debeas exaltari: sicut iste serpens:
 deberes ne unde suspendi laqueo: sicut ser-
 pens ille: aut quod est quod deberes baptizari:
 Non ne ego te feci cruciatum: cum esses par-
 uulus: et postea te Johannes in iordane bap-
 tizauit: per certo dubito: quod iste non sit bap-
 tismus: tui sanguinis: propterea dicit. Lu. ij
¶ Maria seruabat omnia verba hec con-
 ferens in corde suo. Secunda suspitio ab in-
 stinctu materno et naturali: quia videbat
 eum ita zelantem salutem animarum et strictiori af-
 fectu / eum diligebat semper zelabat de salu-
 te eius: unde videbat eum fatigari ex itinere. non
 comedere quod discipuli dicebant. Jo. iij. Ra-
 bi madauca: et ipse dicebat. **¶** **H**ic est ut
 facta voluntate patris mei. Et ipsa dicebat
 in ipsa. **¶** **O** veritatem iste tamen zelus animarum non
 redundet in dispendium tue salutis filij mei.
 Scienque ipsum esse saluatorem mundi dicebat.
 et ne iste modus / ut filij mei tamen deberet la-
 borare et fatigari predicando / discurrendo / su-
 dando: et balneando: quod et debet infirmari et
 mori: sic saluare gentem humanam. Tertia su-
 spitio fuit a gradus notitia / odij quod sciebat
 scribas et phariseos hunc aduersus eum scire
 quod voluerat eum sepius lapidare. de morte petri
 pitare et capere: ut Jo. viij. dicit. Quid me quod
 rix / interficeret / Rudit turba. demonium hunc
 quis te quod interficeret: et in eodem caplo seqt
¶ Querebat turba apprehendere eum / et nemo
 misit in illum manum: quod non duz venerat hora
 eius. et Jo. viij. Sustulerunt lapides iudei ut
 lapidarent eum / Jesus abscondit se: et in eo. casu
 pitulo. quod me quod quis interficeret / hunc / qui
 vera locutus sum vobis: Et Jo. ix. de ceco
 illuminato: dixerunt. da gratiam deo nos scimus
 quod hic peccator est. et Jo. x. cum dicit. Ego et pater
 vnum sum / voluerit illum lapidare. id dicit. mul-
 ta bona operatus sum vobis. propter quod horum
 opus vultis me lapidare. et in fine capli dicit
 eum. Querebat hunc tenere / et extulit de manibus
 eorum. Ista hunc considerans pia mater dice-
 bat heu mihi: quod bene video quod istud odium vna
 die faciet filio meo mortem. Nam quod non potest
 die ad predicationem / postea eo rediit exire

De Passione christi

bat a Joāne quō fecit quid dixit hodie fili-
lius me? Et ipse rōdit q̄liter exprobaue-
rūt: q̄ habebat demoniū z voluerūt inter-
ficere: z idō rogabat Joānes vt nō pmitt-
teret eū ire in iudeā: z idō in resuscitatione
Lazari dicit, Magister mō iudei q̄rebāt
te interficere, z iterū vadis illuc: z idō dicit
Jo. viij. Qd ambulabat Iesus in galilea
nō em volebat in iudeā ambulare: qz q̄re-
bant eū iudei interficere, nā intra se dolo-
re suspicio affligebat: dicens qd vult h
gnificas / q nō vadit in iudeā p certo ali-
qd debet esse. Qd fili mi q̄ iniuria fit tibi:
vt cum sis creator celi z terre oporteat te
tre latitādo z nō audeas ire q̄ vis, tibi qui
venisti dare vitā iudicē dari mors. Quar-
ta suspicio fuit ante sex dies pasche primo
sabbato post resurrectionē Lazari: vt Jo.
xij. dē q̄ Iesus ante sex dies pasche venit
berhaniaz vbi fuerat Lazarus mortuus zē.
vsqz ibi sine illa vt i die sepulture mee ser-
uet illud. vñ hec fuit vna trāslancealis sus-
picio q̄gini dicenti intra se: heu mihi qd h
verbū significat i die sepulture mee: ergo
debz mori. Duplici em d causa mora fuit
Magdalena vngere ch̄m: p̄ma qz ex fa-
tigatōne itinerij Iesus ceperat calozes et
siccitatē: ideo ynguēto humido z p̄cioso
vngit. Erat em factū de nardo qd hz v̄tu-
tem p̄fortandi cerebrū: z corpa recreandi
z a putredine p̄seruandi. Quare aut hoc
nō fecit ante cenā sicut postea: rōnem dat
Aug. lib. de s̄bis dñi: qz illi iudei q̄ vene-
rāt ad videndū Lazarū interrogabat euz
de alia vita, z inter cetera si dolor mortis
ista erat magnus sic dicebat: Et rōdet La-
zarus q̄ erat maximus sup oēs dolores mū-
di. Et h̄ ideo: qz vbi est maior amor: ibi est
maior amoris p̄iunctio. Sed maior amor
q̄ sit in mōdo est p̄iunctiois anie ad cor:
z cū talis amor separaf est maximus dolor
L̄his s̄o audiens z scies q̄ cito debebat
pbare p̄fero illū dolorē: cepit sudare pa-
uere z tremere, vñ impletus est illud Lor-
meū p̄turbatū est in me: z formido mortis
cecidit sup me: idō vt p̄fortaret eū fecit, vñ
iudas senties p̄iositatē ynguēti ex odore
vertēs se ad aplos dixit: vt qd p̄ditio vn-
guēti illa facta est paupibz: alij apli cepe-
rūt murmurare: sed alij q̄ iudas: q̄a non
malitiose sed indiscrete: iudas s̄o p̄p̄ aua-
ritia: qz furabat decimā p̄tē de esynte: et
dabat vxori z filijs ex q̄ lucrat? nulli, xxiij.
denarios. Et ab illo die cogitauit quo pos-
set Iesum tradere: vñ Iesus cepit Mag-
dalena dulciter excusare: p̄mo loqns oibz
vt qd molesti estis huic mulieri: Opus em
bonū opata est in me: qz nō fecit a seipia:
sed docta a sp̄itū: qz voluit me vngere si-
cut mortui ne putrescāt significat me cito
debere mori, idō nolite murmurare p̄ra il-
lā naz p̄ cōpassionē paupes hēbit? sp̄ vo-
z cū volueritis potest illis bñfacere. me
aut nō sp̄ hēbit, s̄ sp̄ualit, dicit iude: sine il-
lā tu iuda vt in die sepulture mee seruet il-
lud. Quid cū h̄ audissent apli sp̄i penite-
rūt: z Iesus illis pepit / s̄ iudas stetit in-
durat. Quia suspicio fuit die maris qm
secrete vocabat aplos z caute ne mar per-
penderet. Et eis dixit scit: qz post biduuz
zē. Qñ cū h̄ audissent ceperūt flere: qd vt
audiuit pia z suspicabilis mar. Qñ p̄ ve-
tro z Joāne z rogat eos vt sibi debeat vi-
cere si aliqd scit noui de Iesu: z si eis dicit
xit aliqd: Tūc rōdet q̄ n̄ curat scire. Tūc
illa amplectit Joānes z osculat. z Pe. nō
gās vt p̄ illā dilectionē quā tulit eis: vt ei
debeat dicere. At illi stātes p̄plex ignota-
bāt qd ei respondere debeāt dicentes: si dica-
mus q̄ nescim? mētimur. Si s̄o dicam?
p̄tate trāslanceabim? cor e? z s̄ p̄ceptuz
m̄grī n̄rī faciem? p̄plexi s̄ ceperūt lachry-
mas emittere: z int̄ has angustias hōctis
recessu ab ea effugerūt: z ruc h̄zint creuit
maior suspicio z auditas. Serra suspici-
o fuit qñ adueniente die mercurij: sicut de-
manē: sic alias plueuerat, nō iuit in b̄erū
salē ad p̄dicandū: vt iudas possit sine timo-
re replere p̄ditionē. Audierat si die maris
pullare p̄siliū z inq̄sitione facta cognouit
qz in illa die tractabat d̄ morte ch̄ri: p̄pter
qd die mercurij ad eos iuit. In q̄ consilio
fuit Ioseph ab arimat̄bia q̄ erat oculus
discip̄ls Iesu. Et p̄p̄ metū iudeoz nō cō-
senserat p̄silio nec acerbis eoz. Et p̄sico-
mus q̄ dixerat p̄ncipibz sacerdotū: num qd
lex n̄ra iudicet hoies nisi p̄p̄ coguerit ab
eo. Hic s̄ accessit ad Ie uz nocte: z dicit
ch̄o z aplis qd factū fuerat z m̄sta aliat
vt h̄. Jo. iij. Hoc vidēs maf̄ p̄ia q̄ra a vi-
scip̄lis: qre m̄gr nō iuit b̄erem: Et qd vt

hinc ista ita secreta venerunt de nocte? Et
 ridet ex bona causa h' esse: ne curet vlti-
 m' scire: r' tū: ei maior suspicio creuit. Se-
 prima suspicio fuit: p'p' mores insolitos q's
 aduenire iero diei mercurij. Iesus tenuit
 q' cepit mest' esse tot': qd' nō poterat cel-
 lare sic pcedēte die maris conat' fuerat
 In appropinquante hora cene Iesus vocat
 secreto Magdalenā: r' d' ei. Filia benedi-
 cta rogo te: vt mētas vnā in aliq' loco secre-
 top me r' mfe mea pparet. Tūc Magda-
 spūsanē? suggestit: vt intelligeret ex his
 q' videbat: illa h'ba q' ei dixerat. I. vt in die
 sepulture mee seruet illd: q' tūc cū dixit nō
 intellexit. p'p' qd' stabat mesta r' trist': nō
 bil omīn' tū fecit ea q' ch'is iusserat ei. In-
 stante h' hora cene mittit h'go p' filio: vt ve-
 niat r' cener q' r'ndit. Dicat' discipulis oibz
 q' cener: r' de me nō curēt: qz aliqd' habeo
 agere: r' mari mee q' expectet me. videns
 h' p'ia magdalenā totā mestā: inter-
 rogat qd' daber: ac illa suspirās ait be: qd'
 habeo. tunc h'gini incruit suspicio. Et in-
 stant' inq'rit rogās eā vt ei dicat. At illa
 dicit vobis nō curēt: qz nō est bonū p' vo-
 bis: r' placida reuerētia au fugit. Tūc h'go
 r' oēs discipuli ceperūt lachrymas erūpere
 hūc attende in p'p'ratione ap'lor: q' l'iter
 ancia ma' petir p'mo a Petro: q' p'mio
 dolore videbat alien' a sentu: r' pecc' eius
 singul' ita ap'os r' sensibiles emittebat:
 vt videret oēs iūcture corp'is ei' dissoluti
 hō inuenit cor ita durū qd' tūc hūc vidē-
 do nō fuisse in lachrymas resolutū: et qd'
 p'ntas faciebāt ali' apl'z. Sed sup' oia ania
 ch'iana leua oculos ment' ad matrē r' p'ē-
 plare illā: mō pecc' p'curitē suū mō ma-
 nus cū oclis lachrymosis leuabat ad celū
 hō audebat vocē emittere: ne filii in cas-
 mera existētē turbaret. iō acriori mō cor-
 ei' cruciabat. Ch'iani nonne plangere
 vult' cū apl'is aut saltē cū mfe pia. cū aut'
 discipuli eēt in mēta sine m'gfo nullus co-
 medere potat: sed vn' facit pallio coopte-
 bar: al' caput tenebat singul' maxios ei
 mittebat: r' sic illa cena discipulor' fuit tota
 luer' r' plange'. Interim iesus facit matrē
 vocare: vt veniat ad cenā r' oibz dispositis
 p' Magdalenā: illa pcedēte ch'is: pia ma-
 ter facit b'ndictionez q' facra sedēt. Tūc
 p'p' gl'iosa attente respiciebat oēs actus r'

gest' filij sui. Ervidēs sibi tā familiarit' v-
 tra solitū adberere: vald' suspicabat i mē-
 te audicēs alia susp'ria ex ei' corde pceden-
 tia p'horabat illū mater: r' rogat vt come-
 dat. Ille p' fingēs comedere: d'glutire pa-
 nē non potat ma' filii respicit r' p'horat.
 O fili mi: rogo te comedas. Ille aut' alta
 voce plorare cepit qd' vidēs ma' marie ce-
 pit d' filio suspicari: r' an' filii genuflectēs
 cepit rogare r' exq'rere ab eo cur tāta in eo
 vltra solitū appeat mesticia. Et ille se fin-
 gēs nihil h'ē: h'z intēus volo: celari neq'
 ne ad extiora p'deat. illa genuflectēs: r' am-
 plectēs eū rogabat di. Per illā sc'ram has
 bitationē quā fecisti nouē mētibz i corpe
 meo: r' p' illd' sacratissimū lac qd' s'xisti ab
 yberibz meis: r' p' illos sc'atissimos labores
 q's p' te p'ulit: r' p' illā dulcissimā societate
 quā mibi tāto tpe fecisti: ne a me h' celes.
 Hōne ego sum ma' tua q's d'z sc're secreta
 filij nisi ma' tu nunq' a me celasti alia tua
 secreta. Ecipe genuflectēs amplecti' eaz
 di. rogo te mater: ne me aliqd' h'ē cogites
 At ipa ad h' sciendū audius antaf di. fili
 mi b'ndicere nō recedā hinc genuflecta q'z
 q's dixer' mibi. r' totū terre spaciū qd' occu-
 po circūquaqz lachrymis rigabo. At ille.
 O ma' dulcissima nō curēt: neqz cogite-
 ris: vt hanc rē vobis dicā: qz nō facit p' vo-
 bis. At illa dicit mi q'so fili b'ndicere: nec me
 multes mori facies. Veli' em' mibi est vt
 semel moriar. Et ille. heu transuerberabo
 cor vestrū scio: r' postea erit malecōrenta
 me dixisse. Rogo h' vt mibi hanc g'ram fa-
 ciatis: q' saltē differat: vsqz ad diē crastinā
 de mane r' iurat se illi oino diciturū. Logi-
 ca h' q' totā illā noctē durit in somnē p' an-
 gustia: adueniēte die iouis: pia mater la-
 chrymis nō cessat a filio q'rere qd' p'misit:
 tunc vehemētissime suspirans cepit eā talk-
 ter alloqui dicens. O maria ma' signa r'
 mirabilia de me vidisti: r' de tua h'ginita-
 te tu' pat' me p'duxit: r' nomē salut' mibi
 imposuit. Et ideo: O maria plāgam oēs
 clamātes o maria desolata ter. postea si p'
 dicatoz vidēs iclmer se paululū sup' pul-
 pitū. Ecce fili' tuus. Ecce caro tua. Con-
 fiteor em' q' de te natus sum: r' hāc carnē
 de tua allūpsi. Sed ecce qd' tuuz est tolle
 r' accipe ampl' em' nō comedā: nec bibā
 recū: cum velut agnus innocēs ad morte

De Passione christi

sum iturus. Ideo de ipsa consolatione accipias ut placent. Ad hec verba velut exanimis et mortuis: et per nimio dolore ad terram prostrata: per magni spatium non potuit loqui. Tunc christus tamen ex dolore matris quam sic passiois et ipse ad terram prostratus et faciem suam super faciem matris ponens nihil loquebatur: eo quod per dolore loqui non poterat: tandem ad se rediens christus matrem alloquitur dicens. **M**aria sic talia verba tibi predicat: ut paulatim tibi dolor insit et non subitaneus ne ex dolore moriaris. Tunc per matrem verbum quod resumpsit filium amplectitur et osculatur et de eius tractatione nullatenus fatigatur. **M**aria dulcissima mater audivit licet moriaris die tamen dominico ante diem ad te redibo: quapropter consolatio mea erit redemptio et angelice ruine casus erit reparatus: obediencia patris erit adimpleta: et pater in limbo erit liberatus per eam. Ad quem mater tu duo mihi dicitis. **F**ili charissime primum ut conforter: secundum quod oportet mori per generis humani redemptio. Et ego ad primum respondeo quod possibile me confortare: quod solatio et confortatio mea: fili dulcissime es. **L**ui christe. **M**aria hic caro sepe a te: anima tamen non recedet. Angelus defendit te: spiritus sanctus confortabit te: et pater ita confortabit et fortificabit te: quod dolore non tolerabis. Et tu fili ait confortare et ad patrem tuum recurre: tuum mitiget dolorem: secundum quod oportet mori fili. **A**marissimum verbum pringens usque ad divisionem anime et quod te oportet mori fili quod es ab omni peccati fragione alienus. **N**one scriptura dicit. **E**xo. xxxij. Innocentem et iustum non occidas. et **H**iere. xvij. **N**ia que peccaverit ipsa morietur: et filius non poterit iniquitatem patris. **L**ui si in nocens et absque peccato filii nulla ratione/nullo pacto debes mori. Ad quam fili? **N**one videtur quod si non suscepero mortem humani generis erit perditum: angelice ruine non restaurabunt: patris obedientia non implebitur: pater in limbo et in tenebris sedentes non liberabunt: propheta per prophetas non implebitur: offensio patris non purgabitur: doctrina mea non confirmabitur: nomen meum non dilatabitur: sapientia mea non manifestabitur: et amor in cordibus hominum non diffundetur. Et mater ait: nunquid filii posset fieri quod non moriaris. Ad quam christus: quibus posset aliter genus humanum salvari: et angelice ruine reparari: tamen iste modus est convenientissimus et patri gratissimus. **L**ui mater. **C**ontentor fili: ut per peccatoribus moriaris. **I**ncalculabilis dilectio virginis marie matris: et dic mihi obsecro fili quid hoc fiet: et per quos annos stabis adhuc mecum: **H**ac nocte fiet dilectissima mater quam predicat. **I**lla vero aliter plorans dicebat. **F**ili dulcissime deus esse hic cito debes a me auferri tam cito: consolatio mea: nuntium meum. **D**ulcis vita anime mee. **L**umen oculorum meorum: quod me in tenebris relinquis. **D**ulcis et amena societas: cito desolato merore dilingeris. **D**olus est fructus anime mee: quod me amaram vere linquis. **S**ed qua morte fili debes mori? **R**ogat matrem obnixe ne velit hunc quere. **A**t illa. **F**ili mihi dicit mihi quod volo mori tecum: non credas quod ego velim tibi supervivere: quod meum vivere christus est. **E**t post multas instantias dicit ei. **S**ciatis quod ego debeo mori morte turpissima crucis et clavis cuspidatis: configitur et a planta pedis usque ad verticem flagellari: in facie confusum: alapa cedat: et diuersimode illudi. **A**t illa mater dicitur vocibus et ululatu dicebat. **F**ili mihi que mors crudelis est ista: et turpis: que solus latronibus datur et sceleratis hominibus: mitti te me fili ut prius osculer tuum vultus angelicum: et antequam a me recedas oro: me tuis angelicis manibus benedicas et tuo me patri commendas. **L**ui christus. **M**aria tu es benedicta a patre: qui te sponte elegit: tu es benedicta a filio qui te in matrem habere voluit: tu es benedicta a spiritu sancto qui te super omnes mulieres sanctificavit. **T**unc fili? genuflectens dicit. **M**ater pia transi hora: rogo benedictionem tuam deus mihi antequam recedat. **T**unc illa amplectens filium suum dicens. **A**bsit quod manus fiat homicida sanguinis innocentis: et tantum fecit quod dedit et benedictionem dicit. **H**ic et usque sit fili? qui sic obedire est paratus: dicitur sit spiritus sanctus: de quo re conceptus: et alij de domo multis lachrymis rogare eum ne ab eis diceret: sed cum eis: et in pace pascha faciat. **L**ui ait. **M**aria filia benedicta: tuum ferventem amorem cognosco: sed necesse est que per humani generis salutem mihi sunt necessaria. **I**deo oportet me in die pasche lem pascha facere: et diligenti tibi matrem

meam comendo: et cum surrexisset a terra
 vadit versus ostium: et mat' currit plus osti
 um dicens. Pro certo fili non relinquam
 te: iterum atq' iterum osculaf eu: et ipe retro
 gradit: et introduxit ea: et p'forat iteru di
 ces. Mater dulcissima facias mihi salu
 tem vltima g'az: nunq' vlla alia a vobis
 peta. Que est ra dura q' filio merito n' co
 cedat in illo puncto quicqd petat. Si me
 vng' dilecti' demostret: mihi mo: et f'gref
 sus introducit ea: et recessit. Quant' cla
 mor: Quare lachryme: ta ex parte mris
 q' filij. vñ statim ad orone vadens p' filio
 parte rogabat. Propterea sciendu e' rece
 dente Iesu a mre: et bñdictioe accepta: ve
 nit in monte oliueti: et ibi sedes cu discipu
 lis suis vocauit Petru: et Joanne: et ait il
 lis: vt bz Lu. xxiij. Eutes parate nobis pa
 scba. Et dbebat fieri tertia luna Aprilis.
 In q' die exierit filij israel de egypto: et in
 memoria horu debebat comedere agnu as
 satu. Et dixit ad eos. Ecce introeunt vob
 is in ciuitate: occurret vobis ho' ampho
 ra aque portas: sequimini eu in domu i qua
 intrat: et dicitis p'familias dom'. D'gr
 26. Estimant aut doctores q' hec fuerit
 dom' cuiusda de. lxx. discipulis. vñ eutes
 inuenerit sic dixerat illis Iesus: et paraue
 rit pascha. quo parato: sic dr Bar. xiiij.
 Vespere aut factu venit cu duodecim. Iad
 locu. Ibi est sciendu q' sicut bz in historia
 bñi Martialis q' etas in pdicta cena fuit
 eo q' exisset de. lxx. discipulis fuit ch'zo
 et aqua cu ch'ristus discipuloz pedes lauit
 portauit: q' coge'gar' discipulis in q'da so
 lari supiori: fuit in terra mesa disposita sup
 vna tabula marmorea q'dra d' diuersis co
 lorb: q' est rome in sc'ta sc'roz. In cui' q' li
 ber quadro poterat tres plone ledere: et fa
 cta bñdictioe ch'bz cu apl'is posuerunt se:
 circa ista mesa stantes erecti cu baculis in
 manib: vt lex p'cipiebat: Exo. xij. Et per
 tato pane ch'bz suis manib' fregit: et cu si
 lenio et tremore comederut ne aliqd sinti
 stri euentret. I'o postq' agnus fuit posit'
 in mesa inter discipulos et ch'zm nullu fuit
 p'bu: et q' lex mandabat vt comederent fe
 stinans: et q' ch'bz cu discipulis erat fameli
 cus: q' p' tota die no comederat. et agn' nu
 si vñ. I'o qñ subito comederet pascha. Et
 comesto agno ch'bz recessit a mesa: et de

scendit de cenaculo supiori: et venit i thesa
 tru vbi sedes erat circūcirca: et ibi fec' disci
 pulos sedere et co'p'pedes lauit. et hoc e' q'd
 dr Joa. xij. Surgit a cena et ponit vestis
 menta sua. et cu p'cepisset linteo se. deinde
 aqua misit in peluim et cepit lauare pedes
 discipuloz suoz: et extersit linteo q' erat p'p
 cinet'. Et credit q' primo lauit pedes pdi
 toz: vñ sequit'. Venit g' ad simone Pet
 ru: et dixit ei Ilt' Petr'. dñe tu no lauabis
 mihi pedes q' resistens audivit. Dic' Jes'.
 Qd ego faciotu nescis mo: scies aut' pos
 stea. Dixit Petr'. Non lauabis mihi pes
 des in etnu. Dic' Iesus. Si n' lauro te et
 Seq't. postq' lauit pedes discipuloz acce
 pit vestimenta sua: et cu recubuisse: itez di
 xit. Vos vocat' me mgr' et dñe et bñ dicit
 tis et. vsq' ita et vos faciat'. Vñ resedens
 itez posuit Joānem a latere suo dextro: et
 Petru iuxta Joāne: et postea alij. Judas
 ho stans q'rebat causas: et quō posset eu tra
 dere. et fm Bar. xxvj. Edentib' illis Jes'
 no manducas: s' suspiras: ait illis. Deside
 rio d'siderant' maducare h' pascha vobiscu
 anq' pariat. dico em vobis: q' no bibam d'
 h' gentimine vitis: donec biba illd vobiscu
 in regno dei: et reddat causas. Am' am' d'
 co vobis: vnus v'rm me traditur' est: et cō
 tristari valde ceperut singlt' dicere. Nūqd
 ego sum dñe: Et ille rñdes ait. Qui intin
 git manū suaz i parapside hic me traderet.
 Gerutn manus tradet' mecu est in mesa:
 vt ipleret' p'phetia. Tu ho vnanimis dur
 me: et notus me' q' simul mecu dulces ca
 piebas cibos. Et quide fili' homis vadit
 sic scriptuz est de illo. Vex'ti ye hoi illi p
 que fili' hois tradet'. Veli' em erat illi si
 nat' no fuisse ho ille. Q' Juda pditor: ne
 q'stime quō talia audire aut sustinere pore
 ras: quō a tanto malo p'posito non receder
 bas: nec p' hoc manifestat' est: q' oēs i ca
 tino manus p'ingit: s' tu pditor pot' au
 dacia sumens vixisti. Nūqd ego sum rab'
 bi: Rabbi dicit: q' cōtinue docebat ab illo:
 sed no dñe sic alij: q' recesserat ab eius do
 minio. At Iesus. Tu dixisti. Dñe Iesu
 ex hac m'ione non indicasti: sed in magna
 suspitioe discipulos posuisti. vñ Petr' dix
 it Joāni. Obsecro interroga mgrm q's sit.
 Et Joā. ait. Dñe q's est qui te traderet
 Iesus plano mō rñdit. Ille cui portet'ero
 ff

De Passione christi

buccellā panis: et statim intirixit et tradidit
Iude. Tūc Joh. sopit^r est supra petro. Je
suz r nūuz n̄ dedit Petro: vt estz alijs dūci
pulis occultū. Sic em̄ Hiero. q̄ si Petr^o
scitisset Iudā dēribz lacerasset: s; Joān̄
chris tantū manifestauit vt esset testis quō
Jes^{us} pditorē sciebat: et q̄ volūtarie morte
bat. Cōsiderās Jes^{us} suos discipulos ex suo
decessu p̄tistat: cogitauit qd̄ charit^{er} eis re
linq̄re possit: et ex q̄ solatū singulare cas
bere memoriā: et ex q̄ solatū singulare cas
perit: et cogitauit seipsum relinq̄re: vñ cenā
sibi illis accepit panem et bñdixit / fregit
deditq; discipulis suis: et ait. Accipite et mā
ducate h̄c corp^{is} meū. Et accipies calicez
grās egit et dedit illis dicens. Bibite ex h
ois. Hic ē sanguis me^{us} noui testamētī q̄ p
mitz effūdet i remissionē pctōz. Tūc Iu
das post acceptā buccellā fm̄ Aug. xij. q̄
xij. c. tu bon^{us}. Cui chris vt h̄c Joā. xij. di
xit. Quod facis fac cito: h̄ aut nemo scituit
distribūtū ad qd̄ dixit. Quidā ei putabāt
q; loculos habebat Iudas q̄ dixisset et Je
sus q̄ tret ad q̄redū ea q̄ op^{er} fuerūt ad di
em festum: aut egenis aliqd̄ daret vt erat
mos. Hic Ansel. Hoc aut totū mansuetu
ditis tue erat dñe Jesu: vt p̄fidū illū in ce
tu aploz detegere et p̄fidere noluisse. In
em̄ videri pōt q̄nta fuerit erga nos chri di
lectio: q; seipm̄ in cibū et potū nobis dare
voluit et n̄ tm̄ bōis: s; etiā prauis: vñ et sic
tā dicitū est: et Iudā cōcauit q̄ recedēs in
de: q; bñficia tanta recepit et q; ei tā
ta charitat^{er} atq; hūilitat^{er} insignia ostēde
rit: n̄ accēssit ad p̄ncipes sic p̄t^{er} ordina
uerat et accepit cohortez q̄ sibi obedire ve
bebat. Est opinio q̄ fuerunt. m. cccc. eo q̄
p̄ncipes pplm̄ timebāt. quā ab Herode et
Pilato habuerūt. Ipse p̄o aīcedebat eos
q; sciebat locū: vbi de nocte orare p̄sueue
rat. dederat at̄ eis signū di. Quēcuq; oscu
lar^{er} fuerit: ipse ē tenere eū: et dicit h̄ ne Iaco
bū silem chris caperet. Chul^{er} aut p̄^o Iu
de recessuz discipulos suos mellos p̄fora
uit: et eos maxie instruxit d̄ charitate dice
do. Filii paululū vobiscū sū: q; vado ad
eū q̄ misit me. Iō atēdite: q; mandatū no
uū do vob̄ vt diligat^{is} inuicē rē. In h̄ cog
noscent oēs q̄ mei discipuli estz rē. Si dili
git^{is} me: mādara mea fuate rē. Iō nō dicā
vos seruos: s; amicos: q; quecuq; habui a

patre meo nota feci vobis: vos amici mei
estis si feceritis q̄ p̄cipio vobis. Iō in
struxit eos de fide. Credit^{is} in deū: et in me
credit^{is}: et q̄ vider me vider^{is} p̄c̄p̄ meū: an
nō credit^{is}: q; ego in p̄c̄e et p̄i in me ē. Ter
tio d̄ spe eū dixit. Si abiero et p̄parauero
vobis locū. Itey veniā et assumā vos ad
meipm̄: itetis securi: q; in domo p̄ris mei
ait. Filii mei nolite p̄rtistari nō vos res
linquaz orphanos vado et venio ad vos.
Si diligere^{is} me gaude^{re} vtiq; q; vado
ad p̄rem: et iui a p̄c̄e et veni in mōm. Et
itey relin^{is} q̄ mōz et vado ad patientiā eos an
mauit eū dixit. Plorabit^{is} et flebit^{is} mūdus
aut gaudebit^{is} vos p̄o p̄rtistabim^{is}. Si mū
dus vos odit scitote: q; me p̄iores vobis
odit habuit si de mōdo fuisset mūd^{us}: q; d̄
um erat diligere^{is}: q; p̄o de mūdo nō estis:
p̄terea odit vos mūd^{us}: s; ego elegi vos d̄
mūdo. Memorete fm̄ oīs mei que ego di
xi vobis: q; nō ē seru^{us} maior dñi suo: si me
p̄c̄c̄i sūt et vos p̄c̄c̄i: veniet hora vt
oīs q̄ interficit rē. s; in p̄tētia vā post
debit^{is} aias vīas. Hoc ab initio vobis nō
dixi: q; vobiscū crā: sed q; vado nūc ad pa
trē q̄ misit me. Iō dixi: vt cū venert hora
remittamini: q; ego dixi vobis. Illi aut
plorabāt mag^{is} dicētes. D̄ m̄ ḡ sanete qd̄
line te faciem^{us} p̄c̄c̄o^{re} n̄ro: Et ille. Pa
racler^{is} aut spūs que m̄ t̄ter p̄c̄c̄ in nomine
meo docebit vos rē. Et nūc vltro pacem
meā do vobis pacē meā relinq̄ vobis: sed
ecce venit et tā venit: vt disp̄gamini vniū
q; in p̄p̄ta et me solū relinq̄: s; n̄ nō
solus: q; p̄ meū est. Post h̄ oculis suble
uaris in celū dixit. Pater venit hora relati
fica filiū tuū: vt fili^{us} tu^{us} clarificet ressur
vedisti ei p̄ctez oīs carnis: vt omē qd̄ de
disti ei det eis vitam eternā. Hec est autē
disti ei det eis vitam eternā. Hec est autē
vita eterna: vt cognoscāt re solū verū deū
et que misisti Jesū ch̄m. Ego te clarifica
ui sup̄ terrā: opus p̄sumauit qd̄ dedisti mi
hi vt faciā: et nūc clarifica me tu p̄c̄ apud
re meipm̄ claritate quā habui p̄c̄c̄ mūd^{us}
fieret apud re: manifestauit nō me tuū deū
bus q; dedisti mihi de mōdo: cui erāt et col
mibi dedisti: et sermōnē meū nūc cognoue
rūt: q; oīa q̄ dedisti mihi abs te sūt: q; vt
ba q̄ dedisti mihi dē: et ip̄i cognoue

runt & acceperunt vere: qz a te exiit: et cre-
 diderunt: qz tu me misisti. Ego p. eis rogo:
 no p mdo: sed p his qz dedisti mihi qz tu
 sum: oia mea tua sunt: & tua mea sunt: & cla-
 rificat: sum in eis: & iam no sum in mdo:
 & hi in mdo sunt: & ego ad te venio: pat scie-
 serua eos in noie tuo quos dedisti mihi vt
 sint vni sic nos. Tu essem cu eis suabaz
 seos: in noie tuo: qz dedisti mihi custodit
 & nemo ex eis perit nisi fili? p ditionis: vt
 scriptura impleat. Nunc aut ad te venio: &
 hec loquor in mdo vt habeat gaudiu meū
 ipletus in semetipis. Ego dedi eis smonē
 tuū & mūd? eos odio habuit: qz non sūt de
 mudo: sic & ego no sum de mdo. Scificata
 eos in vitare qz smo tu? veritas: sic tu me
 misisti in mūdū: ita & ego eos misi in mōm
 & ego p eis sanctifico meipm vt sint & ipsi
 sanctificati in vitare: no tm aut rogo p eis
 s. p his q creditur sūt p verbū illorū i me
 vt vni sint oēs: sicut tu p i me & ego i te:
 vt & ipsi in nobis vni sint: vt mūd? credat
 qz tu me misisti: Pater qz mihi dedisti vo-
 lo vt vbi ego sum illi sint meū vt videant
 claritatē meā quā ddisti mihi: qz dilexisti
 me ante mōdi pstitutionē Pater iuste: mū-
 dus nō te cognouit: ego aut te cognoui: et
 hi cognouerūt qz tu me misisti: & notū feci
 eis nomē tuū: & notū faciam: vt dilectio q
 dilexisti in ipsis sit & ego in ipsis. Et post
 multas lachrymas oscularus est eos. Et
 hymno dicto (vt hz Mat. xxvj.) Exierunt
 in montē oliueti. Factus est aut dum esset
 vt exortaret eos vehemēt? licet nox: et
 plenus tantis amaritudib? essz: vnd dicit
 filioli mei. Oēs vos scandalū patiemini
 in me in ista nocte. Scripsum ē em. Per
 curiā pastore & dispergent oues gregz. Et
 tunc vt hz Lu. xxij. ait Simōi. Ecce satba-
 nas experit vos &c. Ego at rogau vt nō
 deficiat fides tua: & ex nūc te eis caput in-
 struor: sō aliqñ tu pūsus p firma fres tu-
 os. Qui rñdit: vt hz Mat. xxvj. Et si oēs
 scandalizati fuerint i te ego nō scandaliza-
 bor. Aut illi Jē? Amē dico tibi qz in hac
 nocte ter me negabis anqz gall? canter: &
 Mat. xiiij. Anqz gall? bis voces dederit.
 Aut illi. Et si oportuerit me mori: recuz
 nō te negabo: vbi Glo. Quid dicit Petre:
 pūpiter em peccas: qz oib? te pponis:
 qz dicit: & si oēs &c. Et rursuz dñs te oppo-

nis qz ille dicit: ter me negabis: & tu dicit:
 Te nō negabo. merito g cades. Grego. de
 Petru h nō dixisse ex psumptioe: s; ex feru-
 uenti dilectioe. Nā sūt oēs discipuli dix-
 runt. Aut em Greg. Diuina dispensatio e
 factū est: pūdebat em dñs futurū Petru
 ecclesie sue pastore & durū ad parcendū sic
 aliqñ dixerat dñs. Si peccauerit i me fra-
 ter me? vscq septies dimittā ei: Et rñdit
 q nō tant nm septies: s; vscq septuagies se-
 pties. Permissit g eū dñs cadere vt in sua
 culpa disceret quter alijs indulgeret. His
 dicitis: venit trans torrentē cedron in villā
 que d; getsemani. vbi erat hort? in que in-
 troiuit ipse & discipuli ei? & dixit eis. Sede
 te hic & vigilate meū donec vadā illuc et
 rogem: & oio ne me in tanta angustia posi-
 tū deserat: & assūpto Petro: & duob? filijs
 Tebedei cepit pstrillari: & mestus esse. Et
 ait illis. Trist? est aia mea vscq ad morte:
 & cōmōuit eos vt vigilaret secū dīcēdo su-
 stinere hic & vigilate meū: & reuersus est
 ab eis: qntū distat iact? lapidis: et pēdit
 in faciem suam orans & dicens. Pater mi
 si possibile est transeat a me calix iste: ac si
 dicat s; in Augustinā. Pater mi fac me nō
 mortentē vt mois mouat: homo redimat
 celum aperiatur: nō dicit. Si possibile ē:
 id est si alius modus potest esse ad liberā-
 dum homiem & si nō reperitur: fiat volun-
 tas tua: vbi Augu. ait. Docet humanam
 voluntatē diuine cōformari. Et venit ad
 discipulos & inuenit eos dormientes: et p
 angustia vigilare nō poterant: & dicit Pe-
 tro. Sic nō potuisti vigilare meū vna ho-
 ra: quasi diceret. O Petre vbi est seruo-
 tuus qui paulo ante pro me vitam tuam
 sic ponere asserbas: vigila Petre. aliter
 timeo q tentatio pualet. p; p; rea submi-
 sit. Vigilate & orate ne intretis in tentati-
 onē. Spiritus quidem promptus est caro
 aut infirma. Abijt secūdo & orauit eundē
 sermonē dicens. Pater mi si nō potest iste
 calix transire a me: misi bibaz illum fiat vo-
 luntas tua. quasi dicat. pater sancte incli-
 na aurem tuam in verba oris mei qm tri-
 bulatio proxima est & non est qui adiuuet.
 Vbi pater dulcissime exaudias oio orōnē
 meā: & ne despereris de pationē meā. in-
 tende mihi & exaudi me: qz cōtristat? sū in
 exercitatione meā: & infirmatus est in me
 ff ij

voru: vt Lu. iij. Cum voluerit eu de sup
 alio motis picipitare z Jo. viij. Cu volu
 erit lapidare. Scda vt Hiero. z Joseph
 dicit: ne iudei decepti essent in assimilati
 one Jacobi: cui christus valde silitis erat coz
 poris: qm aliquos causa silitudinis capre
 est. Vn dicit Mar. xij. Adolefcēs aut qui
 da sequebat euz amictus sindone sup nu
 do: z tenuerit eum. At ille relicta sindo
 ne. nudus p fugit ab eis. Iste fm aliquos
 fuit Jacobo minor. Licet multi alie sentia
 ant. Ideo: qz mos erat discipulis dñi duz
 ipsi recedebat a chdo: accipiebant bñdicti
 onē: in reuerfione dabat ei osculū pacis.
 Hic aut pueniedo vt dicit Mar. xxyj.
 ait Ave rabbi z osculat est eu. dicitqz il
 li Jesus. Amice ad qd venisti: ptererea sili
 gno amicitie me tradis: z infer Lu. xxy.
 Iuda filiu hois osculo tradis. Super qd
 quida deo uis doctor. Iuda magistru
 vocas eu? doctrina z correctione totaliter
 ptempisti: mel potas in oie z amaritudi
 ne argy veneni in corde. Iuda de mudo
 re vocauit: z tibi mecu cōsortium exhibui
 tibi regnū glie mee pollicebar: ad qd ven
 istis ad pdendu pacē: ad extinguendū lu
 ce: ad necandū vitā: ad amicitia dissoluē
 dā: ad magistru z pastore tuū occidendū.
 Apostole falsissime. O homicidij ppe
 trator. O possessio demonioz: quo nō tū
 multū eu osculo pditoris tradere q tecuz
 deus z hō ero in eodē vale comederat: z
 corā te humilit genuflectēs tuos maledi
 ctos pedes lauit atqz osculat est: Jesus
 itaqz sciens oia q ventura erāt sup eu Jo.
 xvij. pcellit z dicit eis. Quē qritis: At il
 li dixerūt. Jesum nazarenū: vt q dicit ego
 sum: abierit retro: lum z ceciderūt in ter
 rā. vbi Aug. Quid iudicatur? faciet si iu
 dicandū h facit: qd regnatur? si moritur?
 hoc potuit hoc aut fecit Jesus: vt ostēde
 rit q voluitarie moriebat. Discipuli autē h
 videntes dixerūt: vt habet Lu. xxy. Dñe
 si pcutimus in gladio: Et Petr. nō expel
 staro responso accepit gladiū: z voluit p
 curare sup caput serui pontificis: forte qz
 erat plus volēs capere Jesum: sed fefellit.
 Item z amputauit auriclam ei? dextrā: for
 te credebat q esset volūtas chri: vt oēs oc
 ciderent eo q ad vocē ei? oēs in terra ceci
 derūt. Dicit q Jesus Petro. Ditte gla
 diū tuū in vaginā. Omēs em qui accepē
 rūt gladiū gladio peribūt. Calicē quē de
 dit mihi pat nō vis vt bibā illū: an putas
 qz nō possum rogare patrē meū: z exhibe
 bit mihi modo plusqz duo decim legiones
 angeloz: quō ergo implebunt scrip turē:
 qz sic oportet fieri. qst diceret: non oportet
 q tu adiuues me. Et ait illis Jesus. Sili
 nite vsqz huc. Lu. xxij. Et cū tetigisset au
 riculā eū sanauit. Et itez interrogauit tu
 deos di. Quē qritis. Illi aut responderūt
 Jesum nazarenū. Respondit Jesus. Dicit
 vobis: qz ego sum. Si q me queris: silitre
 hos abire. Et impleret sermo quē dicit:
 Jo. xvij. qz quos dedisti mihi nō pdidi: ex
 eis quēqz. tūc accesserūt z man? iniecerūt
 in Jesum: z tenuerūt eū. Cohors q z trib
 bunus z ministri iudeoz cōprehenderūt
 Jesus z ligauerūt. Tunc discipuli relicto
 eo fugerūt. Videntes eū ita male tracta
 ri: tūc Jesus dixit iudeis. Tūc ad latro
 nē existis cū gladijs z fustibz cōprehēdere
 me. Quidie apud vos sedebā in templo do
 cens: z nō me tenuistis: sed hec est hora ve
 stra: vbi Bern. O pie Jesu vbi sum mise
 ricordie tue nō est q tibi misereat: nō qui
 te associet. Ecce iam oēs te derelinqru
 vt impleat illud. ps. x. Non mei qst alieni
 recesserūt a me. Adolefcēs aut sequebat euz
 amict? sindone sup nudo: z tenuerūt eum
 At ille relicta sindone nud? p fugit ab eis
 hic fuit Joānes fm Grego. xij. moral. z
 Bedā qui postqz resumpsit palliū redijt:
 z sub dubia nocte luce se turbis ducentiū
 Jesum: qst vn? de ipis imiscuit: donec ad
 atriū pontificis: cui not? erat puenit. z hoc
 est qd dicit. Joānes sequebat eū: vt vide
 ret finē Petr? aut a longe. Quo ad se
 cundū hui? ptis. s. accusationē. Sciendū
 est qz tribz locz fuit facta accusatio. Pri
 mo apud pontifice antiquozē Annā. vbi
 eū ligauerūt: duxerūtqz eū sic ligatū z pre
 sentauerūt euz antiquozū pontifici. s. Anne q
 erat socer Cayphe. Erat aut Cayphas q
 psiliū dederat iudeis: qz expedit vobis vt
 vn? hō zc. Hāz tunc tps extra legē erant
 duo pontifices: z fungebant officio vnus
 succedēs alteri p annū: z isti duo p parē
 telā quā sibi fecerāt adinuicē sibi emerāt
 tale officiū pontificat. Venies q ad An
 nā tāqz ad seniore: z qz pmo dom? ei? in
 ff ij

vbi dicitur
 huius fuit
 pater

De Passione christi

ueniebatur. Interrogat? est ab eo discipulis et de doctrina eius. et quod discipuli eius auferuntur: de doctrina dicitur in rindie dices. Ego semper docui in synagoga et in templo. et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas: interroga eos qui me audierunt quod dixerim ego. Hec cum dixisset vnus assistens ministrorum dedit alampam Iesu dicens: sic respodet pontifici: Hic dicitur quidam qui fuit ille cuius auricula sanauerat. Iesus rindit. Si male locutus sum testimonium prohibe de malo. Si autem bene quod me cedis: et parte tua inaudita. O humilitas profunda: qui nec se excusauit: nec ipsum dicitur haberet punctum. Quid hac ratione mansuetus: Secundo fuit accusatus apud pontificem maiorē. Nam Annas misit eum illico ad Caypham pontificem: ubi scribe et sententia conuenerat. Sequere autem Iesum Simon Petrus et alii discipuli: discipulus autem ille erat notus pontifici: et introiit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus autem ad ostium foras stabat: exiit ergo discipulus alius et dicit hostiariae: et introiit Petrus: dixit ergo Simoni Petro ancilla hostiaria. Nunquid et tu ex discipulis es istius? Dicit ille. ego non sum et exiit foras ante atrium et gallus cantauit: sed Petrus non audiuit eum. Stabant autem ministri et serui ad prunas: quia frigus erat: et calefaciebatur: et cum uideret eum alta ancilla ostiaria: dixit his qui erant ibi: et hic cum Iesu galileo erat et iterum negauit Petrus: et dixit. non sum: et dicit. et negauit cum iuramento: quia non noui hominem. Et interuallo factus: qui si hodie vnus: ut Luc. ibidem ait. quidam alius se cognat? eius: cuius Petrus absciderat auriculam secundum Iohannem in eodem loco dixit: nonne ego te uidi in horto cum illo? Nam et galileus es. loquela tua manifestum te facit: tunc Petrus cepit detestari et iurare: quia non noui seruum hominem: et continuo gallus cantauit: et conuersus Iesus respexit Petrum quod ad se iam potuit esse verum: vel secundum Augustinum et Bedam. Oculo pietatis: et tunc recordatur est Petrus ubi quod dixerat Iesus. priusquam gallus caretter me negabis: et egressus foras fletus amare: et sic legitur in itinerario Clemens. Petrus extunc in consuetudine duxit ipse a primo gallo: cantu: usque ad hora matutina pugil in oratione consistere: culpa illam deplorando. Sequitur. Principes autem sacerdotum querebant falsum testimonium contra Iesum: ut eum morti traderet et non inuenit eum multum falsi testes accessissent. Nouissime pro uenerunt duo falsi testes et dixerunt: hic dixit. Possum destruere templum dei: et in triduo reedificare illud: et non erat contra eum testimonium illud. scilicet ad damnationem suam: et surgens princeps sacerdotum ait illi. Nihil respondes ad ea que isti dicunt aduersum te? Adiuuro te per deum uiuum: ut dicas nobis si tu es christus filius dei uiui. Dicit et Iesus. Tu dixisti. Veritatem dico uobis: amodo uidebitis filium hominis sedentem a dexteris sedentis dei et uenientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit uestimenta sua dicens blasphemauit. Quid adhuc egem? testibus. Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid uobis uidetur? At illi omnes condempnerunt eum esse reum mortis. Tunc expulerunt sacerdotes i faciem eius uelantes eum (non enim audebant uultum angelicum aspiceret) et alapis eum cedebat dicens. Prophetiza nobis quod est que te percussit? Cui Bern. Gulcum tuum dicit Iesu in quo uiderat angeli respicere: spiritus inhaerent manibus percussit: uel operuerunt: nec amaritudinibus peccerunt: et sic per totam noctem illam Iesus manibus illorum fletus creuit delictis usque ad mane tractat. Sed uox per totam noctem flagellat omnes Iesus. Iohannes. cuius gelista (Iohannes non explicet in euangelio: ut pie credi potest iuxta ad matrem Iesu: ut nunciaret quod de filio suo uiderat. Virgo autem ut a matris credit in beatissima erat: et pugil in oratione stabat expectans audire uocem de filio suo. Qui autem cum uenisset ad domum: et gemitibus: et pulsasset ostium plane. Magdalena uenit citius ad aperendum et audito tristi nuncio: quia non infulsus lacrymis loqui non poterat: silentium Iohannes imponebat: quia dolorosa mater sentiens eum se sciscitans oculus occurrit ei: et uidentem eum gemitibus: et solum cum festinatione uenisse dixit. O Iohannes tu iustis cum filio meo: ubi est filius meus: quod est de filio meo: sciasne aliquid de illo? Iohannes pro pro dolore loqui non poterat: et Maria dicit. O fili mi Iohannes mihi non loquere: seruis tu non nuncius ille que tanto dolore expectabam: et Iohannes resupris uiribus ait. O maria non narrabo omnia que filio tuo facta sunt: et quod pactum: tunc incepit Iohannes narrare omnia que christus

fecerat / et comēta q̄ iustituerat. his audis /
 tis pia ego versus ciuitatez eundo mō ad /
 eum: mō ad socias: modo ad seipam quier /
 tens dixit. Et cōuersa est ad patrē. **¶** Pa /
 ter tua est portētia: tuū est regnū: tu es sup /
 oēs gentes dñs et p̄nceps: ergo o pater /
 tuū uelle sufficit ad salutē gn̄is humani: /
 ideo rogo te pater parce filio tuo: parce fi /
 lio meo. **¶** Secūdo p̄tebat se ad sp̄m̄ctm̄ et /
 dicebat. **¶** Amor eſne: tu es sine p̄ncipio /
 et sine fine. ama q̄ naturā humanā et semp /
 erit amata. **¶** P̄t̄ em̄ aliquid diligi amore /
 eterno qd̄ damnet eterne: sufficit tua dile /
 ctio / et humana fiet redēptio. **¶** Tertio ver /
 tebat se ad filium et dicebat. **¶** O fili mi cha /
 rissime: qd̄ est hoc qd̄ audio de te: tu mo /
 rteris sine me fili mi. **¶** O fili mi p̄cuſſioes /
 tue sunt p̄cuſſioes mee: o p̄robr̄ia tua /
 mea sunt. **¶** O fili mi recurras ad p̄t̄ez tuaz /
 et ipe exaudiet te: ex quo nō uult exaudire /
 me. **¶** Quarto se p̄tebat ad socias: specialit̄ /
 ad Bagdalenā dicens. **¶** O Bagdalenā /
 socia mea et c. **¶** Quinto p̄tebat se ad seip̄saz /
 dicens. **¶** Mater dolorosa: tibi dictū fuit /
 qd̄ eras plena letitie: nunc aut̄ tristitie: tu /
 fuisti ab angelo salutata: mō es a iudeis /
 blasphemata. tu fuisti ab angelis: pasto /
 ribus / et regibz uisitata: mō es ab oibus de /
 relicta. **¶** Mater dolorosa: nā q̄ tibi dicta /
 sunt: ab angelo uerba: sunt in cōtrariū. **¶** /
 angele dei quō a te decepta sum: **¶** Deli /
 sab et cognata mea ubi sūt q̄ dixisti mihi: /
¶ Mater desolata: mō quo ibis: ubi stabis: /
 quid facies: et sic cū gemitibz et lachrymis /
 mat̄ ad filiū uenit ad domū Layp̄e: ubi /
 stabat: nec tñ eius uidere aut alloqui pore /
 rat: h̄i foribz amare flebat. **¶** Tertio ch̄i /
 stus accusat? est apud Pilatū. **¶** Hanc em̄ /
 facto consiliū interūt p̄ncipes sacerdotū /
 et seniores ppl̄i aduersus Iesum ut morti /
 traderet eū: et uincit̄ adduxerūt p̄ortio Pi /
 lato p̄sidi. **¶** Tunc uidēs Judas qui eū tra /
 didit qd̄ dānatus esset: p̄nia ductus reddi /
 dit triginta argenteos p̄ncipibz sacerdo /
 tum et senioribz dicens. **¶** Peccaui tradēs san /
 guinē iustū. **¶** Ubi Origenes. **¶** Foras et sa /
 thanas q̄ in eū igressus est: p̄sidi fuit ei do /
 nec. **¶** Ubi Pilato traderet. **¶** Postq̄ autē /
 fecit qd̄ uoluit: recessit ab eis. at illi dixit /
 eū. **¶** Quid ad nos: tu uideris. i. quale op̄ /
 quū fuerit manifestabit̄ cuius reputatio /
 nis reputaris apud nos: qz cū tradidisti /
 iustum cōfiteris. **¶** Et p̄iectis in tēplo ar /
 genteis / abiens laqueo se suspēdit. **¶** Sedz /
 autē Aug. in lib. ueteris et noui testamen /
 ti: creditur qd̄ nō die ueneris / sed die domi /
 nico audita ch̄isti resurrectione se suspēdit: /
 ad quē Leo papa clamat dicens. **¶** Scelera /
 rior oibus et infelicioz fuisti o Iuda: quoz /
 nō penitētia duxit ad dñm̄ / sed desperatio /
 exiit ad laqueū. **¶** Hugo de sancto Victo /
 re inq̄r. **¶** Prima salus est declinare culpaz. /
 Secūda nō desperare uentaz. **¶** Sequitur. /
¶ P̄ncipes autē sacerdotū acceptis argen /
 teis dixerūt. **¶** Non licet eos mittere in cor /
 bonā: qz p̄ciū sanguinis est: in corbonaz /
 gazophiliatū ubi reponēbant oblata. **¶** Lo /
 cilio aut̄ intro / emerūt ex illis agrū figuli /
 in sepulturā pegrinorū: p̄pter hoc uocatus /
 acheldemach / h̄ ē ager sanguis: vsq̄ in ho /
 diernū diez. **¶** Tūc impletū est qd̄ d̄r p̄ Die /
 remis p̄phētā. **¶** Et accepti sūt triginta argē /
 teos p̄ciū appreciatū / quē appcauerūt a fi /
 lio isrl̄ / et dederūt eos in agrū figuli: sicut /
 cōstituit mihi dñs. **¶** Sequit̄. **¶** Erat autē ma /
 ne et ipsi non introierūt in p̄torū Pilati /
 ut nō cōtaminarent / sed mudū māducarēt /
 pascha. i. azymos panes. **¶** Cōtaminatio au /
 tem erat ipsi intrare habitaculū alienige /
 ne: in q̄ p̄t̄ eoz cecitas. **¶** Ubi Aug. **¶** Im /
 pia cecitas: in p̄torū intrare timebant et /
 innocētis sanguinē effundere nō timebāt. /
 sub habitaculo cōtaminant̄ alieno: et nō /
 cōtaminant̄ scelere p̄p̄io. **¶** Zelus autēz ste /
 tit ante p̄sidiē et acculabat a p̄ncipibz sacer /
 dotū et senioribz ppl̄i: et nihil respondebat. /
¶ Tūc dixit ei Pilat. **¶** Nō audis q̄nta dicūt /
 aduersus te testimonia: et nō r̄ndit ei ad vl /
 lum s̄bū: ita ut p̄les uehemēt̄ miraret. /
¶ Erat q̄ Pilat. **¶** Foras dicens. **¶** Quā accu /
 sationē assertis aduersus hoīem hūc: **¶** Res /
 pōderūt et dixerūt ei. **¶** Si nō esset hic ma /
 lesactor nō tibi tradidissē eū. **¶** Leperūt /
 aut̄ accusare Iesū dicēt̄. **¶** Hūc inuenim? /
 subuertētē gētes / et phibentē dari tributa /
 Cēsari: et dicentē se ch̄m̄ regē esse. **¶** Dixit /
 eis Pilat. **¶** Accipite eū uos et s̄m̄ legē ve /
 strā iudicate eū. **¶** Dixerūt q̄ iudei. **¶** Nob̄ nō /
 h̄ iudicare quēq̄. **¶** Introiuit q̄ iterū in /
 p̄torū Pilat. **¶** et uocauit Iesum et dixit ei /
 Jo. xvij. **¶** Tu es rex iudeoz: **¶** De duabz ac /
 cusationibz nō interrogauit: nō de subuer /
 ff iij

De Passione christi

flone gentiū: qz iudei dicebant ipm facere
miracula. z hoc nō erat subuertere gentes:
nec de tributo qz sup hoc audierat respon
sum chri. Respondit Iesus. z remeripso
h dicitis an alij tibi dixerūt de me: Respon
dit Pilat. Nūquid ego iudeus sum: ges
tua z pontifices tui tradiderunt te mihi.
Quid fecisti: Rndit Iesus. Regnū meū
nō est de h mūdo. si ex hoc mōdo est regnū
meū: ministri mei vtzqz decertarēt vt non
traderer iudeis. Deū autē regnū non est
hinc. Dixit itaqz ei Pilat. ergo rex es tu:
Rndit Iesus: tu dicitis: quia rex ego sum.
Ego in h nat? sum: z ad hoc veni in mun
dū: vt testimoniū phibeam veritati. Dis
em qū ex veritate est/ audit vocē meam.
Tunc ait ei Pilat. Quid est veritas: quā
soluōne audire nō meruit: qz iudiciuz a
veritate inchoauit: sed in veritate nō ste
rit. Vel scdm Aug. soluōne nō audiuit:
qz subito venit in mentē d dimittere vnu
in pascbate. z Ideo euz hoc dixisset. Tre
ruz erit ad iudeos z dixit eis. Ego nullā
inuenio in eo causā. At illi inualecebat
dicētes. Lōmouit pplm docens p vniuer
sam iudeam incipiens a galilea vsqz huc.
¶ Quo ad tertū hui? partis. s. eius illu
sionē. Est sciendū qz Pilat? audiens gali
leam. Interrogauit si hō galileus erat: vt
aut cognouit qd de pte Herodis esset:
remisit eum ad Herodē: qz ipse hierosoly
mis erat illis dieb. Nam Herodes vilo
Zelu gauissus est: z sperabat signa ab eo fi
eri. Interrogabat aut Iesum mltis fimo
nis: vtzqz fm Anselmū. Si esset ille ppter
quē pater suus fecerat interficere innocē
tes: z si esset ille quē pater su? volebat in
terficere: Et si esset q Lazarū resuscitauit
Et miracula tot fecerat: At ille nihil re
spondit: tum qz curiose qrebat: tum qz ei
passionē impedisset. Nam pmittebat euz
liberare si ad votuz eius fecisset. Strabāt
aut pncipes sacerdotuz z scribe accusan
tes eum. Nam vidēs Herodes qz nihil si
bi rīdebat: credens eum esse fatuū spreuit
z illustit eū: z induit eum veste alba. Et re
misit eum ad Pilatum/ z facti sunt amici
Herodes z Pilatus in illa die. Nam an
tea erat inimici adinutē. z hoc ppter duo
pmo qz Pilat? procurauerat sibi a Tiberio
cesare mltā pecunia oblata pte regni ipsi?
Herodis. Scdo qz in historijs scholasticis
Quidā em se faciens filiū dei mltos d ga
lilea seduxit/ venies autē ad iudeā fecit eū
Pilat? occidi. vñ Herodes turbatus est:
qz erat de iurisdictione sua: sed nunc quia
primo remisit ad eū. facti sūt amici: z im
plera est ppheta. Astiterūt reges: z pnci
pes zc. Pilatus vidēs qd Herodes remi
sit Iesum/ tristatus est valde: et vocans
pncipibz sacerdotū z magistratibz z plebe
extiuit foras z dixit illis. Obvultis mihi
hoiem hunc quasi auertentē pplm: ecce
eum corā vobis interrogaō: nullā causam
in eo inuenio ex his in qbus eū accusatis:
sed neqz Herodes: nā remisi vos ad illū.
Ecce nihil dignū morte actum est ei: emē
datū ergo illuz dimittā: quā dixeret: fm
Bedam. flagellis quantum tubetis afflic
dūmodo sanguine innoxū nō sinatis effū
dere. sequit. Est autē vobis cōiuncto vt
vnu dimittā vobis in pascha: vultis qz
mittā vobis regē iudeoz. Sciebat em qz
p inuidiā tradidissent eū sumi sacerdotis
Principes autē sacerdotū z seniores iuue
rūt pplo: vt peterēt Barrabā. Iesus vero
pderēt. rīdens ergo ptes ait illis. Quis
vultis vobis de duobz dimitti barrabā an
Iesuz q dicit chris? Erat aut Barrabas
latro/ q p seditionē z homicidiū miss? erat
i carcerē. exclamauit aut vniuersa turba di
cēs. Tolle hunc z dimitte nobis Barrabā.
Dixit eis Pilat? quid qst faciā de
Iesu q dicit chris: dicit omes q crucifigā
tur. In iustū z puerum iudiciū. vbi dicit?
despicit/ seruus postulat/ iustus punit/ es
in qu? liberat/ agnus occidit/ z lupus ac
ceptat/ vita deserit/ z mors z servat. Tūc
Pilat? iterū qrens eius liberationē. Asti
illis. qd em mali fecit: At illi magis elama
bāt dicētes. Crucifige/ Crucifige euz. Et
Pilat? ait illis. Nullā causam inuenio in
illo. Corripitā q z dimittā. Et illi inuale
cebat vocibz magnis postulare/ vt cruci
figeret. Tūc apphēdit Pilat? Iesuz z fla
gellauit eū. Primo fm Hiero. qz ois crui
ci figēd? debebat flagellari: qz credit eū
tall? flagellariōe liberari: satisfacies pplo.
Milites q suscipiētes eū i prorio pgrega
uerūt ad eū vniuersaz cohortē. z exuerūt
eū vestimē: suis chlamydē cocconē circū
dederūt: qz vest? d serico rubeo colore dū n.

eta quasi purpura et plectetes corona de
spinis poluerunt sup caput ei? et arundine
in dextera ei? et genuflexis illudebant ei
dicentes. Ave rex iudeoy et expuentes i euz
acceperunt arundine: et pcutiebant caput ei?
et dabat ei alapas. **M**undi atq vanitaru
amatores: respicite vnum pfecto no solu co
lina illa vep: etia terra sub pedib ei? erat
languine pioso respersa. Tunc impleta est
ppha illa. **E**sa. j. A planta pedis vsq ad
vertice capis no est in eo sanitas. Iterum
aut exiit ad eos Pilat? foras et dixit eis.
Ecce adduco eu foras vt cognoscatis qa
nulla inuenio in eo causaz. exiit ergo Je
sus portans spinca coronam et purpureu ve
stimentu: et dixit eis Pilat?. **E**cce ho. In
spia aut hora supuenit pia mater cu alijs:
scz Joane Bagdalena et alijs fororib.
Postq mater fuisse filiu intuta: alapis
esum: facie spurtuz: spinis coronatu: ve
ste purpurea vestitu: defect spūs ei? et no
erat fere vox nec sensus: at tandē reuersa
cepit publice clamare. **M**yme sole resplen
dente. **M**yme luce resplendente. **M**nte fi
gliolo innocente como te vigilio obscura
ro. **M**io chio: mio amore. **M**yme chio
meo dolore tu sic lo cultello dedimio core
de Simeone phetizaro. **P**ilato non
fate pin a mio figliolo tormentare che io
posse mostrare como a torto est accusato.
Na cu eu foras venientē pōrifices: et mint
str vidissent clamabāt di. **C**rucifige. cru
cifige eu: dixit eis Pilat?. **A**ccipite eu vos
et crucifigite: ego em in eo no inuenio cau
sam. **R**iderūt iudei et dixerūt. **N**os leges
habem? et fm legē dber mori: qz filiu dei
se fecit. **E**ū aut audisset Pilat? hos smo
nes magz timuit. et ingressus est prozium
iteruz: dixit Jezu. vnd es tu? **J**esus autē
respondit no dedit ei. **D**ixit q Pilatus ei.
Tibi no loqris nescis qz pte habeo di
mittere te? et crucifigere te? **P**ilate effi
caci te accusas: qz **J**esum innocē potes
dimittere. **R**idit **J**esus. **N**on haberes i
me pntem vlla nisi dara esset tibi desup.
Properea q me tradidit tibi maius pec
cāū bz. qz ex inuidia fecerūt: tu aut ex ti
more. vñ Aug. ab ipō deo pntem accepit
ho: vt iudicaret veni: qz reffe ppha ibi e ab
scōdita fortitudo. **E**t exinde qrebat opoz/
tunitate dimittere euz. **J**udei aut clama

bat dicētes. si hūc dimittis nō es amicus
Cesaris. **O**mis em q se regē facit dicit
cesari. **N**ā times Cesarē **P**ilat? eduxit fo
ras **J**esuz et sedit p tribunali. **E**rat autē
paraceue hora qsi sexta: et sedit p tribuna/
li in loco q dicit licostratos. **H**ebzaice autē
golgota. et dixit iudeis. **E**cce rex vester. **I**
li aut clamabāt. **T**olle tolle crucifige eu.
Dixit eis **P**ilat?. **R**egē vrm crucifigaz
vnderunt pontifices. nō habem? regē nisi
Cesarē. **S**edente aut p tribunali. misit ad
eu vroz sua dicēs. **V**ultis hodie passa suz
p visum ppter **J**esum. **I**deo dimitte illū.
Nam fm **R**abanū diabol? vidēs patient
tā chū: et cognoscēs pshernendū ab humi
litate chū: voluit p mulierē reuocare. pcel/
sum pass: onis chū: sicut p mulierē. pcura
uit dānationē hūant generz. vñ dixit **P**il/
latus. **E**go nullā cam morz inuenio in h
hoie. **A**t illi magz clamabāt vt crucifigere
tur. **V**idēs aut **P**ilat? q nihil pficeret: sz
magis tumult? fieret: accepta aqua lauit
man? suas corā plo/dicēs. **I**nnocēs ego
sum a sanguine iusti hui?. **R**iderūt autē.
Sāgūis ei? sup nos et sup filios nros: et fa
ctū est in posterū: qm triginta dabant pro
denario. **T**ūc **P**ilatus corā plo mfe mu/
sera pntē senētiauit **J**esuz crucifigēdū.
Gladi? penetrans cor vginis. **Q**uo
ad quartū hui? pris. s. eius crucifigionez
est sciendū: qz dara smia: vt aliqui doct. di
cūt ad instātia iudeoy milites ceperūt ite/
rū ei illudere: et chlamyde coccinea itez cir
cūdederūt ei: et coronā spineā posuerūt su
per caput ei?: et arundine in dextera ei? pcuti
erēs caput ei? dicētes. **A**ve rex iudeoy.
Interim parant instrumēta passiois: clau
ut: crux p eo et p duobz alijs: sed chū crux
maior erat: et hoc est qd sequit. **P**ostq illi
luserūt ei: exuerūt eu chlamyde coccinea:
et induerūt eu vestimētis suis et duxerunt
vt crucifigerent eu: et sic pulsantibz tubis
ibat **J**esuz in medio latronū. **Q**uantaz
yerecūdiāz patiebat chūs: tūc q pmo tate
scritatis fuerat extimat?: modo tante ini
gratias reputet. **H**ypocrita: demonū in/
cātator o seductor. **A**lius em sup eu imū/
ditia pycēs. **A**ll? in factē ei? spuens cla
mabat. **M**ortia? pseudo ppha. **E**t baiulans
sibi crucē exiit in eū locuz q dicit caluarie:
hebraice autē golgota. **T**unc **B**agdalena

De passione christi

Et Joanes videtes a longe Jesus portans
crucem atunt ad Mariam. **M**aria dicit
ecce la croce p ocedere la nro duce: Jesu
christo vera luce de ti hinc nato. **L**onabaf
tre ad filium misera mat: vt eum iuuaret ad
portandū crucem: q magna et ponderosa ni
mis affligebat Jesus: hberibz cruentarū
et sanguine deficiente debilitarū: sed mini
strū diaboli nefarie eū in terrā cadere facie
bant. **T**ūc angustiatā mat dicit Joānē
Magdalene. **D**ucite me qso ad locū quo
vales videre et rāgere filiū meū: anteq p
dolore hic moriar: et veniēte eo p merodū
ante portā ciuitatē: aspiciēs a longe vidēs
filiū sub cruce pene deficientē: afflicta ni
mis cepit dicere. **O** fili mi: quis mihi tri
buat vt ego p te moriar. **F**ili mi ambula
re nō potes: cruce amplī: ferre non vales:
et te iuuare nō sinor. **D**iscremini mīseri
mini mei saltez vos amica mei: qz manus
dñi terigit me: et vertens se ad socios dice
bat. **O** Joānes est ne hic magr tuus: **M**ag
dalena est hic ne fili me: **S**oro
res ceterae agnoscat nepotē vīm: est ne il
le q velut leprosus et mortuū venit. **T**ūc
oēs amarissime flebāt. **I**lle est afflicta ma
ter fili tuus: et appropinqs filio suo pie
cit se sup turbā: et amplectēs eū clamabat
O fili mi dulcissime. **O** fili mi factissime
spes et refugū meū: quāte angustie: quāti
dolores circūdederūt te: et hec dicēs velut
mortua in terrā cecidit. **Q**uid vidēs Jesus
p dolore et angustia cruce amplī portare
nō valuit: et sup matrem qm mortuū cecidit.
quē cū violentia leuātes de terra apprehē
derūt Simonē quēdā cirenēsem veniētes
de villa patrē Alexandri et ruffi: et angaria
uerūt eum: et imposuerūt illi cruce post ie
sum. **A**t hinc erigentes hinc eū ea plā
gebant post eū: et couertus ad eas Jesus
ait. **F**ilie Hierusalē nolite flere sup me: h
sup vos ipas flere: qm ecce veniēt dies in
quibz dicēt. **B**eate steriles et vēres q non
genuerūt: et vbera q nō lactauerūt. **T**ūc
incipiēt dicere montibz. **E**cadite sup nos
et collibz cooperite nos: qz si hoc in viridi
ligno faciūt in arido qd fiet. **D**ucebāt duo
alij nequā cū eo: vt interficerent. **O** ante
deuote qd facit: pmitit ne chm solū af
cēdere in montē: saltē matrē associare. **E**t
postq venērūt in locū q dicit caluarie ibi cru
cifixērūt. **O** aia excitate qso et nota mo
dū crucifixiōis. **P**rimo cū illuc venērūt ex
poliauerūt euz vīz ad femotalla: et in illo
actu oēs plage sūt renoate. **D**einde crus
cē in terrā mittētes foramina faciūt. factis
foraminibz Jesus canes furibūditā nud
dū sup ea magno impetu piecērūt: deinde
acceptz clauis grossis de cupis datz et qua
dratis q carnē neruoz sūt in foramina pos
tabāt manū dexterā appendentē omā affi
xērūt: et icrus mallei erat gladi: penerās
cor hinc. **O** manū scissimē q celos for
māst: cecos illūināstis: quo tractamini
deinde aliā extrēdentes: et cū nō bñ appo
pinqret foramini vi nimia traxērūt: et for
nibz adeo vt rotū ei pectū dirumpere aut
aperiret. **D**eind pedes pfigētes cruce leua
uerūt. **O** bñiant ecce vestrū sumū regē: et
in medio duoz latronū posī: est: vñ legē
et crucifixi sūt cū eo duo latrones: vnus a
dextris ali a sinistris. **T**ūc impleta et feri
prura q dicit. **E**t cū inqz deputatus est.
Foderunt manū meas et pedes meos et.
Scripsit autē Pilatū titulū sup crucē: q
J. H. R. J. **H**ic q titulū mlti legērūt: q
ppe ciuitatē erat locū vbi crucifixerūt et erat
hebraice/grege/latine. dixerūt q Pilato
iudei. **N**olī scribere rex iudeoz sed q dicit
rex suz iudeoz. **R**ūdīt Pilatū. **Q**uid scripsit
sibi vestimta. **E**t fecerūt qtuor ptes vnū
cuiqz militi pte et tunica. **E**rat aut tunica
incōsutilis desup pte p rotū. **D**ixerunt
q adinuicē. **N**on scindam eaz: sed forā
mur de illa cui sūt: vt si pte impleret q
dī. **D**iuiserunt sibi vestimta et. **S**ebat
aut et plus expectās et deridebāt eū dice
tes. **A**lios saluos fecit: seipm saluos faci
at. **D**at. aut dī pterentes aut blasphe
mabāt eū dicētes. **v**ah q destruis tēplū dī
et in triduo re edificas illd. **S**alua temēp
si fili dei es descede de cruce. **S**ilī pnci
pes sacerdotū illudētes cū scribis et senio
ribz dī. **A**lios saluos fecit seipm saluū fa
cere nō pōt: si rex isrl es descede nūc de cru
ce et credim tibi: qd id in deo liberet euz
nūc si vult. vt scptura ipleret. **O**is vidēs
tes me deriserūt me. **T**ūc hgo glōria in se
reuerfa: et vidēs filiū pedere clamauit. **O**
mīsera/morif fili me: cur secū nō mori
et ingerēs apd illū dicebat. **O** fili mi

effime. noli me derelinquere: trabe me possit
 te/ve tecum moriar. **O** fili cognosce miseram
 matrem tuam. **I**esus autem cum esset in cruce vo-
 lens hunc de exemplo docere: et videns iudeorum
 peritiam maximam ad patrem. per eis loquitur dicens: **I**
 Luca. **P**ater ignosce illis: quia nesciunt quid faci-
 unt. **T**ibi **I**osodotus dicit. **O** christiane a christo
 dicitur tolerancia: quia palmis est percussus/flag-
 gellus celus: spiritus illulus: clavis affixus:
 spiritus coronatus: morte donatus: ovis tamen in-
 mor: dicitur. **P**ater parce etc. **T**unc de his la-
 tronibus qui pedebat. **I**gelmas a sinistra blas-
 phemabat eum dicens. **S**i tu es christus saluum fac
 te ipsum et nos. **R**idens autem distinxit in-
 crepabat eum dicens. **N**ec tu times deum qui in cae-
 de donatone es: et nos quidem digna factus re-
 cipimus: hic autem quid mali fecit: et dicebat **I**e-
 su. **X**u. xxij. **H**emero mei dicitur dum veneris
 in regnum tuum. **Q**uis illi dicebat/ nisi qui in
 cruce pedebat. **N**am cum esset circa horam nonam:
 et **I**esus misit se voluerit ad occidendum:
 umbra christi venit super eum. tunc ut daret omni-
 potenti patrem de sua passione dixit ei. **A**me
 dico tibi hodie mecum eris in paradiso. **S**tra-
 bar autem iuxta crucem. **M**aria mater **I**esu et
Maria **J**acobi et **S**alome. **N**am pia mater
 videns quod latroni tamen pia verba dixerit: et sibi
 etiam sub cruce steterat nihil nimis afflictum
 clamabat. **O** fili mi quid ego faciam mater tua
 cui me desolata relinquitur: **N**one ego super mi-
 rum quod non me memento: te porraui in ventre meo
 quod me non vocas matrem tuam. **B**ene video quod
 me stultas. **T**u enim christus vidisti: et disciplinam
 stante quem diligebat dixit matri suae. **D**ulce
 est. **E**cce filius tuus. **D**eum dixit discipulo. **E**cce
 mater tua. et ex illa hora accepit eam discipulus
 in sua. **V**bi **B**ernardus. **O** filius commutatio. **I**o-
 hannes christo tradidit. **F**ilius pro domino. discipulus pro magistro
 filius pro patre. **P**ater pro deo. **P**ater pro deo pro
 deo non tuam aiam seindit. **H**audies quoniam et
 nra liza facia: licet ferrea pectora sola scin-
 dit recordatio. **D**yme che cabio eqsto ce/
 dato al mio cuore tristo vno ristatoze p ie-
 su christo in tanto dolore me lassato. **T**u scin-
 tiens neque sensualitate/ neque refrigerium hinc
 eo quod in puris natalibus derelicta esset: ut imple-
 ret illud. **P**ater deus tuos induit. **S**uper me:
 ut crederem eum vere passum. **T**u scilicet. **S**e-
 cunda autem hora visus ad nonam tenebre facte sunt
 super terram: **Y**mniteriaz: **O**bscurat est sol. **E**t
 circa horam nonam clamavit **I**esus voce ma-

gna dicit. **H**eloy heloy lama azababani. **H**e-
 de me? **V**t quod dereliquisti me. **Q**ui dicitur. **O**
 pater eterne non videtur quod sim filius tuus? **E**t quod ro-
 talis sis oblitus? **P**rimo amoris: te rogo respice
 ad te clamauerunt patres nostri. **D**aniel in lacu
 leonum **I**oseph in carcere. **S**ulana in angus-
 tijs et salui facti sunt/ in te sperauerunt et libe-
 rasti eos. **E**go autem quid sum filius tuus? **N**on estimor
 a te/ nisi ratione primis: et non homo. **O** **I**esus do-
 lor hec verba fuerunt matri. **O** fili velle te iu-
 dare: sed nequeo. **Q**uidam illic stantes et au-
 dietes. **S**ic romani milites lingua hebraicaz
 nescientes dicebant **H**eliam vocat iste. **A**lii
 autem dicebant. **S**ine videam? **A**n **H**elias ve-
 niat liberans eum. **N**am sciens **I**esus quod omnia
 consummata sunt: ut scriptura impleret dicit. **S**i-
 cio: **V**bi **B**ernardus. **O** bone iesu quid loquaris quod
 dicitis in cruce. **C**um iniquis suspenderis in ligno.
Clamas et figeris et dicitis: **S**icio: **Q**uod totum si-
 nisti cruciat? **D**oloribus: et nullatenus es cog-
 stus/ et modo dicitis **S**icio. **I**ncipis querere non a-
 quem liquorem: sed fide et salute miserabi-
 lium peccatorum: pro quorum salute sic asperere crucia-
 tis. **G**as **I** plenius accero ad potandum erat
 et continuo curreris vni? **S**pongiam plenam imple-
 uit aceto/ circumponens calamo obtulit os
 eius: et dabat ei bibere myrrhatum vinum cum
 felle mixturam. **D**icitur quidam quod dederunt sibi
 ex compassione ut citius moreretur. **T**u imple-
 tum est illud. **P**ater. **D**ederunt in escam meam fel et
 in sitim meam potum aceto. **O** **I**esus dolor fuit
 matri cum filio suo scilicet morieretur non potuit succi-
 currere. **C**onsiderans autem quod tempus aduenisset
 ad patrem redeundi **E**levata capite **I**esus ce-
 lum dicens. **I**n manus tuas. **C**ommissionis: **T**el? aut clamans
 voce magna dicit. **C**onsummati sunt. **M**ysterium pro-
 quod carne assumpsit: et omnia quae de me scripta sunt
 completa videntur: et hec dicit. **E**xpiravit. **T**ibi
Bernardus ait. **A**scendit in altum ut loqui? **A**udiret
 fortiter clamavit. **V**t non excusaret. **C**lamor
 lachrymas addidit/ **V**t homo compassione: hec
 fuit prima doloris vox. **P**ro quod tota mundi machi-
 navit est propter doluisse. **F**ra tremoribus quibus
 aperit sepulchra: **V**elut templum seindit: et ce-
 lum in suis lunariibus obscurat. **S**olum homo non coram
 patris pro quod **I**esus occidit. **S**ed et velut templum
 scissus est in duas partes a summo usque deo: **S**us
 et fra mota est/ et petre scisse sunt/ et monumenta
 et apta sunt: et multa coram patris quod dormierat
 surrexerit: et extiterit de monumentis pro resur-
 rectione iesu/ **V**enientes in sciam civitatem et

De Passione

apparuerit multis. Tunc mater ad filium
ait. *Q*uoniam. x. vita mea laeta te visita la tua
pena infinita me ha ferito mortificato. *Q*
uoniam me sole resplendere. *Q*uoniam me sole resplende
re. *Q*uoniam me figliolo innocente comode ve
ghio obscurato. *Q*uoniam Joanes: figliolo nello
morto e il tuo fratello ferita seno de quel
lo coltello che me fu pphetato la luce
vera si se peruta che e morto coluy che a
vita p luy la morte e finita z lo inferno
spoliato. *Q*uoniam crux seuera q mat filij es ef
fecta: qz abtulisti eu mihi ego aplerabar
eum cu brachijs z tu stringis cum clavis:
ego inuolui eu pannis: z tu extedisti eu li
gnis: ego cu lacte poraui: et tu aceto. red
de filiu meum flecte ramos arbor alta. *Q*
uoniam mors miserere mei. Tu sola refrigeriu mi
hi dare potes. *Q*uoniam tunc autē z q cu eo erat
custodietes Iesus viso terre motu z his q
siebant: z q sic clamās exirasset timuerūt
valde z glorificauerūt deū sic dicētes. *Q*
uoniam re filij dei erat iste: z cōis turba eoz q solt
aderāt ad spectaculū illud et videbāt que
siebāt pcutientes pectora sua reuertebant.
Iudet vero qm parascene erat vt nō rema
nerēt in cruce cozpa sabbato. erat em ma
gnus eis dies sabbati pauerātes i neqta
z crudelitate nō fatiati rogauerūt Pilatū vt
frangerent eoz crura z tollerēt. *Q*uoniam
q principes z fregerūt eoz crura q cruci
fixi erāt cū eo. qz vidēs pia mī et nesciēs
quō filiū defendere posset ad hūilitatē ve
niā recurrūt genuflecta aū eos et dicit: ego
sum misera mī huius iam in cruce defuncti
parcite pcor ei: qz mortuū est: et ego parco
vobis mortez quā dedisti filio meo. *Q*uoniam
aut multū Longinū appuit lar: et lācea
z pūno extuit sanguis z aqua: tūc mī ni
mo dolore afflicta velut mortua cecidit
in tra. *Q*uoniam post cū illud factū est: qz erat
parascene qd est aū sabbatū venit qdā bō
diues ab arimathia ciuitate iudee q erat
decurio viban: z iussit nomie Ioseph q z
spe erat discipulus Iesu. occulte tū ppe me
tū iudeoz expectās regnū dei hic nō acqes
uit consilio: z actib eoz audito q milites
venerāt hac de cā. s. vt frāgerēt eoz crura
z deponerēt ne arripērēt cozp Iesu z ma
le tractarēt audact intravit ad Pilatū et
petijt cozp Iesu. Pilatū at fm Barcuz
miseret ē z accerūto Lenturioe si mortuū

esset interrogauit eū: z cum cognouisset a
Lenturioe donauit cozp Iesu. Ioseph at
mercat sūdonē venit z tulit cozp Iesu.
Venit at z Nicodemus q venit ad eum no
cre pūmū ferēs mixturaz myrthe z aloes
qz libras centū. Quos vt a longe piperit
mī afflicta timēs cē alias q ad nocēdū ve
nirēt ad Joāne stantē cū eale puerēs ate
bat: qd faciā de filio meo. *Q*uoniam ecce canes ad
ueniūt nō fatiati morte eius crudelissima. *Q*
uoniam Jo. o Maria. o ceterē sorores tuare de
fendite filiū meū ad eū: vba cunctz scitibz.
Jo. illis obuia vadit: illos agiēs reuē:
ait ad pgiem. Nolite timere mī: scitissima. *Q*
uoniam em discipuli Ioseph z Nicodemus q veniūt
z appropinqntes salutata z cōfortata mī
lucē erat marim: qz resumpto tandem spū
ritu parauerūt ad depositionē cozpis: qz
vidēs mī volētes Iesum deponere qz de
morte reuixit et spūs: et pur poterat eos
adiuuabar: statimqz defixa vna manu ce
pit eam manib sustinere: z cū dpositū est
nūc amplexabatur di. *Q*uoniam fili mi nōne h est
os bndictū qd sic dulcē iudeis pdicabat:
he ne sunt man: q tot miracula faciebāt:
hi ne sūt pedes qz seue iudei pclauabant:
nōne hoc est lar: et quo iudeos tam ardē
ter amabat. vñ fili mi tāta crudelitas/ tan
ta impietas/ tanta canitas/ et his filio oēs
ad fletū inuitabar: *Q*uoniam *Q*uoniam
ad pe des qz ebia. *Q*uoniam *Q*uoniam
re flebant. *Q*uoniam *Q*uoniam
codem voluerūt tradere corpus sepulcra
re: sed afflicta mī nō permittere aiebat. *Q*
uoniam amici mei nolite tā cito subtrahere a me
filiū meū que nō valui tenere viuū/ saltes
teneam mortuū: tunc *Q*uoniam *Q*uoniam
tarda est hora/ pmitte sepelire filiū tuū: me
z hi habeāt scādālū a iudeis. z sic ad ppe
ces Joannis ligato iam cozpote morte tu
deozū posuerūt illud in monumēto nouo
in loco qui erat in horro vbi crucifixus est
Iesus. *Q*uoniam *Q*uoniam
quia iuxta erat monumētū posuerunt se
sum: z aduoluerūt saxum magnū ad hōli
um monumētū: z abierūt oēs plorantes i
ciuitatem. Amen.

Finitis sermonū de decem pceptis
passione. Sequuntur de fide.